

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

εκδδα

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΚΣΤ΄ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ
ΤΕΛΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΙΤΛΟΣ

Η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Ε.Ε. και στην Ελλάδα (Βασικά Στοιχεία, Προτεραιότητες, Περιφερειακή Διάσταση)

ΤΜ. ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ Αναπτυξιακών - Περιφερειακών Πολιτικών

Επιβλέπων:

Χρηστάκης Μιχάλης

Σπουδαστής:

Παπούλιας Δημήτριος

ΑΘΗΝΑ - 2020

Η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Ε.Ε. και στην Ελλάδα (Βασικά Στοιχεία, Προτεραιότητες, Περιφερειακή Διάσταση)

Περίληψη

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι η μελέτη των Στρατηγικών Έρευνας και Καινοτομίας για Έξυπνη Εξειδίκευση (RIS3) στην Ελλάδα και στην Ευρώπη, τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Η εργασία πραγματεύεται την μελέτη των βασικών στοιχείων των Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης, τις αναπτυξιακές προτεραιότητες τους, καθώς και την περιφερειακή διάσταση που διαθέτουν οι Στρατηγικές αυτές, αλλά δεν περιορίζεται μόνο στις ανωτέρω πτυχές. Θα μελετηθεί ακόμα, η αποτίμηση της μέχρι σήμερα εφαρμογής των Στρατηγικών αυτών, και επιπλέον, η σύγκριση τους με αντίστοιχες βέλτιστες πρακτικές Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης, οι οποίες εφαρμόστηκαν είτε από άλλα Κράτη-Μέλη της ΕΕ, είτε από άλλες ευρωπαϊκές περιφέρειες εκτός της χώρας μας.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να μελετηθεί ο βαθμός, η ταχύτητα και ο τρόπος εφαρμογής των Στρατηγικών που καταρτίστηκαν για τη χώρα μας, καθώς και τυχόν λάθη και παραλείψεις που επισυνέβησαν κατά τη διάρκεια της ανωτέρω διαδικασίας και να ανιχνευθούν λύσεις και προτεινόμενοι τρόποι αντιμετώπισης των προβλημάτων αυτών. Σε ένα περιβάλλον ανελέητου και εντεινόμενου διεθνούς οικονομικού και εμπορικού ανταγωνισμού, τόσο η χώρα μας, όσο και η Ε.Ε. στο σύνολο της, αλλά και μεμονωμένα, σε επίπεδο κράτους-μέλους ή περιφέρειας, οφείλουν να κινηθούν με έξυπνο, ευέλικτο και πρωτοποριακό τρόπο, ώστε να εντοπίσουν έγκαιρα και να αξιοποιήσουν πλήρως, τα όποια συγκριτικά τους πλεονεκτήματα έναντι των ανταγωνιστών τους σε διεθνές επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό, οι Στρατηγικές Έξυπνης Εξειδίκευσης αποτελούν ένα από τα λίγα όπλα που διαθέτουν τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. -εκ των οποίων και η χώρα μας- και οι περιφέρειες τους, ώστε να επιτύχουν όχι απλά την οικονομική τους επιβίωση, αλλά την διαρκή και βιώσιμη οικονομική τους ανάπτυξη σε ένα ασταθές, απρόβλεπτο και διαρκώς μεταβαλλόμενο διεθνές οικονομικό περιβάλλον. Μονόδρομος αποτελεί το να δοθεί έμφαση στην ποιότητα και στη διαφοροποίηση των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών τους, προς την κατεύθυνση μιας ΕΕ «έξυπνης», «πράσινης» και ψηφιακής.

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε συνίσταται σε βιβλιογραφική έρευνα, και κυρίως σε έρευνα στις επίσημες ιστοσελίδες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του ΚΚΕρ, της Πλατφόρμας S3 του ΚΚΕρ, του ΕΣΠΑ και της ΓΓΕΤ. Πλέον, μετά από αρκετά χρόνια εφαρμογής των Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης σε Ελλάδα και Ευρώπη, υπάρχει ένα πλούσιο υλικό το οποίο απαρτίζεται από σχετικές και επίκαιρες μελέτες, οι οποίες δίνουν στον ερευνητή τη δυνατότητα πρόσβασης σε νέο, πολύτιμο, σύγχρονο και εξειδικευμένο υλικό.

Όσον αφορά τη δομή της παρούσας εργασίας: Στο πρώτο μέρος της εργασίας παρουσιάζονται οι εννοιολογικές προσεγγίσεις και η Ευρωπαϊκή Πολιτική για την Έξυπνη Εξειδίκευση. Αναλυτικότερα, στο πρώτο κεφάλαιο, δίνεται ο ορισμός της Έξυπνης Εξειδίκευσης και επεξηγούνται οι σκοποί και οι στόχοι της, σε ευρωπαϊκό και σε εθνικό επίπεδο, ενώ στο δεύτερο κεφάλαιο, παρουσιάζεται συνοπτικά η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Έξυπνη Εξειδίκευση. Στο δεύτερο μέρος της εργασίας, παρουσιάζονται η Εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης και οι αντίστοιχες Περιφερειακές Πολιτικές. Αναλυτικότερα, στο τρίτο κεφάλαιο της εργασίας, παρουσιάζεται η Εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης, τα Κυβερνητικά όργανα που την διαμορφώνουν, ο τρόπος με τον οποίο αυτή διαμορφώνεται και εφαρμόζεται, ενώ γίνεται αξιολόγηση της εφαρμογής της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης σε εθνικό επίπεδο και τέλος, παρουσιάζονται Βέλτιστες Πρακτικές Εφαρμογής Εθνικών Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Στο τέταρτο κεφάλαιο της εργασίας, αξιολογείται διεξοδικά η εφαρμογή της Περιφερειακής Διάστασης των Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Ελλάδα κατά την περίοδο 2014-2020, ενώ παράλληλα, παρουσιάζονται βέλτιστες πρακτικές εφαρμογής των Περιφερειακών Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης κατά την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020 σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Στο πέμπτο κεφάλαιο της εργασίας παρουσιάζεται η Συμβολή των Συνεργειών μεταξύ διαφορετικών πολιτικών σε επίπεδο ΕΕ στη προώθηση των Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης και αναλύονται οι Προοπτικές των Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης για τη νέα Προγραμματική Περίοδο 2021-2027. Τέλος, στο τρίτο μέρος της εργασίας παρατίθενται τα πορίσματα και τα συμπεράσματα της παρούσας εργασίας.

Λέξεις Κλειδιά: Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας για Έξυπνη Εξειδίκευση (RIS3), Ευρωπαϊκή Ένωση, Κράτη-Μέλη, Περιφερειακή Διάσταση, Αξιολόγηση Εφαρμογής, Προγραμματική Περίοδος 2021 – 2027.

Abstract

The object of the present work is the study of the Research and Innovation Strategies for Smart Specialization (RIS3) in Greece and in Europe, both at national and regional level. The paper deals with the study of the key elements of Smart Specialization Strategies, their development priorities, as well as the regional dimension of these Strategies, but is not limited to the above aspects. The evaluation of the implementation of these Strategies to date will also be studied, as well as their comparison with corresponding best practices of Smart Specialization Strategies, which have been implemented either by other EU Member States or by other European regions outside our country.

The purpose of this work is to study the degree, speed and manner of implementation of the Strategies prepared for our country, as well as any errors and omissions that occurred during the above process and to identify solutions and proposed ways to address these problems. In an environment of relentless and intensifying international economic and trade competition, both our country and the EU. as a whole, but also individually, at Member State or regional level, they must move in a smart, flexible and innovative way, in order to identify in time and take full advantage of their comparative advantages over their competitors at international level. In this context, Smart Specialization Strategies are one of the few weapons available to EU Member States. -of which our country- and their regions, in order to achieve not just their economic survival, but their continuous and sustainable economic growth in an unstable, unpredictable, and constantly changing international economic environment. The only way is to emphasize the quality and differentiation of the products and services produced, towards a "smart", "green" and digital EU.

The methodology followed consists of bibliographic research, and mainly research on the official websites of the European Commission, the JRC, the JRC Platform S3, the NSRF and the GSRT. Now, after several years of implementation of Smart Specialization Strategies in Greece and Europe, there is a rich material which consists of relevant and up-to-date studies, which give the researcher the opportunity to access new, valuable, modern, and specialized material.

Regarding the structure of the present work: The first part of the paper presents the conceptual approaches and the European Smart Specialization Policy. In more detail, in the first chapter, the definition of Smart Specialization is given, and its aims and objectives are explained, at European and national level, while in the second chapter, the

European Strategy for Smart Specialization is briefly presented. In the second part of the paper, the National Smart Specialization Strategy and the respective Regional Policies are presented. More specifically, in the third chapter of the work, the National Smart Specialization Strategy is presented, the Government bodies that shape it, the way it is formulated and implemented, while the implementation of the Smart Specialization Strategy at national level is evaluated and finally, Best Practices are presented. Implementation of National Smart Specialization Strategies at pan-European level. In the fourth chapter of the work, the implementation of the Regional Dimension of Smart Specialization Strategies in Greece during the period 2014-2020 is evaluated in detail, while at the same time, best practices for the implementation of Regional Smart Specialization Strategies during the Programming Period 2014-2020 are presented. The fifth chapter of the paper presents the Contribution of Synergies between different policies at EU level in the promotion of Smart Specialization Strategies and analyzes the Perspectives of Smart Specialization Strategies for the new Programming Period 2021-2027. Finally, the third part of the paper presents the findings and conclusions of this paper.

Key Words: Research and Innovation Strategy for Smart Specialization (RIS3), European Union, Member States, Regional Dimension, Implementation Evaluation, Programming Period 2021 – 2027.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	3
Abstract.....	5
Πίνακας Εικονογράφησης	10
Πίνακας Συντμήσεων και Συντομογραφιών.....	11
Ευχαριστίες.....	13
Εισαγωγή	14
Λόγοι Επιλογής Θέματος	14
Μεθοδολογία έρευνας	16
Δομή της Εργασίας.....	16
Κεντρικοί Στόχοι	17
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ - ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΞΥΠΝΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ.....	18
Κεφάλαιο 1: Εννοιολογικές Προσεγγίσεις & Ορισμοί Στρατηγικής για Έξυπνη Εξειδίκευση στην ΕΕ.....	19
1.1: Ορισμός της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης από το ΚΚΕρ	19
1.2: Ορισμός της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή	20
1.3: Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης (ΔΕΑ).....	21
1.4: Σκοποί της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης.....	21
1.5: Ορισμός-Νομική Βάση και εκ των Προτέρων Όρος της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της ΕΕ	22
Κεφάλαιο 2: Ευρωπαϊκή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης	24
2.1: Ιστορική Αναδρομή της διαδικασίας διαμόρφωσης της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης στην ΕΕ	24
2.2: Προβλεπόμενη υλοποίηση της RIS3 σε πανευρωπαϊκό επίπεδο και οι μέχρι σήμερα εξελίξεις ως προς την υλοποίηση της.....	26
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ - ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΞΥΠΝΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΞΥΠΝΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	28
Κεφάλαιο 3: Εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης	29
3.1: Πώς τυποποιείται και πώς λειτουργεί σήμερα στην Ελλάδα η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης.....	29
3.1.1: Διακυβερνητικά όργανα που διαμορφώνουν την πολιτική Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Ελλάδα.....	31
3.1.2: Πώς διαμορφώνεται και πώς εφαρμόζεται η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Ελλάδα.....	34
3.2: Αξιολόγηση της εφαρμογής της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης σε εθνικό επίπεδο κατά την χρονική περίοδο 2014-2019.....	40
3.2.1: Ευρήματα μελέτης ΚΚΕρ για την υλοποίηση της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης.....	40

3.2.2: Πορίσματα Εκθέσεων Προόδου-Παραδοτέων Παρακολούθησης της προόδου υλοποίησης της Εθνικής RIS3 για την περίοδο 2014-2019	44
3.2.3: Ευρωπαϊκός Πίνακας Αποτελεσμάτων Καινοτομίας 2020 (EIS 2020) για την Ελλάδα και συσχέτιση με την εφαρμογή της εθνικής RIS3	49
3.3: Βέλτιστες Πρακτικές Εφαρμογής Εθνικών Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.....	52
3.3.1: Το παράδειγμα της Πορτογαλίας: Ενίσχυση της γόνιμης αλληλεπίδρασης μεταξύ των μεταποιητικών ΜΜΕ	54
Κεφάλαιο 4: Περιφερειακές Στρατηγικές Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Ελλάδα.....	56
4.1: Παρακολούθηση και αξιολόγηση του σχεδιασμού και της υλοποίησης των Περιφερειακών Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Ελλάδα για την περίοδο 2014-2020.....	56
4.1.1: Ευρήματα Πίνακα Αποτελεσμάτων Περιφερειακής Καινοτομίας κατά το έτος 2019 (Regional Innovation Scoreboard 2019) για τις ελληνικές Περιφέρειες.....	56
4.1.2: Ενημερωτικό Δελτίο του ΚΚΕρ για την εφαρμογή της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης στις περιφέρειες της Ελλάδας	62
4.1.3: Πορίσματα μελέτης, η οποία εκπονήθηκε στα πλαίσια του έργου «Υστερούσες Περιφέρειες» (Lagging Regions).....	63
4.1.4: Υλοποίηση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Κρήτης (ΠΚ)	65
4.1.5: Πορίσματα παρουσίασης του ΚΚΕρ στα πλαίσια συνεδρίου του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και Σύνοψη Συμπερασμάτων από την εφαρμογή της Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Ελλάδα.....	69
4.2: Βέλτιστες Πρακτικές των Περιφερειακών Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης κατά την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020 σε πανευρωπαϊκό επίπεδο	70
Κεφάλαιο 5: Συνέργειες πολιτικών της ΕΕ για προώθηση Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης και Προοπτικές.....	72
5.1: Συμβολή των Συνεργειών μεταξύ διαφορετικών πολιτικών σε επίπεδο ΕΕ στη προώθηση των Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης.....	72
5.2: Προοπτικές των Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης κατά την επόμενη Προγραμματική Περίοδο 2021-2027 και Ζητήματα Βιομηχανικής Μετάβασης.....	73
5.2.1: Προοπτικές των Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης κατά την επόμενη Προγραμματική Περίοδο 2021-2027	73
5.2.2: Προτάσεις Βελτίωσης ενόψει της νέας Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027	75
5.2.3: Ζητήματα Βιομηχανικής Μετάβασης στην Ελλάδα	77
Συμπεράσματα.....	80
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	84

Ε.Σ.Δ.Δ.Α.

Παπούλιας Δημήτριος

©

2020

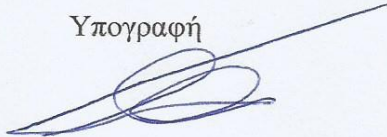
Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

ΔΗΛΩΣΗ

«Δηλώνω ρητά ότι, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας, δεν παραβιάζει καθ' οιονδήποτε τρόπο πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής».

Αθήνα, 20/09/2020

Υπογραφή

Πίνακας Εικονογράφησης

Πίνακες

Πίνακας 1: Κατηγορίες Παρέμβασης της Εθνικής RIS3	37
Πίνακας 2: Ανάπτυξη των Κατηγοριών Παρέμβασης της Εθνικής RIS3	38
Πίνακας 3: Δημοσιευθείσες Προσκλήσεις ανά επενδυτική προτεραιότητα του ΘΣ1-ΕΠΑΝΕΚ/ΓΓΕΤ	43
Πίνακας 4: Σύγκριση στοιχείων εντάξεων και πληρωμών 2018 και 2019 για την Επενδυτική Προτεραιότητα 1α.....	46
Πίνακας 5: Σύγκριση στοιχείων εντάξεων και πληρωμών 2018 και 2019 για την Επενδυτική Προτεραιότητα 1b.....	47
Πίνακας 6: Διαχρονική εξέλιξη των Επιμέρους Δεικτών Καινοτομίας στην Ελλάδα συγκριτικά με την ΕΕ	52
Πίνακας 7: Καινοτομική επίδοση (Περιφερειακός Δείκτης Καινοτομίας - Regional Innovation Index (RII)), Πανευρωπαϊκή Κατάταξη των Περιφερειών της Ελλάδας κατά το έτος 2019 και διαχρονική Μεταβολή της επίδοσης τους κατά την περίοδο 2011-2019.	59
Πίνακας 8: Δημοσιευθείσες Προσκλήσεις ανά ΘΣ στη ΠΚ	67

Εικόνες

Εικόνα 1: Σύστημα διακυβέρνησης της Εθνικής RIS3 και η διασύνδεσή του με τις Περιφερειακές RIS3..	30
Εικόνα 2: Κατανομή των κονδυλίων των S3 μεταξύ ΕΠΑΝΕΚ και ΠΕΠ κατά την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020.	44
Εικόνα 3: Διαχρονική εξέλιξη της Καινοτομικής Επίδοσης της Ελλάδας (Συνοπτικός Δείκτης Καινοτομίας- Summary Innovation Index).....	50
Εικόνα 4: Καινοτομική επίδοση των Περιφερειών της Ελλάδας κατά το έτος 2019. ...	57
Εικόνα 5: Χάρτης κατάταξης περιφερειών ανάλογα με τις επιδόσεις τους στην καινοτομία	58
Εικόνα 6: Διαχρονική Εξέλιξη του Δείκτη καινοτομίας των Περιφερειών της Ελλάδας, για την περίοδο 2011-2019.....	60
Εικόνα 7: Διαχρονική Εξέλιξη του Δείκτη Καινοτομίας των Περιφερειών της Ελλάδας, για την περίοδο 2011-2019 (διαδραστικό γράφημα και πίνακας δεδομένων)	61
Εικόνα 8: Η πρώτη φάση εφαρμογής της ΔΕΑ από την ΠΚ	68

Πίνακας Συντμήσεων και Συντομογραφιών

CIS	Community Innovation Survey
EIS	European Innovation Scoreboard
JRC	Joint Research Centre
RIS3	Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation
S3	Smart Specialisation Strategy
ΓΓΕΤ	Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας
ΓΓΔΕΕΣΠΑ	Γενική Γραμματεία Δημοσίων Επενδύσεων και ΕΣΠΑ
ΔΑ	Διαχειριστική Αρχή
ΔΕΑ	Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης
ΔΝΤ	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΕΔΕΤ	Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
E&A	Έρευνα και Ανάπτυξη
E&K	Έρευνα και Καινοτομία
ΕΑΣ	Εθνική Αρχή Συντονισμού
ΕΚΤ	Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης
ΕΠ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΕΠΑΝΕΚ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία»
ΕΣΔΔΑ	Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης
ΕΣΕΚ	Εθνικό Συμβούλιο Έρευνας και Καινοτομίας
ΕΣΕΤ	Εθνικό Συμβούλιο Έρευνας και Τεχνολογίας
ΕΣΕΤΑΚ	Εθνική Στρατηγική για την Έρευνα Τεχνολογική Ανάπτυξη και Καινοτομία
ΕΣΕΤΕΚ	Εθνικό Συμβούλιο Έρευνας, Τεχνολογίας και Καινοτομίας
ΕΣΠΑ	Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης
ΕΣΦΕΥ	Ευρωπαϊκό Στρατηγικό Φόρουμ Ερευνητικών Υποδομών
ΕΤΑ	Έρευνα Τεχνολογία Ανάπτυξη
ΕΤΑΚ	Έρευνα Τεχνολογική Ανάπτυξη και Καινοτομία
ΕΤΠΑ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΕΥΔ	Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης

ΕΥΔΕ ΕΤΑΚ	Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης και Εφαρμογής Δράσεων στους τομείς της Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας
ΕΥΣΣΑ	Ειδική Υπηρεσία Στρατηγικής, Σχεδιασμού και Αξιολόγησης
ΘΣ	Θεματικός Στόχος
ΙΟΒΕ	Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών
ΚΔΑ	Κύριος Δείκτης Απόδοσης
ΚΕΚ	Κοινοτική Έρευνα για την Καινοτομία
ΚΚΕρ	Κοινό Κέντρο Ερευνών
ΚΜ	Κράτος Μέλος
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΜΜΕ	Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΠΑΜΘ	Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης
ΠΑ	Περιφέρεια Αττικής
ΠΒΑ	Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου
ΠΔΒ	Πολιτιστικές και Δημιουργικές Βιομηχανίες
ΠΔΕ	Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας
ΠΔΜ	Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας
ΠΕΠ	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΠΗ	Περιφέρεια Ηπείρου
ΠΘ	Περιφέρεια Θεσσαλίας
ΠΙΝ	Περιφέρεια Ιονίων Νήσων
ΠΚ	Περιφέρεια Κρήτης
ΠΚΜ	Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας
ΠΝΑ	Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου
ΠΠ	Περιφέρεια Πελοποννήσου
ΠΣΕ	Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας
ΠΣΕΚ	Περιφερειακό Συμβούλιο Έρευνας και Καινοτομίας
ΠΥΠ	Πρόσκληση Υποβολής Προτάσεων
ΣΠ	Σύστημα Παρακολούθησης
ΤΠΕ	Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Επιβλέποντα Καθηγητή μου, κύριο Μιχάλη Χρηστάκη, για την πολύτιμη καθοδήγησή του, την αμέριστη συμπαράστασή του και για τις χρήσιμες συμβουλές του. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω την κυρία Αγγελική Ελευθεράκη, Προϊσταμένη του Τμήματος Συντονισμού Εκπαιδευτικού Έργου της ΕΣΔΔΑ, για τις διευκρινίσεις που μου προσέφερε.

Εισαγωγή

Τα μαθήματα της «Ανάλυσης Περιφερειακής Πολιτικής» και της «Καινοτομίας, Επιχειρηματικότητας και Περιφερειακής Ανάπτυξης» της Β΄ Ειδικής Φάσης Σπουδών, της ΚΣΤ΄ Εκπαιδευτικής Σειράς «Αλέξανδρος Σβώλος» της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (εφεξής ΕΣΔΔΑ), είχαν εκτεταμένες θεωρητικές αναφορές και αναλυτικές επεξεργασίες σχετικά με τη Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης, η οποία, όπως αναδείχθηκε κατά τη διάρκεια των διαλέξεων των ανωτέρω μαθημάτων, αποτελεί τόσο για τη χώρα μας, όσο και για το σύνολο της Ε.Ε., σε όλα τα τοπικά και υπερ-τοπικά επίπεδα (εθνικό, περιφερειακό και τοπικό), ένα κομβικό εργαλείο οικονομικού μετασχηματισμού, άκρως απαραίτητο και αναγκαίο για την βελτίωση των οικονομικών προοπτικών όλων των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής ΕΕ) και των περιφερειών τους.

Λόγοι Επιλογής Θέματος

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες, όλοι μας ζούμε σε ένα ραγδαία μεταβαλλόμενο περιβάλλον οξυμένου οικονομικού ανταγωνισμού μεταξύ των μεγάλων διεθνών οικονομικών «παικτών» (εθνών-κρατών και υπερκρατικών δομών-ενώσεων πολυάριθμων κρατών όπως η Ε.Ε.), ο οποίος ενίοτε λαμβάνει τη μορφή ακόμα και ενός ανοικτού «εμπορικού πολέμου» μεταξύ ορισμένων εξ αυτών (π.χ. η πρόσφατη και συνεχιζόμενη εμπορική διαμάχη ΗΠΑ-Κίνας) και ο οποίος επηρεάζεται συχνά από απρόβλεπτα γεγονότα (περιφερειακές πολεμικές συρράξεις, πανδημίες κ.α.). Αξίζει να σημειωθεί στο σημείο αυτό, ότι οι κυριότεροι οικονομικοί ανταγωνιστές της ΕΕ (ΗΠΑ και Κίνα) διατηρούν πολυετή ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα και έχουν εστιάσει τις προσπάθειες οικονομικής επικράτησης τους στο πεδίο του διεθνούς οικονομικού και εμπορικού ανταγωνισμού είτε στους παραγωγικούς τομείς που στηρίζονται στην στρατιωτική και διαστημική τεχνολογία και στην πολιτιστική βιομηχανία (ΗΠΑ), είτε σε εκείνους τους κλάδους της παραγωγής οι οποίοι εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το χαμηλό εργατικό κόστος, από την επιτυχημένη εφαρμογή πρακτικών αντιγραφής αλλοδαπών βιομηχανικών ευρεσιτεχνιών και μίμησης της εισαγόμενης τεχνολογίας, καθώς και από την παραγωγή προϊόντων σε τεράστιες ποσότητες, οι οποίες υπερβαίνουν τις οικονομίες κλίμακας και ταυτόχρονα υπερκαλύπτουν τις όποιες αστοχίες υλικού (Κίνα).

Σε ένα τέτοιο περιβάλλον ανελέητου και εντεινόμενου διεθνούς οικονομικού και εμπορικού ανταγωνισμού, τόσο η χώρα μας, όσο και η Ε.Ε. στο σύνολο της, αλλά και μεμονωμένα, σε επίπεδο κράτους-μέλους ή περιφέρειας, οφείλουν να κινηθούν με έξυπνο, ευέλικτο και πρωτοποριακό τρόπο, ώστε να εντοπίσουν έγκαιρα και να αξιοποιήσουν πλήρως, τα όποια συγκριτικά τους πλεονεκτήματα έναντι των ανταγωνιστών τους σε διεθνές επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό, οι Στρατηγικές Έξυπνης Εξειδίκευσης αποτελούν ένα από τα λίγα όπλα που διαθέτουν τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. - εκ των οποίων και η χώρα μας- και οι περιφέρειες τους, ώστε να επιτύχουν όχι απλά την οικονομική τους επιβίωση, αλλά την διαρκή και βιώσιμη οικονομική τους ανάπτυξη σε ένα ασταθές και διαρκώς και με απρόβλεπτο τρόπο μεταβαλλόμενο διεθνές οικονομικό περιβάλλον. Μονόδρομος αποτελεί το να δοθεί έμφαση στην ποιότητα και στη διαφοροποίηση των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών τους, προς την κατεύθυνση μιας ΕΕ «έξυπνης», «πράσινης» και ψηφιακής.

Μέσα σε αυτό το ασταθές περιβάλλον το οποίο μεταβάλλεται ραγδαία, η Ε.Ε. είχε διαμορφώσει ήδη από το 2013 την αναπτυξιακή στρατηγική «Ευρώπη 2020», με στόχο η οικονομία της να καταστεί έξυπνη, βιώσιμη, «πράσινη» και ταυτόχρονα ανοικτή και ανταγωνιστική σε διεθνές επίπεδο. Με τον τρόπο αυτό, είχε τεθεί ως στόχος μια ευρωπαϊκή κοινωνία που θα χαρακτηριζόταν από υψηλά επίπεδα κοινωνικής και εδαφικής συνοχής, παραγωγικότητας και απασχόλησης. Προκύπτει λοιπόν εντελώς επαγωγικά το εύλογο ερώτημα: Κατά πόσον κατάφερε η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης να επιτελέσει την αποστολή της και να συμβάλλει δημιουργικά και αποτελεσματικά στην επίτευξη των ανωτέρω κοινωνικοοικονομικών στόχων;

Το θέμα της παρούσας εργασίας επιλέχθηκε λοιπόν, καθώς κέντρισε ισχυρά το ερευνητικό ενδιαφέρον του γράφοντος.

Επιπλέον, όπως αναλύθηκε προηγουμένως, το εξεταζόμενο στη παρούσα εργασία θέμα διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στην επίτευξη ή μη των κοινωνικοοικονομικών στόχων της ΕΕ. Επομένως, το θέμα της εν λόγω εργασίας δεν αφορά σε καμία περίπτωση μόνο μια κλειστή ακαδημαϊκή-ερευνητική κοινότητα-«ελίτ», αλλά επηρεάζει, με άμεσο τρόπο, τους όρους ζωής κάθε Ευρωπαίου πολίτη, καθώς η πορεία της Ευρωπαϊκής οικονομίας και κοινωνίας, τόσο στο επίπεδο κάθε κράτους-μέλους, όσο και στο τοπικό-περιφερειακό επίπεδο, ασκεί θεμελιώδεις επιδράσεις και αντανάκλασεις στο βιοτικό επίπεδο όλων των Ευρωπαίων Πολιτών και όχι μόνο του ακαδημαϊκού και ερευνητικού προσωπικού, το οποίο συχνά καλείται να χειριστεί ερευνητικά έργα τεχνολογικής ανάπτυξης και

καινοτομίας, τα οποία υλοποιούν κατευθύνσεις και στόχους της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης.

Μεθοδολογία έρευνας

Λαμβάνοντας υπόψη τους περιορισμούς που έθεταν τα χρονικά πλαίσια υλοποίησης της παρούσας εργασίας, η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε συνίσταται στη βιβλιογραφική έρευνα και επισκόπηση των νεότερων δεδομένων που έχουν προκύψει σε σχέση με το εξεταζόμενο στη παρούσα εργασία αντικείμενο, καθώς υπάρχει άφθονο και διαρκώς ανανεούμενο σχετικό υλικό (μελέτες, έρευνες, άρθρα κ.α.) στις αρμόδιες επίσημες ιστοσελίδες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Κοινού Κέντρου Ερευνών (εφεξής ΚΚΕρ) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας (εφεξής ΓΓΕΤ), του Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (εφεξής ΕΣΠΑ) και άλλων σχετικών φορέων. Πλέον, μετά από αρκετά χρόνια εφαρμογής των Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης σε Ελλάδα και Ευρώπη, υπάρχει ένα πλούσιο υλικό το οποίο απαρτίζεται από σχετικές και επίκαιρες μελέτες, οι οποίες δίνουν στον ερευνητή τη δυνατότητα πρόσβασης σε νέο, πολύτιμο, σύγχρονο και εξειδικευμένο υλικό. Στο υλικό αυτό αποτυπώνεται με πολύ μεγάλη ακρίβεια και αξιολογείται σε βάθος, η μέχρι σήμερα δράση της χώρας μας και της κάθε περιφέρειας της, ως προς την υλοποίηση της εθνικής και των περιφερειακών Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης αντίστοιχα.

Δομή της Εργασίας

Όσον αφορά τη δομή της παρούσας εργασίας, θα ακολουθήσουμε την παρακάτω δομή: στο πρώτο μέρος της εργασίας παρουσιάζονται οι εννοιολογικές προσεγγίσεις και η Ευρωπαϊκή Πολιτική για την Έξυπνη Εξειδίκευση. Αναλυτικότερα, στο πρώτο κεφάλαιο, δίνεται ο ορισμός της Έξυπνης Εξειδίκευσης και επεξηγούνται οι σκοποί και οι στόχοι της, σε ευρωπαϊκό και σε εθνικό επίπεδο, ενώ στο δεύτερο κεφάλαιο, παρουσιάζεται συνοπτικά η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Έξυπνη Εξειδίκευση. Στο δεύτερο μέρος της εργασίας, παρουσιάζονται η Εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης και οι Περιφερειακές Πολιτικές. Αναλυτικότερα, στο τρίτο κεφάλαιο της εργασίας, παρουσιάζεται η Εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης, τα Κυβερνητικά όργανα που

την διαμορφώνουν, ο τρόπος με τον οποίο αυτή διαμορφώνεται και εφαρμόζεται, ενώ γίνεται αξιολόγηση της εφαρμογής της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης σε εθνικό επίπεδο και τέλος, παρουσιάζονται οι Βέλτιστες Πρακτικές Εφαρμογής Εθνικών Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Στο τέταρτο κεφάλαιο της εργασίας, αξιολογείται διεξοδικά η εφαρμογή της Περιφερειακής Διάστασης των Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Ελλάδα κατά την περίοδο 2014-2020, ενώ παράλληλα, παρουσιάζονται βέλτιστες πρακτικές εφαρμογής των Περιφερειακών Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης κατά την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020 σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Στο πέμπτο κεφάλαιο της εργασίας αναλύονται οι Προοπτικές των Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης για τη νέα Προγραμματική Περίοδο 2021-2027. Τέλος, στο τρίτο μέρος της παρούσας εργασίας παρατίθενται τα συμπεράσματα της μελέτης.

Κεντρικοί Στόχοι

Στην παρούσα έρευνα κεντρικός μας στόχος είναι να αποδείξουμε ότι η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης διαδραματίζει κομβικό ρόλο στη διαδικασία του οικονομικού μετασχηματισμού των οικονομιών των κρατών-μελών και περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να μελετηθεί ο βαθμός, η ταχύτητα και ο τρόπος εφαρμογής των Στρατηγικών που καταρτίστηκαν για τη χώρα μας, καθώς και τυχόν λάθη και παραλείψεις που επισυνέβησαν κατά τη διάρκεια της ανωτέρω διαδικασίας και να ανιχνευθούν λύσεις και προτεινόμενοι τρόποι αντιμετώπισης των προβλημάτων αυτών.

**ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ - ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΞΥΠΝΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ**

Κεφάλαιο 1: Εννοιολογικές Προσεγγίσεις & Ορισμοί Στρατηγικής για Έξυπνη Εξειδίκευση στην ΕΕ

Στο παρόν Κεφάλαιο θα παρουσιαστούν οι εννοιολογικές προσεγγίσεις και οι Ορισμοί της Στρατηγικής για την Έξυπνη Εξειδίκευση στην ΕΕ. Αναλυτικότερα, θα δοθεί ο ορισμός της Στρατηγικής για την Έξυπνη Εξειδίκευση, όπως αυτός δίνεται από το ΚΚΕρ και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ενώ επιπλέον, θα παρουσιαστούν τα βασικά στοιχεία της Διαδικασίας Επιχειρηματικής Ανακάλυψης και οι σκοποί της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης. Τέλος, θα παρουσιαστεί ο ορισμός της ανωτέρω Στρατηγικής σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της ΕΕ, ο οποίος αποτελεί ταυτόχρονα και τη νομική βάση για την εφαρμογή της.

1.1: Ορισμός της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης από το ΚΚΕρ

Στη παρούσα ενότητα, θα δοθεί ο ορισμός της Στρατηγικής για την Έξυπνη Εξειδίκευση, όπως αυτός δίνεται από το ΚΚΕρ. Σύμφωνα λοιπόν με τον ορισμό αυτό που αναγράφεται στην Πλατφόρμα για την S3 (S3 Platform), η οποία δημιουργήθηκε το 2011 από το ΚΚΕρ (Joint Research Centre εφεξής JRC) (JRC, 2020¹): **«η Έξυπνη Εξειδίκευση** συνελήφθη ως ιδέα κατά τη μεταρρύθμιση της πολιτικής συνοχής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, και είναι μια τοπική-χωρική προσέγγιση που χαρακτηρίζεται από τον προσδιορισμό στρατηγικών τομέων κατάλληλων για παρέμβαση. Ο προσδιορισμός αυτός βασίζεται τόσο στην ανάλυση των δυνατών σημείων και των δυνατοτήτων μιας οικονομίας όσο και σε μια Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης (εφεξής ΔΕΑ), η οποία διεξάγεται με ευρεία συμμετοχή των ενδιαφερομένων μερών. Πρόκειται για μια εξωστρεφή προσέγγιση, η οποία αγκαλιάζει ένα ευρύ φάσμα καινοτομιών, το οποίο περιλαμβάνει τεχνολογικές προσεγγίσεις, αλλά δεν περιορίζεται μόνο σε αυτές, και η οποία υποστηρίζεται από αποτελεσματικούς μηχανισμούς παρακολούθησης.» Επιπλέον, σύμφωνα με την ίδια Πλατφόρμα (JRC, 2020² σελ.1): **«η Έξυπνη Εξειδίκευση είναι μια καινοτόμος προσέγγιση που στοχεύει στην τόνωση της ανάπτυξης και της απασχόλησης στην Ευρώπη, δίνοντας τη δυνατότητα σε κάθε περιφέρεια να προσδιορίζει και να αναπτύσσει τα δικά της ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Μέσω της συνεργατικής και από τα κάτω προς τα επάνω (bottom-up) προσέγγισης της, η Έξυπνη**

Εξειδίκευση συγκεντρώνει τοπικές αρχές, ακαδημαϊκούς, επιχειρηματικούς κύκλους και την κοινωνία των πολιτών, εργαζόμενη για την εφαρμογή μακροπρόθεσμων στρατηγικών ανάπτυξης, που θα υποστηρίζονται από τα ταμεία της ΕΕ.

Η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης είναι:

- Έξυπνη, γιατί προσδιορίζει τα δυνατά σημεία και τα συγκριτικά πλεονεκτήματα κάθε Περιφέρειας,
- Εξειδικευμένη, επειδή δίνει προτεραιότητα στις επενδύσεις έρευνας και καινοτομίας σε ανταγωνιστικούς τομείς,
- Στρατηγική, γιατί προσδιορίζει ένα κοινό όραμα για την περιφερειακή καινοτομία.»

1.2: Ορισμός της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Στη παρούσα ενότητα, θα δοθεί ο ορισμός για την Έξυπνη Εξειδίκευση, όπως αυτός δίνεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Σύμφωνα λοιπόν, τόσο με τον Οδηγό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Έξυπνη Εξειδίκευση (Foray et. al, 2012), όσο και με ενημερωτικό δελτίο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014 σελ.2), το οποίο επισημαίνει τα βασικά στοιχεία, τους νέους κανόνες και τη νομοθεσία της νέας προσέγγισης για την Πολιτική Συνοχής της ΕΕ, για την περίοδο 2014-2020, που υιοθετήθηκαν επίσημα από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2013 η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης ορίζεται ως εξής: «στην Πολιτική Συνοχής ενσωματώνονται οι Εθνικές και Περιφερειακές Στρατηγικές Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση (Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation - εφεξής RIS3 ή S3), οι οποίες είναι ημερήσιες διατάξεις οικονομικού μετασχηματισμού με βάση τη θέση, οι οποίες κάνουν πέντε σημαντικά πράγματα:

- Επικεντρώνουν την υποστήριξη της πολιτικής και τις επενδύσεις σε βασικές εθνικές/περιφερειακές προτεραιότητες, προκλήσεις και ανάγκες για ανάπτυξη βασισμένη στη γνώση.
- Αξιοποιούν τα δυνατά σημεία κάθε χώρας/περιφέρειας, τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματά της και τη δυναμική για αριστεία.
- Υποστηρίζουν την τεχνολογική, καθώς και τη βασισμένη στην πρακτική καινοτομία και στοχεύουν στην τόνωση των επενδύσεων του ιδιωτικού τομέα.

- **Επιτυγχάνουν την πλήρη συμμετοχή των παραγόντων και ενθαρρύνουν την καινοτομία και τον πειραματισμό.**
- **Αναπτύσσονται βασισμένες σε αποδείξεις και περιλαμβάνουν εύρωστα συστήματα παρακολούθησης και αξιολόγησης.»**

1.3: Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης (ΔΕΑ)

Στη παρούσα ενότητα θα παρουσιάσουμε τα βασικότερα χαρακτηριστικά της ΔΕΑ, τα οποία επισημάνθηκαν από κορυφαίους ερευνητές και υπεύθυνους χάραξης πολιτικής καινοτομίας (Hausmann and Rodrik, 2003 και Foray, 2015 παρατίθενται στο (JRC, 2020⁴)), και τα οποία είναι τα ακόλουθα (JRC, 2020⁴):

- **«Η ΔΕΑ είναι μια περιεκτική και διαδραστική διαδικασία από τα κάτω προς τα πάνω (bottom-up) στην οποία συμμετέχοντες από διαφορετικά περιβάλλοντα (δημόσια πολιτική, επιχειρήσεις, ακαδημαϊκοί κ.λπ.) ανακαλύπτουν και παράγουν πληροφορίες σχετικά με πιθανές νέες δραστηριότητες, εντοπίζοντας πιθανές ευκαιρίες που αναδύονται μέσω αυτής της αλληλεπίδρασης, ενώ οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής αξιολογούν τα αποτελέσματα και τους τρόπους για την διευκόλυνση της αξιοποίησης αυτού του δυναμικού.**
- **Η ΔΕΑ επιδιώκει την ενοποίηση της κατακερματισμένης και κατανεμημένης σε πληθώρα ιστότοπων, οργανισμών, εταιρειών, πανεπιστημίων, πελατών, χρηστών και εξειδικευμένων προμηθευτών, επιχειρηματικής γνώσης, μέσω της δημιουργίας συνδέσεων και συνεργασιών.**
- **Η ΔΕΑ αποτελείται από την εξερεύνηση και το άνοιγμα ενός νέου πεδίου ευκαιριών (τεχνολογικών και εμπορικών), δυνητικά πλούσιου σε πολυάριθμες καινοτομίες που αναδύονται ως εφικτές και ελκυστικές.»**

1.4: Σκοποί της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης

Στην παρούσα ενότητα θα ορίσουμε τους σκοπούς της RIS3 όπως αυτοί δίνονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Σύμφωνα λοιπόν, με ενημερωτικό δελτίο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014 σελ.8) οι σκοποί της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης είναι οι ακόλουθοι: **«Η έξυπνη εξειδίκευση αποσκοπεί στον εντοπισμό**

των μοναδικών χαρακτηριστικών και μέσων κάθε χώρας και περιφέρειας, επισημαίνοντας τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα κάθε περιφέρειας, και συγκεντρώνοντας περιφερειακούς παράγοντες και πόρους γύρω από ένα όραμα που άγεται από την αριστεία για το μέλλον τους. Σημαίνει επίσης ενίσχυση των περιφερειακών συστημάτων καινοτομίας, μεγιστοποίηση των ροών γνώσης και εξάπλωση των οφελών της καινοτομίας σε όλο το εύρος της περιφερειακής οικονομίας, ενώ παράλληλα αποσκοπεί στη συμφιλίωση δυο ορθολογισμών πολιτικής δράσης:

- α) τη θέσπιση κάθετων προτεραιοτήτων σχετικά με τομείς, τεχνολογίες και δράσεις παρά να θεσπίσει γενικές προτεραιότητες όπως την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ έρευνας και βιομηχανίας ή τη βελτίωση του ανθρώπινου κεφαλαίου,
- β) τη συμπερίληψη δυναμισμού, ανταγωνιστικών συμμετοχών και επιχειρηματικής γνώσης συνδυάζοντας επιστήμη, τεχνολογία, μηχανική με τη γνώση των εξελίξεων στην αγορά, τις επιχειρηματικές ανάγκες και τις αναδυόμενες ευκαιρίες.»

1.5: Ορισμός-Νομική Βάση και εκ των Προτέρων Όρος της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της ΕΕ

Στην τρέχουσα ενότητα, θα περιγράψουμε πως το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της ΕΕ προσδιόρισαν με νομοθετικό τρόπο τη Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης. Σύμφωνα με ενημερωτικό δελτίο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της ΕΕ καθόρισαν τη Νομική Βάση και τον εκ των Προτέρων Όρο της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης ως εξής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014 σελ.6): «Ο κανονισμός (ΕΕ) 1301/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της ΕΕ της 17ης Δεκεμβρίου 2013 είναι η νομική βάση που καθορίζει τη «Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης». «**Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης**» νοούνται οι εθνικές ή περιφερειακές, καινοτόμες στρατηγικές που θέτουν προτεραιότητες για την αξιοποίηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος με την ανάπτυξη και την αντιστοίχιση της δικής τους έρευνας και καινοτομίας με τις ανάγκες των επιχειρήσεων ώστε να αντιμετωπίσουν τις αναδυόμενες ευκαιρίες και τις εξελίξεις της αγοράς με συνεκτικό τρόπο, ενώ αποφεύγουν την περιττή επανάληψη και τον κατακερματισμό των προσπαθειών. Μια στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης μπορεί να πάρει τη μορφή, ή να συμπεριληφθεί σε ένα εθνικό ή

περιφερειακό πλαίσιο στρατηγικής πολιτικής έρευνας και καινοτομίας. Οι στρατηγικές έξυπνης εξειδίκευσης θα αναπτυχθούν μέσω της εμπλοκής εθνικών ή περιφερειακών διαχειριστικών αρχών και ενδιαφερομένων μερών όπως τα πανεπιστήμια και άλλα ιδρύματα ανώτερης εκπαίδευσης, τη βιομηχανία και τους κοινωνικούς εταίρους σε μια διαδικασία ανακάλυψης της επιχειρηματικότητας.

Η ύπαρξη μιας εθνικής ή περιφερειακής στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης σε ευθυγράμμιση με το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων, για τη μόχλευση δαπανών στην ιδιωτική έρευνα και καινοτομία, η οποία είναι σύμφωνη με τα χαρακτηριστικά καλώς λειτουργούντων εθνικών ή περιφερειακών συστημάτων Έρευνας και Καινοτομίας (εφεξής E&K) είναι προϋπόθεση για την αποδοτική και αποτελεσματική επίτευξη ενός συγκεκριμένου στόχου για όλες τις επενδυτικές προτεραιότητες στο πλαίσιο του Θεματικού Στόχου (εφεξής ΘΣ)¹: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας.

Ο εκ των προτέρων όρος της RIS3 απαιτεί να έχουν θέσει σε εφαρμογή τα Κράτη Μέλη και οι περιφέρειες έξυπνη εξειδίκευση η οποία:

- Βασίζεται σε ανάλυση SWOT ή άλλη παρόμοια ανάλυση για να επικεντρώσει τους πόρους σε ένα περιορισμένο σύνολο προτεραιοτήτων έρευνας και καινοτομίας,
- Περιγράφει μέτρα προς τόνωση των ιδιωτικών επενδύσεων σε έρευνα, τεχνολογία και ανάπτυξη (ETA),
- Περιέχει ένα σύστημα παρακολούθησης και επισκόπησης,
- Εξετάζει ότι ένα Κράτος Μέλος (εφεξής ΚΜ) έχει υιοθετήσει ένα πλαίσιο που περιγράφει τους διαθέσιμους πόρους του προϋπολογισμού για έρευνα και καινοτομία, και
- εάν ένα ΚΜ έχει υιοθετήσει ένα πολυετές σχέδιο κατάρτισης προϋπολογισμού και απόδοσης προτεραιοτήτων για επενδύσεις που συνδέονται με προτεραιότητες της ΕΕ (Ευρωπαϊκό Στρατηγικό Φόρουμ Ερευνητικών Υποδομών - εφεξής ΕΣΦΕΥ).»

Οι εννοιολογικοί προσδιορισμοί που δόθηκαν στο παρόν Κεφάλαιο, οδηγούν στη συγκρότηση μιας συνεκτικής Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης, την οποία θα παρουσιάσουμε αναλυτικά στο αμέσως επόμενο Κεφάλαιο 2.

Κεφάλαιο 2: Ευρωπαϊκή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης

Στο παρόν κεφάλαιο, θα διεξαχθεί μια ιστορική αναδρομή της διαδικασίας διαμόρφωσης της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης στην ΕΕ, και θα αναλυθεί τόσο η προβλεπόμενη υλοποίηση της RIS3 σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, όσο και οι μέχρι σήμερα εξελίξεις ως προς την υλοποίηση της.

2.1: Ιστορική Αναδρομή της διαδικασίας διαμόρφωσης της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης στην ΕΕ

Για να ανατρέξουμε στις απαρχές συγκρότησης της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης στην ΕΕ, θα χρησιμοποιηθεί μία μελέτη που παρουσιάστηκε σε συνέδριο για τις RIS3 σύμφωνα με την οποία (Bevilacqua et al., 2015 σελ.9): «**Η στρατηγική της Λισαβόνας (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας, Μάρτιος 2000) είχε ως στόχο να οδηγήσει τη μετάβαση της ευρωπαϊκής οικονομίας, από μια παραδοσιακή οικονομία βασισμένη στην παραγωγή και την κατανάλωση, στη λεγόμενη οικονομία της γνώσης. Πέρα από τις οικονομικές αιτίες και την μακροοικονομική κατάσταση στην ΕΕ εκείνη την εποχή, ο όρος «γνώση» φαίνεται να είναι το κλειδί για την αλλαγή των πολιτικών που καθορίζουν το μέλλον και στην πραγματικότητα, για την ΕΕ, η «γνώση» είναι ένα τρίγωνο που αποτελείται από την Έρευνα, την Καινοτομία και την Εκπαίδευση. Το 2005 με στόχο την αναζωογόνηση της στρατηγικής της Λισαβόνας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διόρισε την ομάδα εμπειρογνομόνων «Γνώση για την Ανάπτυξη» (Knowledge for Growth Group), μια ομάδα οικονομολόγων που ειδικεύονταν στην καινοτομική οικονομία, έχοντας ως καθήκον, την διαχείριση της στροφής της ΕΕ προς την οικονομία της γνώσης. Μία από τις εκροές της ομάδας αυτής ήταν η λεγόμενη έννοια της Έξυπνης Εξειδίκευσης που εκπονήθηκε από τον Dominique Foray κ.ά. (Foray et al., 2009).»**

Σύμφωνα με την μελέτη της ομάδας αυτής, «Γνώση για Ανάπτυξη», η οποία ανέπτυξε (Foray et al., 2009) και εξέλιξε την έννοια της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης, η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης εξελίχθηκε επειδή (Foray et al., 2012 σελ.11): «οι προηγούμενες περιφερειακές στρατηγικές καινοτομίας συχνά υπέφεραν από μία ή περισσότερες από τις ακόλουθες αδυναμίες:

- Δεν διέθεταν διεθνή και διαπεριφερειακή οπτική, π.χ. η περιφερειακή καινοτομία και το περιφερειακό οικονομικό σύστημα εξετάζονταν συχνά μεμονωμένα.
- Δεν ήταν συντονισμένες με τον βιομηχανικό και οικονομικό ιστό της περιφέρειας. Επίσης υπήρχε υπερβολικά μεγάλη συμμετοχή του δημόσιου τομέα στην Έρευνα και Ανάπτυξη (εφεξής E&A), η οποία δεν καθοδηγούταν επαρκώς από τις επιχειρήσεις.
- Έλειπε μια σωστή ανάλυση των πλεονεκτημάτων της περιφέρειας.
- Υπήρχε ένα «σύνδρομο επιλογής νικητή».
- Οι περιφέρειες με τις καλύτερες επιδόσεις αντιγράφονταν από τις άλλες, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη το τοπικό πλαίσιο.

Ως αποτέλεσμα, οι περιφερειακές πολιτικές καινοτομίας συχνά είχαν παρουσιάσει έλλειψη αποτελεσματικότητας στον προσδιορισμό των προτεραιοτήτων και των μορφών πρακτικής συνεργασίας μεταξύ των περιφερειών. Αυτό το ζήτημα είναι ακόμη περισσότερο κρίσιμο στην τρέχουσα οικονομική κρίση, όπου οι δημόσιοι και ιδιωτικοί χρηματοοικονομικοί πόροι βρίσκονται σε έλλειψη.

Η ιδέα της έξυπνης εξειδίκευσης προωθεί επομένως την αποδοτική, αποτελεσματική και συνεργατική χρήση των δημόσιων επενδύσεων και υποστηρίζει χώρες και περιφέρειες στην ενδυνάμωση της καινοτομικής δυναμικότητας τους, συγκεντρώνοντας παράλληλα τους λιγοστούς ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους σε λίγους, διεθνώς ανταγωνιστικούς παραγωγικούς τομείς, με σκοπό να ενισχύσει την οικονομική ανάπτυξη και ευημερία.»

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσδιόρισε ως βασικό ζήτημα τη δημιουργία μιας κοινής «Πλατφόρμας» για την S3 (Bevilacqua et al., 2015). Το επόμενο έτος από την ίδρυσή της το 2011, η Πλατφόρμα, που αποτελείται από ακαδημαϊκούς, περιφερειακές αρχές και ενδιαφερόμενα μέρη, παρείχε τον «Οδηγό RIS3», στον οποίο αναλύθηκε μια βήμα προς βήμα διαδικασία, προκειμένου να σχεδιαστεί μια αποτελεσματική περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (Bevilacqua et al., 2015).

Επιπλέον, σύμφωνα με ενημερωτικό δελτίο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη νέα Πολιτική Συνοχής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014 σελ.8): «**η έξυπνη εξειδίκευση δεν είναι κάτι νέο, αλλά αντίθετα, είναι μια εκλέπτυνση και αναβάθμιση της υφιστάμενης μεθοδολογίας για τον προγραμματισμό διαρθρωτικών ταμείων, η οποία βασίζεται σε 21 χρόνια εμπειρίας στην υποστήριξη στρατηγικών καινοτομίας στις περιφέρειες, και την οικονομική σκέψη πρώτης γραμμής από μείζονες διεθνείς θεσμούς όπως η Διεθνής Τράπεζα, ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (εφεξής**

ΟΟΣΑ) και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (εφεξής ΔΝΤ). Σύμφωνα με το ίδιο δελτίο (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014), οι πιο προηγμένες περιφέρειες συμμετείχαν ήδη σε παρεμφερείς στρατηγικές ασκήσεις, όπως υπογραμμίζεται από την πρωτοβουλία «Περιφέρειες για την Οικονομική Αλλαγή» ή το Περιφερειακό Παρατηρητήριο Καινοτομίας.» Το νέο στοιχείο που εισήχθη κατά τα έτη 2013-14, ήταν ότι η Επιτροπή πρότεινε (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014 σελ.8) : «να τεθούν αυτές οι στρατηγικές ως προϋπόθεση για τη χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (εφεξής ΕΤΠΑ). Τα Κράτη Μέλη και οι περιφέρειες της ΕΕ όφειλαν πλέον, να έχουν θεσπίσει στρατηγικές RIS3 πριν εγκριθούν τα επιχειρησιακά τους προγράμματα που υποστηρίζουν αυτές τις επενδύσεις.»

2.2: Προβλεπόμενη υλοποίηση της RIS3 σε πανευρωπαϊκό επίπεδο και οι μέχρι σήμερα εξελίξεις ως προς την υλοποίηση της

Στην παρούσα ενότητα θα εξετάσουμε τί προβλεπόταν ως προς την υλοποίηση της RIS3 και τί τελικά υλοποιήθηκε. Ως προς το τί προβλεπόταν, αξίζει να αναφερθεί ότι η «Ευρώπη 2020» ήταν η αναπτυξιακή στρατηγική της ΕΕ για την δεκαετία 2014-2024, βάσει της οποίας, η Επιτροπή επιθυμούσε η ΕΕ να εξελιχθεί σε μια έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς οικονομία (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014). Αυτές οι τρεις αμοιβαία ενισχυόμενες προτεραιότητες έπρεπε να βοηθήσουν την ΕΕ και τα ΚΜ να υλοποιήσουν υψηλά επίπεδα απασχόλησης, παραγωγικότητας και κοινωνικής συνοχής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014).

Συγκεκριμένα, η Ένωση είχε θέσει πέντε φιλόδοξους στόχους –σε απασχόληση, καινοτομία, εκπαίδευση, κοινωνική ένταξη και κλίμα/ενέργεια– οι οποίοι έπρεπε να υλοποιηθούν μέχρι το 2020, ενώ το κάθε ΚΜ είχε υιοθετήσει το δικό του εθνικό στόχο σε κάθε ένα από αυτούς τους τομείς και παράλληλα, συγκεκριμένες δράσεις στηρίζαν τη στρατηγική σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο ΕΕ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014).

Οι εθνικές και περιφερειακές αρχές σε όλη την Ευρώπη όφειλαν να καταρτίσουν στρατηγικές έξυπνης εξειδίκευσης σε διαδικασία ανακάλυψης της επιχειρηματικότητας, έτσι ώστε να είναι γίνει πιο αποδοτική η χρήση των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (εφεξής ΕΔΕΤ) και να αυξηθούν οι συνέργειες μεταξύ των διαφορετικών εθνικών και περιφερειακών

πολιτικών σε επίπεδο ΕΕ, καθώς και μεταξύ των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2014).

Ως προς την υλοποίηση της ευρωπαϊκής RIS3, θα πρέπει να αναφέρουμε ορισμένα σημαντικά δεδομένα που μας παρέχει το ΚΚΕρ, σχετικά με την εφαρμογή της RIS3 σε επίπεδο ΕΕ, τα οποία είναι τα εξής (JRC, 2020² σελ.1):

- «Έχουν αναπτυχθεί περισσότερες από 120 Στρατηγικές Έξυπνης Εξειδίκευσης.
- Έχουν διατεθεί πάνω από 67 δισεκατομμύρια ευρώ για την υποστήριξη των στρατηγικών αυτών, στο πλαίσιο των ΕΔΕΤ και της εθνικής και περιφερειακής χρηματοδότησης.
- Στα αναμενόμενα επιτεύγματα της RIS3 έως το 2020, ήταν η είσοδος στην αγορά 15.000 νέων προϊόντων και η δημιουργία 140.000 νεοσύστατων επιχειρήσεων και 350.000 νέων θέσεων εργασίας.

Από το 2011, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρέχει συμβουλές στις περιφερειακές και εθνικές αρχές σχετικά με τον τρόπο ανάπτυξης και εφαρμογής των Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσής τους, μέσω ενός μηχανισμού που ονομάζεται «Πλατφόρμα Έξυπνης Εξειδίκευσης». Η Πλατφόρμα διευκολύνει την αμοιβαία εκμάθηση, τη συλλογή δεδομένων, την ανάλυση τους και τις ευκαιρίες δικτύωσης για περίπου 170 περιφέρειες της ΕΕ και 18 εθνικές κυβερνήσεις».

Στο σημείο αυτό, αφού παρουσιάσαμε διεξοδικά τις έννοιες και τις πτυχές της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης, όπως αυτή διαμορφώνεται και υλοποιείται στην ΕΕ, είμαστε έτοιμοι να δούμε στο Δεύτερο Μέρος της παρούσας εργασίας, πως οι ανωτέρω έννοιες εξειδικεύονται, υλοποιούνται και λειτουργούν στη χώρα μας, σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.

**ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ - ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΞΥΠΝΗΣ
ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ
ΕΞΥΠΝΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

Κεφάλαιο 3: Εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης

Στο παρόν Κεφάλαιο θα παρουσιαστεί ο τρόπος με τον οποίο τυποποιείται και λειτουργεί σήμερα στην Ελλάδα η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης, και συγκεκριμένα, θα περιγραφούν τα Διακυβερνητικά όργανα που διαμορφώνουν την πολιτική Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Ελλάδα και ο τρόπος διαμόρφωσης και εφαρμογής της. Επιπρόσθετα, θα αξιολογηθεί η εφαρμογή της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης σε εθνικό επίπεδο κατά την χρονική περίοδο 2014-2019, μέσω των ευρημάτων μελέτης του ΚΚΕρ ως προς την υλοποίηση της Εθνικής RIS3, των πορισμάτων των Εκθέσεων Παρακολούθησης της προόδου υλοποίησης της Εθνικής RIS3 για την ίδια περίοδο, και των ευρημάτων του Ευρωπαϊκού Πίνακα Αποτελεσμάτων Καινοτομίας 2020 για την Ελλάδα. Τέλος, θα παρουσιαστούν βέλτιστες πρακτικές εφαρμογής Εθνικών Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης σε πανευρωπαϊκό επίπεδο και συγκεκριμένα, το παράδειγμα της Πορτογαλίας.

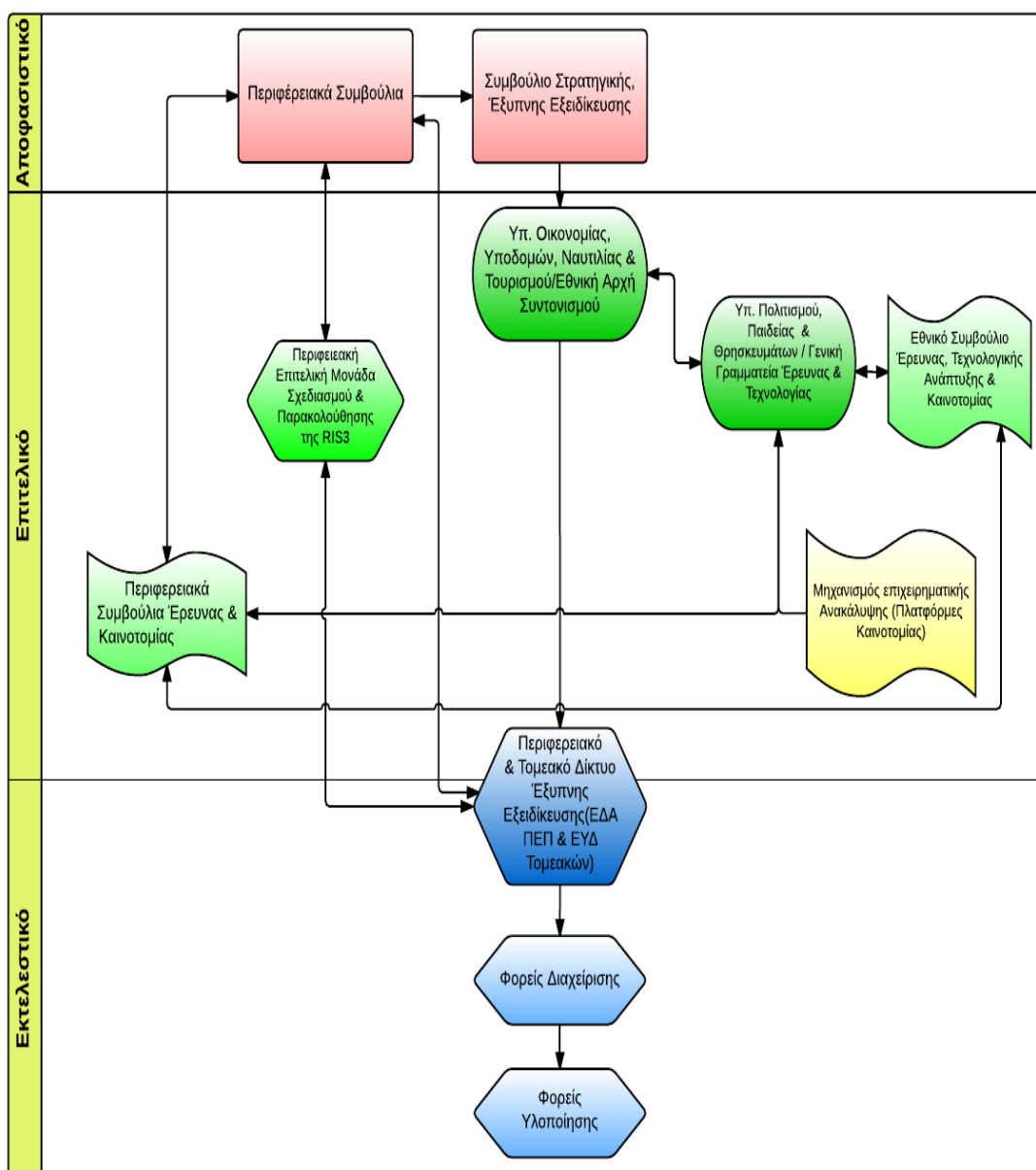
3.1: Πώς τυποποιείται και πώς λειτουργεί σήμερα στην Ελλάδα η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης

Στην παρούσα ενότητα, θα αναλύσουμε τον τρόπο με τον οποίο τυποποιείται και λειτουργεί σήμερα στη χώρα μας η RIS3. Σύμφωνα λοιπόν με την επίσημη ιστοσελίδα της ΓΓΕΤ, η Εθνική Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση 2014-2020, η οποία εγκρίθηκε από την Ελληνική Κυβέρνηση με το ΦΕΚ 1862/Β/27.8.2015, σχεδιάστηκε από τη ΓΓΕΤ έπειτα από συστηματική διαβούλευση με επιχειρήσεις, ερευνητικούς φορείς, Υπουργεία και Περιφέρειες, ενώ εγκρίθηκε επίσης, και από τις αρμόδιες υπηρεσίες της Ε.Ε με την υπ' αριθμ. Ref. Ares(2015)4489384 - 22/10/2015 επιστολή της (ΓΓΕΤ, 2015²). Επίσης, στην ίδια ιστοσελίδα (ΓΓΕΤ, 2015²) αναφέρεται ότι: «Το νέο αναπτυξιακό πρότυπο της χώρας «Ελλάδα 2020» αναγνωρίζει και καταγράφει στρατηγικούς τομείς παραγωγικούς, ανταγωνιστικούς και εν δυνάμει εξωστρεφείς και καινοτόμους, τους οποίους η ΓΓΕΤ ανέλαβε να διερευνήσει και εμβαθύνει περαιτέρω, μέσα από την στρατηγική της έξυπνης εξειδίκευσης, συμβάλλοντας στην γενικότερη αναπτυξιακή προσπάθεια της χώρας».

Σύμφωνα με το επίσημο κείμενο της Εθνικής Στρατηγικής Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση 2014-2020 (ΓΓΕΤ, 2015¹ σελ.143): «Για την μεγιστοποίηση

των ωφελειών του συστήματος και την επίτευξη της έξυπνης εξειδίκευσης είναι απαραίτητος ο προκαθορισμός συγκεκριμένων ρόλων των εμπλεκομένων στο σύστημα.» Στην παρακάτω Εικόνα, παρουσιάζεται το σύστημα διακυβέρνησης της Εθνικής και η διασύνδεσή του με τις Περιφερειακές Στρατηγικές Έξυπνης Εξειδίκευσης.

ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΕΞΥΠΝΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ

Εικόνα 1: Σύστημα διακυβέρνησης της Εθνικής RIS3 και η διασύνδεσή του με τις Περιφερειακές RIS3.

Πηγή: (ΓΓΕΤ, 2015¹ σελ. 143).

Επιπλέον, σύμφωνα με το ίδιο κείμενο (ΓΓΕΤ, 2015¹ σελ.143-144): «Με το προτεινόμενο σύστημα, εξασφαλίζεται η ενεργός συμμετοχή εκπροσώπων όλων των εμπλεκόμενων καθώς και ο αποτελεσματικός **συντονισμός μεταξύ των φορέων της κεντρικής διοίκησης και του περιφερειακού επιπέδου λειτουργίας του συστήματος**. Έτσι, οι περιφερειακές στρατηγικές RIS3, αλληλεπιδρούν με την εθνική RIS3 στις προτεραιότητες της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας και εξειδικεύουν τον σχεδιασμό, σύμφωνα με τα αποτελέσματα των ΔΕΑ. Επιπλέον, η συμμετοχικότητα στις διαδικασίες της επιχειρηματικής ανακάλυψης, εκτός του ότι συμβάλλει στην ενημέρωση των πολιτών για τις εθνικές και περιφερειακές προτεραιότητες, θα αναδεικνύει νέες επιχειρηματικές δυνατότητες και ανάγκες ή/και ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, αλλά και νέους πιθανούς εμπλεκόμενους εταίρους στο σύστημα.»

3.1.1: Διακυβερνητικά όργανα που διαμορφώνουν την πολιτική Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Ελλάδα

Στο κείμενο της Εθνικής Στρατηγικής Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση περιγράφεται αναλυτικά το **σύστημα διακυβέρνησης της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Ελλάδα** (ΓΓΔΕΕΣΠΑ, χ.χ.) (ΓΓΕΤ, 2015¹).

Σύμφωνα με το ανωτέρω κείμενο (ΓΓΕΤ, 2015¹ σελ.144), **τα όργανα με αποφασιστικές αρμοδιότητες είναι τα εξής:**

«1. Το Συμβούλιο Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης. Το Συμβούλιο συντονίζεται από το Υπουργείο Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας και Τουρισμού. Αποτελείται από εκπροσώπους των Υπουργείων (σε επίπεδο Γενικών Γραμματέων) που εμπλέκονται άμεσα στο σχεδιασμό και την εφαρμογή της RIS3 (Υπουργείο Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας και Τουρισμού, Υπουργείο Πολιτισμού, Παιδείας και Θρησκευμάτων, Υπουργείο Παραγωγικής Ανασυγκρότησης, Περιβάλλοντος και Ενέργειας και Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης) καθώς και εκπρόσωπο της Ένωσης Περιφερειών. Στο Συμβούλιο μπορούν να κληθούν να συμμετάσχουν και άλλοι φορείς της κεντρικής διοίκησης ή/και του περιφερειακού επιπέδου, έπειτα από σχετική πρόσκληση του συντονιστή του Συμβουλίου. Το Συμβούλιο Στρατηγικής εισηγείται επί της έγκρισης, παρακολούθησης και αναθεώρησης της στρατηγικής στους Υπουργούς Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας και Τουρισμού και Πολιτισμού, Παιδείας και Θρησκευμάτων.

2. Τα Περιφερειακά Συμβούλια στις 13 Περιφέρειες της Χώρας. Η λήψη των αποφάσεων για την περιφερειακή RIS3, λαμβάνεται από τα Περιφερειακά Συμβούλια. Τα παραπάνω όργανα συνεπικουρούνται από τα Περιφερειακά Συμβούλια Έρευνας και Καινοτομίας (εφεξής ΠΣΕΚ). Επίσης, συνεπικουρούνται και από άλλα συμβουλευτικά όργανα, ανάλογα με τις ανάγκες και ιδιαιτερότητες της κάθε Περιφέρειας. Οι Περιφέρειες αλληλεπιδρούν με την κεντρική διοίκηση για την εναρμόνιση του εθνικού και περιφερειακού επιπέδου των στρατηγικών, για την διαμόρφωση των κριτηρίων διαχωρισμού των παρεμβάσεων στα δυο επίπεδα, και την επικαιροποίηση των στρατηγικών, προκειμένου να διασφαλιστεί η συμπληρωματικότητα και η συνέργεια των παρεμβάσεων που θα υλοποιηθούν στα δυο επίπεδα ανάλογα με την πορεία υλοποίησής της.»

Τα όργανα με επιτελικές αρμοδιότητες είναι τα εξής (ΓΓΕΤ, 2015¹ σελ.144-145):

«Α. Σε Κεντρικό Επίπεδο:

1. Η Εθνική Αρχή Συντονισμού (εφεξής ΕΑΣ) του Υπουργείου Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας και Τουρισμού, έχει την ευθύνη της υποστήριξης της λειτουργίας του Συμβουλίου Στρατηγικής της Έξυπνης Εξειδίκευσης, του συντονισμού μεταξύ του κεντρικού/τομεακού και περιφερειακού επιπέδου για τη διαμόρφωση της RIS3 με παραγωγική διάσταση και τη διασφάλιση των θεσμικών προϋποθέσεων για την εφαρμογή της.

2. Η Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ) του Υπουργείου Πολιτισμού, Παιδείας και Θρησκευμάτων¹ - (Αναπλ. Υπουργός Έρευνας και Καινοτομίας), αποτελεί το όργανο επιτελικού σχεδιασμού της Έξυπνης Εξειδίκευσης στο πλαίσιο της χάραξης της Εθνικής Στρατηγικής για την Έρευνα Τεχνολογική Ανάπτυξη και Καινοτομία (εφεξής ΕΣΕΤΑΚ) με ανώτατο συμβουλευτικό όργανο του Υπουργείου και της ΓΓΕΤ, το Εθνικό Συμβούλιο Έρευνας και Καινοτομίας (εφεξής ΕΣΕΚ). Το ΕΣΕΚ παρακολουθεί τις εξελίξεις στην Ε.Τ.Α.Κ και υποβάλλει σχετικές προτάσεις προς το Υπουργείο και την ΓΓΕΤ.

Η ΓΓΕΤ έχει την ευθύνη για την υλοποίηση μελετών τεκμηρίωσης, ερευνών πεδίου, διαδικασιών διαβούλευσης με την επιχειρηματική και ερευνητική κοινότητα, τις

¹ Από τον Ιούλιο του 2019 η ΓΓΕΤ υπάγεται στο Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων, σύμφωνα με το Π.Δ. 81/2019 (ΦΕΚ 119/Α/9-7-2019) και με την ΥΑ 48/18.7.2019 (ΦΕΚ 3100/Β/1.8.2019) ανατίθεται στον Υφυπουργό Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Χρίστο Δήμα, η άσκηση του συνόλου των αρμοδιοτήτων των υπηρεσιών της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας.

αρμόδιες υπηρεσίες της ΕΕ, τα Υπουργεία και τις Περιφέρειες της χώρας, καθώς και μελετών αποτίμησης των δράσεων από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες, όπου απαιτείται, σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο. Για την αποτελεσματική υλοποίηση του ρόλου της, η ΓΓΕΤ έχει αναπτύξει τον Μηχανισμό Επιχειρηματικής Ανακάλυψης.

Β. Σε Περιφερειακό Επίπεδο:

1. Επιτελικά όργανα, μονάδες ή υπηρεσίες σχεδιασμού και παρακολούθησης των περιφερειακών RIS3. Στις αρμοδιότητές τους περιλαμβάνονται:

- Η διατύπωση εισηγήσεων και προτάσεων προς τον Περιφερειάρχη για την διαμόρφωση και τυχόν αναθεωρήσεις της Περιφερειακής RIS3.
- Η παρακολούθηση του συστήματος δεικτών της Περιφερειακής RIS3.
- Η συλλογή των απαιτούμενων στοιχείων τεκμηρίωσης για τις δράσεις της περιφερειακής RIS3.
- Η παρακολούθηση και τροφοδότηση με στοιχεία του συστήματος δεικτών της περιφερειακής RIS3.
- Η υποστήριξη των φορέων διαχείρισης των δράσεων της RIS3 (εφόσον απαιτηθεί) κατά το στάδιο προκήρυξης των παρεμβάσεων (πχ. υποστήριξη στην εξειδίκευση των προσκλήσεων υποβολής προτάσεων για χρηματοδότηση, λειτουργία ως help desk για τους ενδιαφερόμενους φορείς, υποστήριξη των Επιτροπών Αξιολόγησης των προτάσεων κλπ.).
- Η συνεργασία με τους φορείς διαχείρισης των δράσεων κατά το στάδιο της υλοποίησης των παρεμβάσεων.
- Συμμετοχή στα εθνικά/διαπεριφερειακά όργανα συντονισμού και διασύνδεσης μεταξύ Περιφερειακού και εθνικού επιπέδου.

Οι ανωτέρω υπηρεσίες δύναται να υποστηρίζονται από Ομάδες Εργασίας οι οποίες μπορούν να συσταθούν ανά τομέα προτεραιότητας της Περιφερειακής RIS3.

2. Τα Περιφερειακά Συμβούλια Έρευνας και Καινοτομίας (ΠΣΕΚ), η σύσταση των οποίων προβλέπεται από την κείμενη νομοθεσία. Συγκροτούνται με απόφαση κάθε Περιφερειάρχη και λειτουργούν ως όργανα υποστήριξης της αντίστοιχης Περιφέρειας για το σχεδιασμό και την υλοποίηση της Εθνικής Στρατηγικής Έρευνας Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας, όσο και για την προώθηση και το συντονισμό των περιφερειακών πρωτοβουλιών για την έρευνα, την τεχνολογική ανάπτυξη και την καινοτομία στο πλαίσιο της RIS3 όπου είναι απαραίτητο.»

Τα όργανα με Εκτελεστικές Αρμοδιότητες είναι τα εξής (ΓΓΕΤ, 2015¹ σελ.145-146):

«1. Το Τομεακό και Περιφερειακό Δίκτυο ΕΠ και Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (εφεξής ΠΕΠ) για την RIS3 λειτουργεί με στόχο το συντονισμό της Έξυπνης Εξειδίκευσης σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο και την αποτελεσματική υλοποίηση των δράσεων. Στο δίκτυο συμμετέχουν εκτός της ΕΑΣ και της ΓΓΕΤ και οι φορείς διαχείρισης των τομεακών και περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων που εξυπηρετούν την υλοποίηση της RIS3, επιτελικές δομές ΕΣΠΑ των Υπουργείων και εμπλεκόμενα επιτελικά όργανα των Περιφερειών. Το δίκτυο συγκαλείται και υποστηρίζεται από την ΕΑΣ.

2. Φορείς Διαχείρισης. Περιλαμβάνονται οι Διαχειριστικές Αρχές του Επιχειρησιακού Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία» (εφεξής ΕΠΑΝΕΚ), των ΠΕΠ και του Ε.Π. ΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ καθώς και φορείς που διαχειρίζονται δράσεις Έρευνας Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας (εφεξής ΕΤΑΚ).

3. Φορείς Υλοποίησης. Οι αρμόδιοι για την υλοποίηση των δράσεων ΕΤΑΚ φορείς (ερευνητικοί φορείς, επιχειρήσεις κ.λπ.)»

3.1.2: Πώς διαμορφώνεται και πώς εφαρμόζεται η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Ελλάδα

Διαδικασία Διαμόρφωσης και Εφαρμογής

Όπως αναφέρει ενημερωτικό δελτίο του ΚΚΕρ (JRC, 2020³ σελ.1) για τη χώρα μας: **«Η Ελλάδα διαθέτει ένα υβριδικό σύστημα για την RIS3, υλοποιώντας μία κεντρικά διαχειριζόμενη εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης, η οποία εποπτεύεται από τη ΓΓΕΤ, και 13 περιφερειακές Στρατηγικές, οι οποίες εποπτεύονται από τις περιφερειακές αρχές και συντονίζονται από το Υπουργείο Ανάπτυξης.»** Επιπρόσθετα, σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Επενδύσεων και ΕΣΠΑ (εφεξής ΓΓΔΕΕΣΠΑ) (ΓΓΔΕΕΣΠΑ, χ.χ.), οι στρατηγικές αυτές εκπονήθηκαν ως εξής: «Η εθνική εκπονήθηκε από τη ΓΓΕΤ του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων ενώ κάθε Περιφέρεια ήταν υπεύθυνη για την εκπόνηση της δικής της στρατηγικής. Συντονιστικό ρόλο στη συνολική διαδικασία είχε η Ειδική Υπηρεσία Στρατηγικής, Σχεδιασμού και Αξιολόγησης (εφεξής ΕΥΣΣΑ) του Υπουργείου Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού.

Στο πλαίσιο της εκπόνησης των στρατηγικών αυτών, η χώρα και οι Περιφέρειές της κλήθηκαν να εντοπίσουν τις δραστηριότητες εκείνες στις οποίες παρουσιάζουν ή είναι

σε θέση να οικοδομήσουν, ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα και σε αυτές να επικεντρώσουν τους διαθέσιμους πόρους και τις προσπάθειες, ώστε να καταστεί δυνατή η επίτευξη σημαντικών αναπτυξιακών αποτελεσμάτων. Η διερεύνηση που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της εκπόνησης της Εθνικής Στρατηγικής οδήγησε στον εντοπισμό οκτώ κλάδων στους οποίους η έρευνα και η καινοτομία μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη σημαντικού ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, ενώ συνυπολογίστηκε η κρίσιμη μάζα και η αριστεία του ερευνητικού δυναμικού.»

Οι κλάδοι (τομείς προτεραιότητας) αυτοί είναι (ΓΓΕΤ, 2015¹):

- **Αγρο-διατροφή**
- **Βιοεπιστήμες & Υγεία - Φάρμακα**
- **Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών**
- **Ενέργεια**
- **Περιβάλλον και βιώσιμη ανάπτυξη**
- **Μεταφορές και εφοδιαστική αλυσίδα**
- **Υλικά – Κατασκευές**
- **Πολιτισμός – Τουρισμός – Πολιτιστικές και Δημιουργικές Βιομηχανίες (εφεξής ΠΔΒ)**

Για την εφαρμογή της διαδικασίας επιχειρηματικής ανακάλυψης, σε εθνικό επίπεδο, η ΓΓΕΤ έχει δημιουργήσει μία πλατφόρμα καινοτομίας για κάθε έναν από τους ανωτέρω τομείς (ΓΓΔΕΕΣΠΑ, χ.χ.). Στόχος ήταν, η RIS3 να λειτουργούσε με τρόπο ώστε να μόχλευε σημαντικές ιδιωτικές επενδύσεις, μέσα από την αύξηση της δημόσιας χρηματοδότησης και τη στόχευση της πολιτικής έρευνας και καινοτομίας στις σημαντικές προκλήσεις που αντιμετώπιζε η χώρα στην πορεία προς το 2020 (ΓΓΕΤ, 2015¹).

Βασικά στοιχεία της Εθνικής Στρατηγικής Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση (RIS3)

Σύμφωνα με το κείμενο της Εθνικής Στρατηγικής Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση (RIS3) (ΓΓΕΤ, 2015¹): «**Η Εθνική Στρατηγική για την Έξυπνη Εξειδίκευση επιδιώκει την αποτελεσματική, αποδοτική και συνεργατική χρήση των (περιορισμένων) διαθέσιμων πόρων στην κατεύθυνση της ενίσχυσης της καινοτομίας, την αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού καθώς και την ενίσχυση ή τη δημιουργία ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων σε κλάδους της οικονομίας που**

πληρούν τις σχετικές προϋποθέσεις. Η Εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) εμπνέεται από το όραμα μιας Ελλάδας με προτεραιότητα στον άνθρωπο και στην κοινωνία, με υψηλό επίπεδο ποιότητας ζωής και χαμηλό περιβαλλοντικό αποτύπωμα, με σεβασμό στην πολιτιστική κληρονομιά και την πολιτισμική δημιουργία.

Σκοπός της είναι η εστιασμένη παραγωγική ανασυγκρότηση της χώρας με βασικό πυλώνα την έρευνα, την τεχνολογική ανάπτυξη και την καινοτομία για την άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων και τη δημιουργία βιώσιμης απασχόλησης με σεβασμό στον άνθρωπο και στην κοινωνία, στο περιβάλλον και στον πολιτισμό. Επίσης, η στρατηγική της έξυπνης εξειδίκευσης αναμένεται να συμβάλλει στη δημιουργία σταθερών σχέσεων εργασίας και γενικότερα στη διαμόρφωση των κατάλληλων συνθηκών για την αποτελεσματική αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας.»

Σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα της ΓΓΔΕΕΣΠΑ (ΓΓΔΕΕΣΠΑ, χ.χ.): «Η Στρατηγική δομείται στη βάση τριών στρατηγικών επιλογών και τεσσάρων αξόνων προτεραιότητας που «τέμνουν εγκάρσια» τις στρατηγικές επιλογές όπως φαίνεται στον ακόλουθο πίνακα, στον οποίο παρουσιάζονται και οι κατηγορίες παρέμβασης της Στρατηγικής.»

Πίνακας 1: Κατηγορίες Παρέμβασης της Εθνικής RIS3

Στρατηγικές επιλογές RIS3	1. Επένδυση στη δημιουργία και διάχυση της Νέας Γνώσης	2. Επένδυση στην έρευνα και καινοτομία	3. Ανάπτυξη καινοτομικής νοοτροπίας και θεσμών και διασυνδέσεων ETAK με την κοινωνία
Άξονες παρέμβασης	Κατηγορίες παρέμβασης		
α. Ανάπτυξη δυναμικού (capacity building)	1.α Ανάπτυξη δυναμικού ETAK στους τομείς εξειδίκευσης	2.α Εκκόλαψη νέων επιχειρηματικών παικτών	3.α Ενίσχυση μηχανισμών και θεσμικού πλαισίου
β. Ενίσχυση δραστηριοτήτων ETAK	1.β Ενίσχυση δραστηριοτήτων ETAK και νησίδων αριστείας	2.β Ενίσχυση της ενδογενούς έρευνας και καινοτομίας στις επιχειρήσεις	3.β Ενίσχυση της ζήτησης για καινοτομία από τη δημόσια διοίκηση
γ. Μηχανισμοί και δομές υποστήριξης	1.γ Ενίσχυση (Υπο)δομών δικτύωσης	2.γ Υποδομές και μηχανισμοί στήριξης καινοτόμου επιχειρηματικότητας	3.γ Μηχανισμοί Επιχειρηματικής Ανακάλυψης και Τεκμηρίωσης
δ. Εξωστρέφεια και δικτύωση	1.δ Διασύνδεση και συνεργασία σε ETAK	2.δ Επιχειρηματική εξωστρέφεια	3.δ Ανάπτυξη καινοτομικής κουλτούρας

Πηγή: (ΓΓΔΕΕΣΠΑ, χ.χ.).

Επιπλέον, όσον αφορά την ανάπτυξη των δράσεων της εθνικής RIS3, σύμφωνα με το επίσημο κείμενο της ΓΓΕΤ (ΓΓΕΤ, 2015¹ σελ.128): «στον παρακάτω Πίνακα συνοψίζονται οι δράσεις της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης. Η αρίθμηση των δράσεων γίνεται κατά στρατηγική επιλογή (1,2,3), άξονα παρέμβασης (α, β, γ ,δ) και κατηγορία παρέμβασης (1, 2 κοκ).»

Πίνακας 2: Ανάπτυξη των Κατηγοριών Παρέμβασης της Εθνικής RIS3

Στρατηγικές Επιλογές	Επένδυση στη δημιουργία και διάχυση της Νέας Γνώσης	Επένδυση στην Έρευνα και Καινοτομία	Ανάπτυξη καινοτομικής νοοτροπίας και θεσμών και διασυνδέσεων Ε.ΤΑ.Κ με την κοινωνία
Άξονες Παρέμβασης	Κατηγορίες παρέμβασης		
α. Ανάπτυξη δυναμικού (capacity building)	<p>1.α. Ανάπτυξη δυναμικού ΕΤΑΚ στους τομείς εξειδίκευσης</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1.α.1 Ενίσχυση ερευνητικών υποδομών σύμφωνα με τον Εθνικό Οδικό Χάρτη Ερευνητικών Υποδομών • 1.α.2 Εξειδικευμένα δίκτυα κέντρων ικανότητας (competence centers) • 1.α.3 Ανάπτυξη επαγγελματικών γνώσεων και δεξιοτήτων σε θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας, διαχείρισης καινοτομίας και τεχνολογίας, εξαγωγών κλπ 	<p>2.α. Εκκόλαψη νέων επιχειρηματικών παικτών</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2.α.1 Ενίσχυση επιχειρηματικών ομάδων στο στάδιο εκκόλαψης • 2.α.2 Ενίσχυση της ίδρυσης και ανάπτυξης νεοφυών επιχειρήσεων • 2.α.3 Αξιοποίηση ερευνητικών αποτελεσμάτων (proof-of- concept) • 2.α.4 Ανάπτυξη τεχνολογιών (Spin off/out) • 2.α.5 Ενίσχυση υφιστάμενων και ίδρυση καινοτομικών συνεργατικών σχηματισμών 	<p>3.α. Ενίσχυση μηχανισμών και θεσμικού πλαισίου</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3.α.1 Ίδρυση και ενίσχυση νέων χρηματοδοτικών εργαλείων* • 3.α.2 Ταμείο Αξιοποίησης Διανοητικής Ιδιοκτησίας (Patent Pool Fund) • 3.α.3 Μητρώο συμβούλων σε ζητήματα διαχείρισης πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας
β. Ενίσχυση δραστηριοτήτων ΕΤΑΚ	<p>1.β. Ενίσχυση δραστηριοτήτων ΕΤΑΚ και νησίδων αριστείας</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1.β.1. Ενίσχυση του ανθρώπινου ερευνητικού δυναμικού μέσω της υλοποίησης διδακτορικής έρευνας) <ul style="list-style-type: none"> • 1.β.2 Υποστήριξη της ερευνητικής διάστασης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης • 1.β.3 Ενίσχυση μεταδιδακτόρων ερευνητών/τριών • 1.β.4 Χρηματοδότηση προτάσεων που αξιολογήθηκαν θετικά στα ERC Grant Schemes, αλλά δεν χρηματοδοτήθηκαν • 1.β.5 Συνεργατικές πρωτοβουλίες ΕΤΑΚ • 1.β.6 Ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων/υπηρεσιών που προτείνονται από επιχειρήσεις, κλπ. (customer- driven) • 1.β.7 Ενίσχυση για την πραγματοποίηση δοκιμών προϊόντων και υπηρεσιών • 1.β.8 Στρατηγικά Σχέδια Ερευνητικών Φορέων 	<p>2.β. Ενίσχυση της ενδογενούς έρευνας και καινοτομίας στις επιχειρήσεις</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2.β.1 Ενταία δράση κρατικών ενισχύσεων ΕΤΑΚ: ΕΡΕΥΝΩ – ΚΑΙΝΟΤΟΜΩ – ΔΗΜΙΟΥΡΓΩ <ul style="list-style-type: none"> ◦ i. Πρωτοεμφανιζόμενες στην έρευνα επιχειρήσεις ◦ ii. Μικρομεσαίες επιχειρήσεις ◦ iii.1 Συμπράξεις επιχειρήσεων με άλλους φορείς (Μικρές συνεργασίες) ◦ iii.2 Συμπράξεις ομάδων επιχειρήσεων με άλλους φορείς (Μεγάλες συνεργασίες) ◦ iv. Ενσωμάτωση ερευνητικών αποτελεσμάτων στην παραγωγική διαδικασία • 2.β.2 Ενίσχυση ανάπτυξης προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ • 2.β.3 Ανάπτυξη εφαρμογών e-επιχειρείν από μεμονωμένες επιχειρήσεις ή ομάδες επιχειρήσεων • 2.β.4 Ενίσχυση επενδύσεων σε υφιστάμενες επιχειρήσεις για την εισαγωγή νέων προϊόντων και 	<p>3.β. Ενίσχυση της ζήτησης για καινοτομία από τη δημόσια διοίκηση</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3.β.1 Καινοτόμες προ-εμπορευματικές δημόσιες προμήθειες (pre-commercial procurements - PCPs) ΘΣ 2,4,5,6,7 • 3.β.2 Ανάπτυξη και εφαρμογή "πρωτοκόλλων" ή σημάτων

<p>γ. Μηχανισμοί και δομές υποστήριξης</p>	<ul style="list-style-type: none"> 1.β.9 Ολοκληρωμένες Στρατηγικές Έρευνας ΑΕΙ 	<p>υπηρεσιών στην αγορά και για την ανάπτυξη και εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων παραγωγής</p> <ul style="list-style-type: none"> 2.β.5 Στήριξη των επιχειρήσεων για τη δημιουργία και την επέκταση προηγμένων ικανοτήτων, για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών σε νέους τομείς 2.β.6 Χρηματοδότηση προτάσεων που πέρασαν το όριο βαθμολογίας του SME Instrument της Ε.Ε. αλλά δε χρηματοδοτήθηκαν 	
	<p>1.γ Ενίσχυση (Υπο)δομών δικτύωσης</p> <ul style="list-style-type: none"> 1.γ.1 Διαμόρφωση & λειτουργία ψηφιακής πλατφόρμας έρευνας και καινοτομίας* 1.γ.2 Γραφεία αξιοποίησης τεχνολογίας 1.γ.3 Ενίσχυση και διευρυνση της δραστηριότητας και του ρόλου των Μονάδων Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας (MOKE) 1.γ.4 Εκσυγχρονισμός των εσωτερικών δικτυακών υποδομών όλων των ΑΕΙ και των ΕΚ της χώρας 1.γ.5 Ένταξη Νοσοκομειακών Μονάδων στο εθνικό ακαδημαϊκό δίκτυο ΕΔΕΤ για την υποστήριξη ερευνητικών και κλινικών δραστηριοτήτων στην ιατρική και στη βιολογία, σε νεφρολογιστικό περιβάλλον (Cloud Computing) - επέκταση στις υπόλοιπες 5 περιφέρειες της χώρας 	<p>2.γ Υποδομές και μηχανισμοί στήριξης καινοτόμου επιχειρηματικότητας</p> <ul style="list-style-type: none"> 2.γ.1.Ενίσχυση της ανάπτυξης ψηφιακών πλατφορμών επιχειρηματικών συναλλαγών και συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων, μεταξύ επιχειρήσεων και καταναλωτών και μεταξύ επιχειρήσεων και φορέων του δημοσίου 	<p>3.γ Μηχανισμοί Επιχειρηματικής Ανακύλισης και Τεκμηρίωσης</p> <ul style="list-style-type: none"> 3.γ.1 Μηχανισμός Επιχειρηματικής ανακύλισης 3.γ.2 Εγκατάσταση Μηχανισμού Παρακολούθησης (monitoring mechanism) της υλοποίησης της εθνικής στρατηγικής RIS3
<p>δ. Εξωστρέφεια και δικτύωση</p>	<p>1.δ. Διασύνδεση και συνεργασία σε ΕΤΑΚ</p> <ul style="list-style-type: none"> 1.δ.1 Ενίσχυση συμμετοχής σε διακρατικά/διευρωπαϊκά δίκτυα, προγράμματα και πρωτοβουλίες - ERANETS-FETs 1.δ.2 Δράσεις διμερών και διακρατικών συνεργασιών 	<p>2.δ Επιχειρηματική εξωστρέφεια</p> <ul style="list-style-type: none"> 2.δ.1 Προετοιμασία, εφαρμογή και αξιολόγηση τομεακών ή κλαδικών σχεδίων εξωστρέφειας* 2.δ.2 Εξειδικευμένες μελέτες για στόχευση αγορών (market analysis), προϊόντων και συγκριτικής ανάλυσης του ανταγωνισμού* 	<p>3.δ Ανάπτυξη καινοτομικής κουλτούρας</p> <ul style="list-style-type: none"> 3.δ.1 Ανάπτυξη έργων επιδείξης και πιλοτικών έργων - εφαρμογής αποτελεσμάτων έρευνας 3.δ.2 Ενίσχυση συμμετοχής σε διεθνείς επιστημονικές διοργανώσεις, διαγωνισμούς κλπ. 3.δ.3 Προβολή κοινωνικής σημασίας έργου ΕΤΑΚ

3.2: Αξιολόγηση της εφαρμογής της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης σε εθνικό επίπεδο κατά την χρονική περίοδο 2014-2019

Για την αξιολόγηση της εφαρμογής της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης κατά την χρονική περίοδο 2014-2019, θα παρουσιαστούν στην παρούσα ενότητα τα ευρήματα 5 σημαντικών και πολύ πρόσφατων μελετών. Αρχικά, θα παρουσιαστούν τα πορίσματα μίας μελέτης η οποία εκπονήθηκε για λογαριασμό του ΚΚΕρ και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Metaxas, 2019), στα πλαίσια του έργου «Υστερούσες Περιφέρειες» (Lagging Regions), το οποίο ξεκίνησε να υλοποιείται το 2016, και στη συνέχεια θα παρουσιαστούν τα ευρήματα 3 Εκθέσεων Προόδου-Παραδοτέων, και συγκεκριμένα τα ευρήματα της 1^{ης} Έκθεσης Προόδου της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης, η οποία αφορά την περίοδο 2014-2017, της 2^{ης} Έκθεσης Προόδου, η οποία αφορά το έτος 2018, και της 3^{ης} Έκθεσης Προόδου, η οποία αφορά το έτος 2019, οι οποίες παραδόθηκαν στην ΓΓΕΤ τον Ιούλιο 2019, τον Σεπτέμβριο 2019 και τον Απρίλιο 2020 αντίστοιχα, ως παραδοτέα του έργου «Παρακολούθηση της προόδου υλοποίησης της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) 2014-2020», και οι οποίες υλοποιήθηκαν από εταιρεία συμβούλων-εξωτερικό συνεργάτη της ΓΓΕΤ (Planet, 2019¹), (Planet 2019²) και (Planet 2020). Τέλος, θα παρουσιάσουμε τα αποτελέσματα του Ευρωπαϊκού Πίνακα Αποτελεσμάτων Καινοτομίας (European Innovation Scoreboard - εφεξής EIS) για το έτος 2020 (European Commission, 2020), στο σκέλος που αφορούν την χώρα μας και θα προσπαθήσουμε να συσχετίσουμε την διαχρονική εξέλιξη των δεικτών του Ανωτέρω Πίνακα με την υλοποίηση και εφαρμογή της Εθνικής RIS3.

3.2.1: Ευρήματα μελέτης ΚΚΕρ για την υλοποίηση της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης

Ένας από τους κύριους στόχους του έργου «Υστερούσες Περιφέρειες» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ήταν η εξέταση του βαθμού εφαρμογής της RIS3 σε επιλεγμένες γεωγραφικές περιοχές, κάτι που στην περίπτωση της Ελλάδας, περιλαμβάνει τόσο το περιφερειακό, όσο και το εθνικό επίπεδο (Metaxas, 2019). Μια πρώτη έρευνα για την κατάσταση της εφαρμογής της RIS3 στην Ελλάδα πραγματοποιήθηκε το 2017, αξιολογώντας την πορεία βασικών δραστηριοτήτων για καθεμία από τις 13 περιφερειακές RIS3 και για την εθνική RIS3 (Metaxas, 2019). Η έκθεση της οποίας θα παρουσιάσουμε αμέσως παρακάτω τα κύρια ευρήματα της (Metaxas, 2019), **αξιολόγησε στα τέλη του 2018, τρεις βασικούς**

τομείς εφαρμογής της RIS3 στην Ελλάδα (Διακυβέρνηση, Βαθμός Ενεργοποίησης και Σύστημα Παρακολούθησης της RIS3) στις 13 περιφέρειες της χώρας και σε εθνικό επίπεδο, και αποτελεί επικαιροποίηση της προηγούμενης έρευνας που διεξήχθη το 2017 (Metaxas, 2017). Σε επόμενη ενότητα θα παρουσιαστούν αναλυτικά η μεθοδολογία και τα πορίσματα της ανωτέρω μελέτης σχετικά με τις 13 ελληνικές περιφέρειες.

Ως προς τους ανωτέρω 3 τομείς εφαρμογής, η μελέτη (Metaxas, 2019 σελ.32) αναφέρει τα εξής:

«Διακυβέρνηση

Στο επίπεδο λήψης αποφάσεων (στρατηγικό επίπεδο), το Εθνικό Συμβούλιο Στρατηγικής και Καινοτομίας (ΕΣΕΚ)², έχει δύο μέλη των ΠΣΕΚ και συνεργάζεται στενά με την ΓΓΕΤ. Το ΕΣΕΚ είχε θετική συνεισφορά στους ακόλουθους τομείς της εθνικής RIS3:

- Διαρθρωτικές και νομοθετικές αλλαγές με στόχο τη βελτίωση του περιβάλλοντος εφαρμογής της RIS3.
- Ενημερωμένη ανάλυση των σημείων συμφόρησης, ώστε να επιτευχθεί μια οικονομικά χρήσιμη, διάδοση της καινοτομίας στη βιομηχανία, στους ανθρώπινους πόρους και στους ερευνητικούς οργανισμούς.
- Αξιολόγηση του εθνικού οικοσυστήματος καινοτομίας και προτάσεις βελτίωσής του. Επίσης, η ΓΓΕΤ έχει δημιουργήσει μια ομάδα που συνεργάζεται με τα περιφερειακά συμβούλια.

Το εκτελεστικό επίπεδο αποτελείται από διάφορους φορείς στα δύο υπουργεία (Ανάπτυξης και Παιδείας) χωρίς να υπάρχει κεντρική μονάδα (όπως το περιφερειακό Τεχνικό Γραφείο) η οποία θα εκτελεί την επισκόπηση και τον έλεγχο όλων των διαδικασιών που σχετίζονται με την εφαρμογή της RIS3. Για παράδειγμα, η ΓΓΕΤ μαζί με την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης και Εφαρμογής Δράσεων στους τομείς της Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας (εφεξής ΕΥΔΕ ΕΤΑΚ) δημιούργησε μια ομάδα 9 ατόμων (5 υπαλλήλων και 4 εξωτερικών εμπειρογνομόνων), που ασχολείται με τον σχεδιασμό και την παρακολούθηση της Στρατηγικής, αλλά όχι με τη διαχείριση των ενδιάμεσων σταδίων της εφαρμογής της. Οι παραπάνω διαδικασίες αφορούν μόνο το εθνικό επίπεδο και δεν συνδέονται με το περιφερειακό επίπεδο, για να επιτευχθούν

² Πλέον ονομάζεται Εθνικό Συμβούλιο Έρευνας, Τεχνολογίας και Καινοτομίας (ΕΣΕΤΕΚ), ενώ παλιότερα ονομαζόταν Εθνικό Συμβούλιο Έρευνας και Τεχνολογίας (ΕΣΕΤ). Ιδρύθηκε το 1985 (Metaxas, 2019).

επικαλύψεις και να επιτευχθεί ο κατάλληλος χρονικός προγραμματισμός (timing) στην έκδοση των Προσκλήσεων Υποβολής Προτάσεων (εφεξής ΠΥΠ).

Το διοικητικό επίπεδο απαρτίζεται από ένα δίκτυο τομεακών και περιφερειακών ΕΠ και ΠΕΠ και τις Διαχειριστικές Αρχές και Φορείς Υλοποίησης. Η ΓΓΕΤ χρησιμοποίησε εκτενώς την ΔΕΑ και στα δύο στάδια του σχεδιασμού της εθνικής στρατηγικής και του αντίστοιχου σχεδίου δράσης, ενώ ανέπτυξε μια διεξοδική διαδικασία η οποία οδήγησε στη δημιουργία 8 θεματικών πλατφορμών, οι οποίες σχεδίασαν τα βασικά στοιχεία της εθνικής RIS3 (θεματικές προτεραιότητες, εργαλεία πολιτικής, μεγάλα έργα). Η ΔΕΑ θεωρείται πολύ σημαντική για την ανάπτυξη της στρατηγικής και του σχεδίου δράσης. Μέχρι τα τέλη του 2018, είχαν υλοποιηθεί 3 πλήρεις γύροι ΔΕΑ οι οποίοι συνέβαλαν στην παρακολούθηση και αξιολόγηση της υλοποίησης της RIS3.

Βαθμός Ενεργοποίησης

Σε σύγκριση με το 2017, (όταν το 39,14% του κονδυλίου του ΘΣ1 κατανέμονταν σε 6 ΠΥΠ όπου περιλαμβάνονταν το 9,63% των επιλεγμένων έργων) υπάρχει σημαντική πρόοδος. Τα αντίστοιχα στοιχεία είναι 59% του κονδυλίου του ΘΣ1 σε 7 ΠΥΠ, 44,77% επιλεγμένα έργα και 10,78% πληρωμές στους δικαιούχους. Έχει επίσης καταγραφεί ένα ικανοποιητικό επίπεδο συμμετοχής, ειδικά σε έργα που στοχεύουν στις Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις (εφεξής ΜΜΕ) ή/και σε συνεργατικά ερευνητικά έργα με ερευνητικά εργαστήρια. Μία από τις πιθανές εξηγήσεις για την αποδοχή εκ μέρους των ενδιαφερομένων, είναι ότι για τον σχεδιασμό των ΠΥΠ τα αποτελέσματα της ΔΕΑ είχαν ληφθεί υπόψη.

Σύστημα Παρακολούθησης (εφεξής ΣΠ)

Όσον αφορά τη δομή του ΣΠ και τους απαραίτητους πόρους:

- Έχουν καθοριστεί η μεθοδολογία και οι λειτουργίες του ΣΠ.
- Έχει καθοριστεί εν μέρει η βασική μονάδα που θα είναι υπεύθυνη για την εισαγωγή των δεδομένων και τη δημιουργία αναφορών.
- Έχουν επιλεγεί εν μέρει τα εργαλεία που θα χρησιμοποιηθούν από το ΣΠ.
- Έχουν εντοπιστεί οι ανάγκες σε ανθρώπινο δυναμικό του ΣΠ.
- Η υπάρχουσα τεχνογνωσία είναι επαρκής για την αποτελεσματική λειτουργία του ΣΠ. Τα μικρά κενά πρόκειται να καλυφθούν με εξωτερική ανάθεση.
- Προσδιορίστηκαν πλήρως οι χρηματοοικονομικές ανάγκες του ΣΠ.

Όσον αφορά τους δείκτες και τις πηγές τους:

- Οι δείκτες εκροών και αποτελεσμάτων έχουν καθοριστεί πλήρως και ευθυγραμμίζονται με τη λογική παρέμβασης της RIS3.
- Υπάρχει ένας βαθμός αλληλεπικάλυψης με τους αντίστοιχους δείκτες του ΕΠ ΕΠΑΝΕΚ.
- Έχουν καθοριστεί οι πηγές των δεδομένων για τον υπολογισμό των δεικτών.
- Υπάρχει στενή συνεργασία με το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης (εφεξής ΕΚΤ) ή παρόμοιους φορείς για την παροχή δεδομένων ή/και άλλων μέσων υποστήριξης.
- Θα χρησιμοποιηθούν εναλλακτικά εργαλεία (έρευνες σε τελικούς δικαιούχους, κ.λπ.) για τη συμπλήρωση της συλλογής των δεδομένων.

Τέλος, έχουν καθοριστεί και επιλεγθεί οι μηχανισμοί επικοινωνίας και διάχυσης για την παρακολούθηση των αποτελεσμάτων. Συλλέχθηκαν ορισμένα σύνολα δεδομένων από το ΣΠ, αλλά δεν επαρκούν για την παραγωγή μιας πλήρους έκθεσης αξιολόγησης. Ωστόσο, εντός του 2019, είχε προγραμματιστεί μια ενδιάμεση αναθεώρηση για την εφαρμογή της RIS3, για την οποία ωστόσο δεν βρέθηκαν στοιχεία υλοποίησης της.»

Πίνακας 3: Δημοσιευθείσες Προσκλήσεις ανά επενδυτική προτεραιότητα του ΘΣ1-ΕΠΑΝΕΚ/ΓΓΕΤ

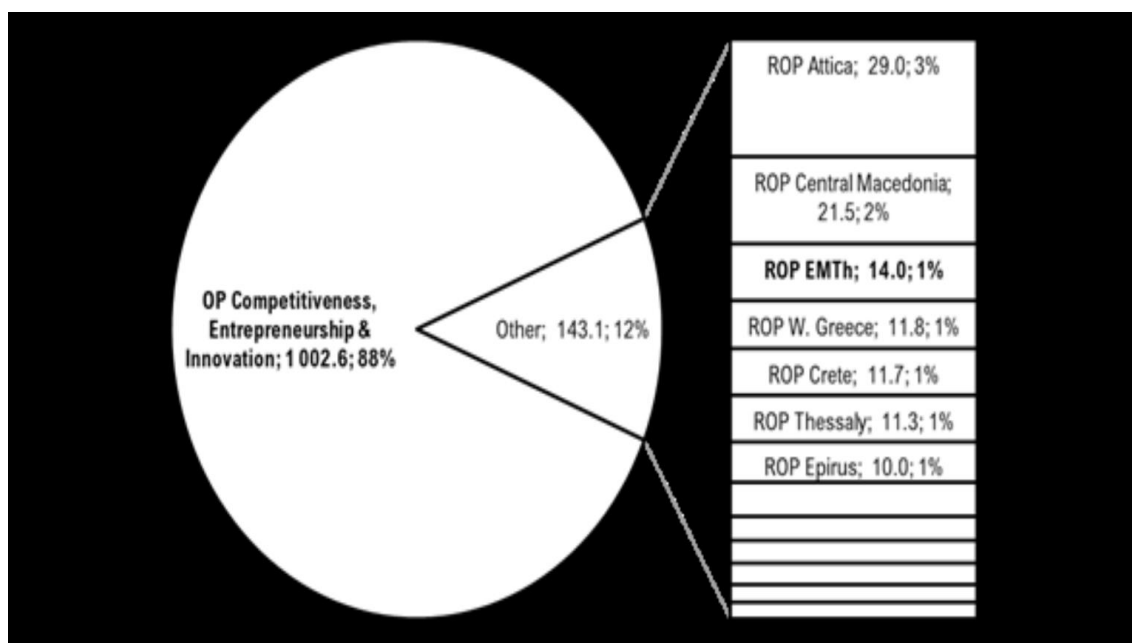
Επενδυτική Προτεραιότητα	Αριθμός ΠΥΠ	Αριθμός Αιτήσεων	ΠΥΠ προς συνολικά δεσμευμένο ποσό ανά ΘΣ (Δημόσια Δαπάνη)	Αιτήσεις προς δεσμευμένο ποσό ανά ΘΣ (Δημόσια Δαπάνη)	Επιλεγθέντα Έργα προς δεσμευμένο ποσό ανά ΘΣ (Δημόσια Δαπάνη)	Πληρωμές προς δεσμευμένο ποσό ανά ΘΣ (Δημόσια Δαπάνη)
1α	3	58	12,45%	12,55%	12,55%	3,22%
1β	4	3114	46,56%	165,62%	32,22%	7,56
Σύνολο	7	3172	59,02%	178,16%	44,77%	10,78%

Πηγή: (Metaxas, 2019 σελ.33).

Τέλος, θα θέλαμε να παραθέσουμε το παρακάτω σχήμα από παρουσίαση που δόθηκε στα πλαίσια πρόσφατου (2/7/2020) συνεδρίου του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου με αντικείμενο τη χώρα μας (Pontikakis, 2020), το οποίο απεικονίζει την κατανομή των κονδυλίων των Στρατηγικών S3 μεταξύ ΕΠΑΝΕΚ και ΠΕΠ κατά την Προγραμματική Περίοδο 2014-

2020. Παρατηρούμε ότι για το ΕΠΑΝΕΚ διατέθηκε περίπου 1 δις ευρώ (1.002,6 εκ. ευρώ), το οποίο αποτελεί το 88% των συνολικών κονδυλίων, ενώ για τα ΠΕΠ διατέθηκαν 143,1 εκ. ευρώ το οποίο αποτελούν το 12% των κονδυλίων. Συνεπώς διατέθηκαν συνολικά 1.145,7 εκ. ευρώ για τις Στρατηγικές S3 κατά την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020.

Εικόνα 2: Κατανομή των κονδυλίων των S3 μεταξύ ΕΠΑΝΕΚ και ΠΕΠ κατά την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020.

Πηγή: Innovatia Systems για το ΚΚΕρ (Παρατίθεται στο (Pontikakis, 2020)).

3.2.2: Πορίσματα Εκθέσεων Προόδου-Παραδοτέων Παρακολούθησης της προόδου υλοποίησης της Εθνικής RIS3 για την περίοδο 2014-2019

Στις 3 προαναφερθείσες Εκθέσεις Προόδου-Παραδοτέα του έργου «Παρακολούθηση της προόδου υλοποίησης της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) 2014-2020», παρατίθεται ανάλυση των προκλήσεων-κρίσιμων ζητημάτων για την ορθή και αποτελεσματική υλοποίηση της στρατηγικής RIS3, ενώ ακολουθεί και η διατύπωση τρόπων αντιμετώπισης των ζητημάτων αυτών, οι οποίοι αποτελούν ταυτόχρονα και συστάσεις που μπορούν να ληφθούν υπόψη κατά τη διαδικασία σχεδιασμού της νέας Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027. Παρακάτω παρατίθενται οι ανωτέρω κύριες προκλήσεις και οι τρόποι αντιμετώπισης αυτών.

Κύριες προκλήσεις και Τρόποι Αντιμετώπισης

Σύμφωνα με την 3^η Έκθεση Προόδου (Planet, 2020 σελ.98)³: «Παρότι το θεσμικό περιβάλλον μέσα στο οποίο υλοποιείται η Στρατηγική RIS3 δεν άλλαξε δραματικά μέσα στο 2019 και οι προκλήσεις που υπήρχαν το προηγούμενο έτος παραμένουν σχεδόν στο σύνολό τους, η σύγκριση ανάμεσα στα στοιχεία του 2018 και του 2019 αναδεικνύει την ουσιαστική πρόοδο που επιτεύχθηκε. Μέσα στο 2019, για την Επενδυτική Προτεραιότητα 1α εκδόθηκε μία νέα πρόσκληση και για την Επενδυτική Προτεραιότητα 1b, πέντε νέες προσκλήσεις και μία προδημοσίευση. Ο συνολικός αριθμός προσκλήσεων από την αρχή της προγραμματικής περιόδου έως το τέλος του 2019, ήταν τέσσερις για την Επενδυτική Προτεραιότητα 1α, ενώ ουσιαστικά διπλασιάστηκαν για την Επενδυτική Προτεραιότητα 1b από 7 σε 14 (13 προσκλήσεις και μία προδημοσίευση).

Ο παρακάτω Πίνακας συγκρίνει την πρόοδο υλοποίησης της Επενδυτικής Προτεραιότητας 1α του ΕΠΑΝΕΚ το 2019 σε σχέση με το 2018. Παρατηρείται ότι οι πληρωμές ΕΛΚΕ σχεδόν διπλασιάστηκαν μέσα στο 2019 (αύξηση 95%) παρότι δεν υπήρξαν νέες εντάξεις έργων, ενώ αυξήθηκε και ο διατιθέμενος προϋπολογισμός για την υλοποίηση έργων, μέσω της έκδοσης μίας πρόσθετης πρόσκλησης.

³ Αναρτήθηκε μόλις στις 3/9/2020 στην ιστοσελίδα της ΓΓΕΤ.

Πίνακας 4: Σύγκριση στοιχείων εντάξεων και πληρωμών 2018 και 2019 για την Επενδυτική Προτεραιότητα 1α

Επενδυτική Προτεραιότητα 1α	2018	2019	Διαφορά	Ποσοστιαία Μεταβολή
Προϋπ/σμός προσκλήσεων	124.860.000,00 €	169.860.000,00 €	45.000.000 €	+36%
Προϋπ/σμός ενταγμένων έργων (ΔΔ):	117.699.317,28 €	117.699.317,28 €	-	-
Πληρωμές έργων (ΕΛΚΕ):	33.301.297,58 €	64.885.527,44 €	31.584.229,86 €	+95%
Πληρωμές έργων (ΟΠΣ):	8.179.911,00 €	8.179.911,00 €	-	-
Αριθμ. ενταγμένων πράξεων:	58	58	-	-
Αριθμ. υποέργων:	379	379	-	-

Πηγή: (Planet, 2020 σελ.98).

Αντίστοιχα ο Πίνακας 5 συγκρίνει τα στοιχεία εντάξεων, πληρωμών στο τέλος των περιόδων 2018 και 2019 για την Επενδυτική Προτεραιότητα 1b.

Πίνακας 5: Σύγκριση στοιχείων εντάξεων και πληρωμών 2018 και 2019 για την Επενδυτική Προτεραιότητα 1b

Επενδυτική Προτεραιότητα 1b	2018	2019	Διαφορά	Ποσοστιαία Μεταβολή
Προϋπ/σμός προσκλήσεων	442.600.000,00 €	621.727.418,40 €	179.127.418,40 €	40%
Προϋπ/σμός ενταγμένων έργων (ΔΔ):	324.504.156,98 €	367.348.517,55 €	42.844.360,57 €	13%
Πληρωμές έργων (ΕΛΚΕ):	77.329.309,40 €	96.731.980,30 €	19.402.670,90 €	25%
Πληρωμές έργων (ΟΠΣ):	8.314.671,52 €	20.112.462,48 €	11.797.790,96 €	142%
Αριθμ. ενταγμένων πράξεων:	656	965	309	47%
Αριθμ. Υποέργων/συμμετοχών:	1.942	2.095	153	8%

Πηγή: (Planet, 2020 σελ.98).

Βάσει των ανωτέρω στοιχείων, μέσα στο 2019 υπήρξε σημαντική πρόοδος στην ενεργοποίηση των πόρων της Επενδυτικής Προτεραιότητας 1b με αύξηση του προϋπολογισμού των προσκλήσεων κατά 40%. Επιπλέον, αύξηση σημειώθηκε όσον αφορά στον αριθμό των ενταγμένων έργων και του ύψους της Δημόσιας Δαπάνης των ενταγμένων έργων κατά 47% και 13% αντίστοιχα, ενώ ιδιαίτερα μεγάλη είναι η αύξηση των δαπανών που έχουν καταχωρηθεί στο ΟΠΣ, που ανήλθε σε 142% κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων ετών.

Τα αποτελέσματα αυτά μπορούν να αποδοθούν αφενός στην εμπειρία που απέκτησαν οι Ενδιάμεσοι Φορείς στη διαχείριση των προσκλήσεων και αφετέρου στην ωρίμανση των σχετικών δράσεων, σε κάθε περίπτωση όμως παραμένουν αποτέλεσμα της σκληρής δουλειάς των στελεχών της ΓΓΕΤ και της Επιτελικής δομής του ΕΠΑΝΕΚ που έχουν μεταφέρει στο Δημόσιο τομέα, νοοτροπία διοίκησης με βάση τα αποτελέσματα.»

Τρόποι Αντιμετώπισης – Προτάσεις

Η 3^η Έκθεση Προόδου (Planet, 2020), λαμβάνει υπόψη τις προκλήσεις όπως αυτές καταγράφηκαν, και παραθέτει τρόπους αντιμετώπισής τους, καθώς και προτάσεις οι οποίες μπορούν να συμβάλλουν στην επιτάχυνση της υλοποίησης της στρατηγικής RIS3. Επισημαίνει επίσης, ότι καθώς η τρέχουσα προγραμματική περίοδος βαίνει προς το τέλος της και ότι πολλές από τις προκλήσεις αφορούν σε οριζόντια θέματα ή θέματα που χρήζουν αντιμετώπισης ή βελτίωσης σε καίρια ζητήματα της Στρατηγικής RIS3, οι προτάσεις της, θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν στο σχεδιασμό της νέας στρατηγικής RIS3, η οποία προβλεπόταν να πραγματοποιηθεί εντός του 2020 (Planet, 2020). Οι παρακάτω προτάσεις πλην μίας, παραθέτονταν και στις 2 προηγούμενες Εκθέσεις Προόδου (Planet, 2019¹) και (Planet 2019²).

1. Εμπλουτισμός των δεικτών παρακολούθησης.

Προτείνεται ο εμπλουτισμός του συστήματος δεικτών για την παρακολούθηση της RIS3.

2. Συντονισμός με Ειδικές Υπηρεσίες Διαχείρισης (εφεξής ΕΥΔ) των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων των Περιφερειών.

Προτείνεται ο κατάλληλος χρονοπρογραμματισμός των προσκλήσεων και η αποφυγή αλληλοεπικαλύψεων με παρόμοιες προτάσεις από τα Περιφερειακά ΕΠ, καθώς θα δώσει τη δυνατότητα σε υποψηφίους που δεν έχουν τη διαχειριστική επάρκεια να υποβάλλουν πολλές προτάσεις, να αναλύσουν τις προσκλήσεις και να δομήσουν πιο συγκεκριμένες στους στόχους της Πράξης, προτάσεις.

3. Στελέχωση της ΓΓΕΤ και επικοινωνία με άλλες Υπηρεσίες και Φορείς.

Πρόκειται για νέα πρόταση της 3^{ης} Έκθεσης Προόδου (Planet, 2020), η οποία θεωρεί ως κρίσιμης σημασίας την ενίσχυση της στελέχωσης της ΓΓΕΤ τόσο σε αριθμό, όσο και σε ειδικότητες, ώστε να μπορεί να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις σε συνδυασμό με το φόρτο εργασίας που αυξάνεται και τις απαιτήσεις για την ένταξη-υλοποίηση των δράσεων στο μέλλον, καθώς και να μπορεί να ασκήσει το σύνολο των αρμοδιοτήτων της αποτελεσματικά. Υπογραμμίζεται η ανάγκη για στενή συνεργασία της ΓΓΕΤ με άλλες Γενικές Γραμματείες, Υπηρεσίες και φορείς οι οποίοι πρόκειται να συμβάλλουν στο σχεδιασμό της νέας RIS3.

4. Απλοποίηση Προσκλήσεων.

Προτείνεται η προώθηση της γρήγορης και απλής έναρξης της υλοποίησης των Πράξεων. Τα κείμενα των προσκλήσεων και των οδηγών υλοποίησης θα πρέπει να είναι «ελαφρύτερα» εστιάζοντας στην επίτευξη των στόχων και στη διάθεση των κονδυλίων.

5. Ολοκλήρωση της RIS3 με τομείς ποιότητας ζωής.

Προτείνεται να συμπεριληφθούν στις προτεραιότητες της RIS3 τομείς που σχετίζονται με την ποιότητα ζωής. Επιπλέον, στον επόμενο σχεδιασμό θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οριζόντιοι τομείς όπως η γαλάζια οικονομία, η κυκλική οικονομία και η κοινωνική οικονομία.

6. Ανάπτυξη ευφυούς εργαλείου παρακολούθησης.

Προτείνεται να σχεδιαστεί και να δημιουργηθεί ένα έξυπνο εργαλείο για την ανάπτυξη της στρατηγικής και όχι μια απλή πηγή στατιστικών στοιχείων.

7. Διαμεσολαβητές Καινοτομίας.

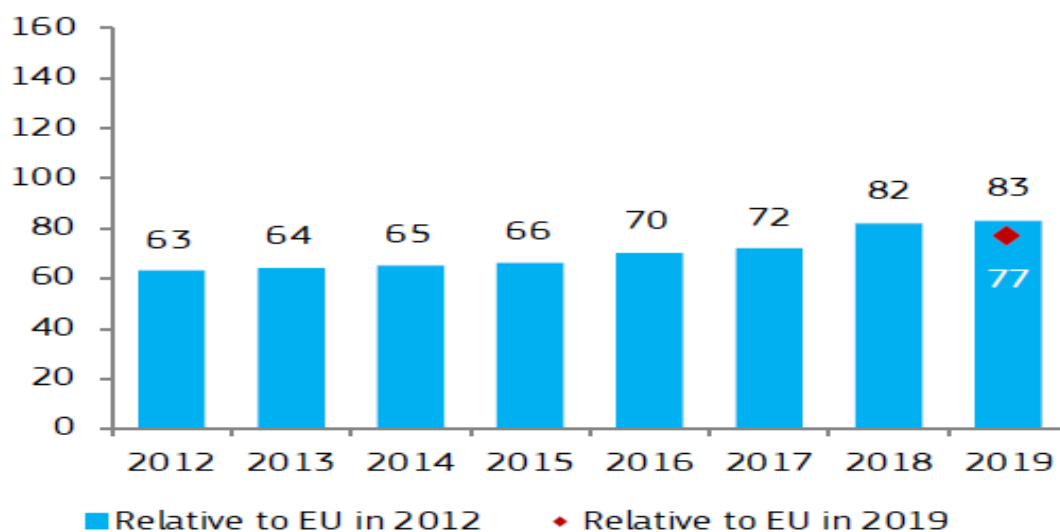
Προτείνεται η εισαγωγή και προώθηση των διαμεσολαβητών καινοτομίας (υπηρεσίες στήριξης της καινοτομίας), που θα μπορούσαν να έχουν σημαντικό ρόλο οδηγώντας πρωτοβουλίες, οι οποίες φέρνουν κοντά τους ενδιαφερόμενους φορείς ώστε να παρουσιάσουν τις ανάγκες τους. Η κύρια αποστολή τους προτείνεται να είναι η προετοιμασία μιας πρότασης έργου που να ικανοποιεί πλήρως όλους τους φορείς και να τους βοηθά να προετοιμάσουν μια επιτυχημένη αίτηση χρηματοδότησης.

3.2.3: Ευρωπαϊκός Πίνακας Αποτελεσμάτων Καινοτομίας 2020 (EIS 2020) για την Ελλάδα και συσχέτιση με την εφαρμογή της εθνικής RIS3

Σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Πίνακα Αποτελεσμάτων Καινοτομίας για το 2020 (European Commission, 2020 σελ.49): «η Ελλάδα είναι μια μεσαία-μέτρια καινοτόμος χώρα, ενώ με την πάροδο του χρόνου, η επίδοση της αυξήθηκε συγκριτικά με την επίδοση της ΕΕ από το 2012. Η ισχυρή αύξηση της κατά το 2018, εξηγείται σε μεγάλο

βαθμό από τη βελτίωση της επίδοσης της στους δείκτες που χρησιμοποιούν δεδομένα των Κοινοτικών Έρευνών για την Καινοτομία (εφεξής ΚΕΚ) (Community Innovation Survey-CIS)». Παρατηρούμε στην παρακάτω Εικόνα, ότι **από το 2015 (έτος έναρξης της εφαρμογής της εθνικής RIS3) η καινοτομική επίδοση της χώρας μας βελτιώθηκε σημαντικά, και συγκεκριμένα, βελτιώθηκε κατά 17 μονάδες ή 25,75%, ενώ κατά το προηγούμενο χρονικό διάστημα 2012-2015 πριν την έναρξη εφαρμογής της εθνικής RIS3, η καινοτομική επίδοση της Ελλάδας ήταν, επί της ουσίας, στάσιμη, εμφανίζοντας μία πολύ μικρή βελτίωση κατά 3 μόλις μονάδες ή 4,76%. Τα ανωτέρω έρχονται να επιβεβαιώσουν τα πορίσματα των 3 Εκθέσεων Προόδου που παρουσιάστηκαν προηγουμένως, τα οποία επίσης παρουσίαζαν βελτίωση της καινοτομικής επίδοσης της χώρας και παράλληλη βελτίωση της εφαρμογής της εθνικής RIS3 (Planet, 2020), (Planet, 2019¹) και (Planet 2019²).**

Εικόνα 3: Διαχρονική εξέλιξη της Καινοτομικής Επίδοσης της Ελλάδας (Συνοπτικός Δείκτης Καινοτομίας- Summary Innovation Index)

Πηγή: (European Commission, 2020 σελ.49).

Σύμφωνα με τον ίδιο Πίνακα Αποτελεσμάτων Καινοτομίας (European Commission, 2020 σελ.49): «Οι ισχυρότερες διαστάσεις της καινοτομίας της, όπου η Ελλάδα αποδίδει πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ, είναι οι Καινοτόμοι Οργανισμοί και οι Διασυνδέσεις και Επιχειρηματικότητα. Η Ελλάδα αποδίδει ιδιαίτερα καλά στις Καινοτόμες ΜΜΕ που συνεργάζονται με άλλες ως ποσοστό των ΜΜΕ, στις ΜΜΕ που καινοτομούν εσωτερικά ως ποσοστό των ΜΜΕ, στις ΜΜΕ που εισάγουν καινοτομίες μάρκετινγκ ή οργανωτικές καινοτομίες ως ποσοστό των ΜΜΕ και στις Πωλήσεις νέων

στην αγορά και νέων στην επιχείρηση προϊόντων ως ποσοστό του κύκλου εργασιών. Τα διανοητικά περιουσιακά στοιχεία (πνευματική ιδιοκτησία), το φιλικό προς την καινοτομία περιβάλλον και οι επιπτώσεις στην απασχόληση είναι οι πιο αδύναμες διαστάσεις της καινοτομίας στην Ελλάδα. Οι χαμηλότερες βαθμολογίες των δεικτών της Ελλάδας παρουσιάζονται στους αλλοδαπούς διδακτορικούς φοιτητές, στις εξαγωγές προϊόντων μεσαίας και υψηλής τεχνολογίας, στα Κοινοτικά Σχέδια και στις δαπάνες των κεφαλαίων επιχειρηματικού κινδύνου.» Στον παρακάτω Πίνακα απεικονίζεται η διαχρονική εξέλιξη των επιμέρους δεικτών καινοτομίας για την περίοδο 2012-2019 συγκριτικά με την ΕΕ. Ο Πίνακας αυτός παρέχει πολύτιμη πληροφόρηση, η οποία χρήζει ακόμα μεγαλύτερης και διεξοδικότερης ανάλυσης, η οποία όμως δεν μπορεί να διεξαχθεί στα πλαίσια της παρούσας εργασίας, λαμβανομένων υπόψη των περιορισμών στους οποίους αυτή υπόκειται.

Πίνακας 6: Διαχρονική εξέλιξη των Επιμέρους Δεικτών Καινοτομίας στην Ελλάδα συγκριτικά με την ΕΕ

Greece	Performance relative to EU		
	2019 in 2019	2012 in 2019	
SUMMARY INNOVATION INDEX	76.7	62.8	83.5
Human resources	80.5	64.7	92.7
New doctorate graduates	72.0	46.9	79.3
Population with tertiary education	121.4	123.1	154.5
Lifelong learning	37.1	21.1	40.0
Attractive research systems	68.3	64.1	78.0
International scientific co-publications	85.8	83.9	126.0
Most cited publications	91.2	81.3	91.3
Foreign doctorate students	6.7	10.6	7.8
Innovation-friendly environment	44.1	31.7	76.7
Broadband penetration	34.8	20.0	80.0
Opportunity-driven entrepreneurship	54.7	39.6	74.5
Finance and support	53.3	31.4	61.5
R&D expenditure in the public sector	75.7	45.0	74.3
Venture capital expenditures	27.6	8.6	39.9
Firm investments	65.7	73.9	85.4
R&D expenditure in the business sector	37.8	15.8	43.3
Non-R&D innovation expenditures	103.7	142.3	145.4
Enterprises providing ICT training	55.6	76.9	76.9
Innovators	146.5	93.4	131.0
SMEs product/process innovations	139.8	83.8	139.3
SMEs marketing/organizational innovations	147.3	116.5	120.9
SMEs innovating in-house	153.2	78.6	133.4
Linkages	125.9	86.3	129.7
Innovative SMEs collaborating with others	264.3	137.3	262.4
Public-private co-publications	45.4	34.8	51.4
Private co-funding of public R&D exp.	84.8	78.2	85.5
Intellectual assets	41.9	23.1	39.1
PCT patent applications	39.9	31.1	37.0
Trademark applications	67.8	26.7	72.2
Design applications	18.7	9.3	15.7
Employment impacts	53.2	100.1	57.4
Employment in knowledge-intensive activities	80.0	77.0	86.5
Employment fast-growing enterprises	31.5	118.7	33.9
Sales impacts	67.9	51.5	67.6
Medium and high-tech product exports	10.1	0.0	11.2
Knowledge-intensive services exports	70.6	79.5	72.9
Sales of new-to-market/firm innovations	145.4	76.8	121.4

Πηγή: (European Commission, 2020 σελ.49).

3.3: Βέλτιστες Πρακτικές Εφαρμογής Εθνικών Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης σε πανευρωπαϊκό επίπεδο

Στην παρούσα ενότητα θα παρουσιάσουμε συνοπτικά μία από τις βέλτιστες Πρακτικές Εφαρμογής Εθνικών Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης, οι οποίες εφαρμόστηκαν κατά την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020. Για να επιτύχουμε τον ανωτέρω σκοπό μας, θα στηριχθούμε στα πορίσματα μίας πρόσφατης έκθεσης (Cohen, 2019), η οποία επιδίωξε

να εξετάσει τον τρόπο με τον οποίο εφαρμόστηκε η προσέγγιση της Έξυπνης Εξειδίκευσης σε Ευρωπαϊκές Περιφέρειες και Κράτη-Μέλη της ΕΕ. Η ανωτέρω έκθεση (Cohen, 2019 σελ.5) «**βασίστηκε σε 35 περιπτώσεις εφαρμογής, αποτυπώνοντας τρεις κύριους τύπους προκλήσεων τις οποίες οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής επιδιώξαν να αντιμετωπίσουν μέσω της εφαρμογής των Στρατηγικών Έξυπνης Ειδίκευσης:**

- 1) μέσω της συμμετοχής των ενδιαφερομένων μερών σε έναν συνεχή διάλογο για την προώθηση της διαδικασίας εδαφικής καινοτομίας,
- 2) μέσω της ανάπτυξης αποτελεσματικών εργαλείων καινοτομικής πολιτικής για την υποστήριξη του διαρθρωτικού μετασχηματισμού της οικονομίας σε περιφερειακό και/ή εθνικό επίπεδο,
- 3) μέσω της επιδίωξης της διεθνοποίησης της περιφερειακής ή εθνικής οικονομίας καθώς και μέσω της καλύτερης τοποθέτησης σε ευρωπαϊκές αλυσίδες αξίας.

Για κάθε βασική πρόκληση που εντοπίστηκε, η έκθεση έριξε φως στους παράγοντες που ευνοούσαν την επιτυχία και τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν από τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, για να διαχειριστούν τη διαδικασία της πολιτικής Έξυπνης Εξειδίκευσης, καθώς και τους επαναλαμβανόμενους τύπους αποτελεσμάτων που επιτεύχθηκαν, χάρη στην εφαρμογή των σχετικών με την Έξυπνη Εξειδίκευση πολιτικών.

Η μελέτη παραθέτει ένα ευρύ φάσμα συστημάτων υποστήριξης της έρευνας και της καινοτομίας, τα οποία αναπτύχθηκαν και οδήγησαν σε:

- α) αύξηση του ρόλου των ενδιαφερομένων μερών στα έργα καινοτομίας,
- β) καλύτερη διάρθρωση και λειτουργία του καινοτομικού οικοσυστήματος,
- γ) ενίσχυση της διακρατικής συνεργασίας σε τομείς προτεραιότητας της S3, αν και οι κοινές επενδύσεις εξακολουθούν ακόμα να αποτελούν ένα αδύνατο σημείο.»

Το παράδειγμα της Πορτογαλίας που παρουσιάζεται στη συνέχεια, τόνισε τα διοικητικά μέτρα και μέτρα πολιτικής που εφαρμόστηκαν για την ενίσχυση της διαδικασίας της S3, καθώς και διάφορα κίνητρα που στόχευαν τα ενδιαφερόμενα μέρη, ενώ επιπλέον, φώτισε τα βήματα που έγιναν προς την κατεύθυνση του διαρθρωτικού μετασχηματισμού των οικονομικών συνθηκών (Cohen, 2019). Μεταξύ των 4 παραδειγμάτων επιτυχημένης εφαρμογής εθνικής RIS3 που παρουσιάζονται αναλυτικά στην ανωτέρω μελέτη (Cohen, 2019), επιλέχθηκε να παρουσιαστεί το παράδειγμα της Πορτογαλίας, καθώς πρόκειται για μία χώρα με παρόμοια διαρθρωτικά οικονομικά χαρακτηριστικά, επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης και πρόσφατη οικονομική ιστορία με τη χώρα μας, και συνεπώς είναι ευκολότερο να αντληθούν ιδέες και να

εξαχθούν συμπεράσματα σε σχέση με τα άλλα 3 παραδείγματα (Σλοβενία, Φινλανδία και Λιθουανία) που παρατίθενται στην μελέτη (Cohen, 2019).

3.3.1: Το παράδειγμα της Πορτογαλίας: Ενίσχυση της γόνιμης αλληλεπίδρασης μεταξύ των μεταποιητικών MME

Όπως αναφέρεται στην ανωτέρω μελέτη (Cohen, 2019 σελ.17): «Μετά την κρίση του 2008, οι παραδοσιακοί μεταποιητικοί τομείς της Πορτογαλίας -ιδίως η μεταλλουργία, η κλωστοϋφαντουργία, τα υποδήματα, οι βιομηχανίες ξύλου και επίπλων- έπρεπε να αντιμετωπίσουν κοινές βασικές προκλήσεις: εξασφάλιση της γρήγορης ανάπτυξης και πρόσληψης-απορρόφησης των νέων βιομηχανικών τεχνολογιών, οι οποίες περιλάμβαναν τη στρατηγική διαχείριση των μετασχηματιστικών αλλαγών των βιομηχανιών, και την διάδοση των ωφελειών σε όλες τις αλυσίδες αξίας.

Η PRODUTECH, μία συστάδα τεχνολογιών παραγωγής, διαδραμάτισε κομβικό ρόλο για την ενίσχυση των συνεργασιών μεταξύ κρίσιμων δρώντων σε διάφορες βιομηχανίες και για την προώθηση κοινών έργων και δραστηριοτήτων που καλύπτουν ολόκληρο τον κύκλο καινοτομίας, ενώ παράλληλα, εφαρμόζοντας τις αρχές της Έξυπνης Εξειδίκευσης, η συστάδα διευκόλυνε τα μέλη της να εντοπίσουν τις κομβικές βοηθητικές τεχνολογίες και δεξιότητες που απαιτούνται, και καθιέρωσε έναν αντίστοιχο οδικό χάρτη και ένα σχέδιο δράσης.

Οι παρουσιάσεις και οι δοκιμαστικές γραμμές παραγωγής ήταν σημαντικά στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν από τη συστάδα για να βοηθήσουν τις MME στην ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων των έργων E&A και των νέων τεχνολογιών, σε συνεργασία με ερευνητικούς οργανισμούς, παρέχοντας έτσι επαρκή ανταπόκριση στις ανάγκες των πελατών. Αυτή η συνεργατική προσέγγιση ωφέλησε όλους τους συμμετέχοντες της συστάδας, ενώ χάρη στον ηγετικό ρόλο της συστάδας, τα μέλη της μπόρεσαν να δημιουργήσουν μια κρίσιμη μάζα, να καθορίσουν ισχυρά συνεργατικά ερευνητικά και αναπτυξιακά έργα, και να αποκτήσουν καλύτερη κατανόηση των τομεακών αναγκών. Επιπλέον, τα μέλη της συστάδας επένδυσαν σε νέες τεχνολογίες χρησιμοποιώντας έναν συνδυασμό χρηματοδοτικών πόρων (ΕΔΕΤ, εθνικοί, περιφερειακοί και Horizon 2020) και απέκτησαν πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες χάρη σε εφαρμοσμένες ερευνητικές πρωτοβουλίες. Επίσης, ήταν σε θέση να αξιοποιήσουν τις υπάρχουσες τεχνολογίες που ήταν εφικτό να μεταδοθούν από

τον ένα τομέα στον άλλο, προωθώντας τη γόνιμη αλληλεπίδραση και την περαιτέρω απορρόφηση των υπαρχόντων τεχνολογιών.

Ορισμένοι βασικοί παράγοντες επιτυχίας ήταν οι εξής:

- **Η κινητοποίηση των μελών της συστάδας στο πλαίσιο της ίδιας στρατηγικής και η ικανότητα να συμφωνήσουν σε πεδία προτεραιότητας.**
- **Η άρθρωση μεταξύ εθνικών και περιφερειακών δημόσιων αρχών για την ανάπτυξη ενός στέρεου μηχανισμού χρηματοδότησης και ενός ισχυρού πλαισίου υποστήριξης.**
- **Η ανάπτυξη διαπεριφερειακών συνεργασιών εντός του πλαισίου της ΕΕ και η συμμετοχή σε έργα E&A και σε πρωτοβουλίες σε επίπεδο ΕΕ.»**

Αφού στο παρόν Κεφάλαιο εξετάστηκαν διεξοδικά όλες οι πτυχές του καθορισμού, της οργάνωσης, της διακυβέρνησης, της αξιολόγησης της υλοποίησης και της σύγκρισης της εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Ελλάδας, χρησιμοποιώντας πληθώρα επίσημων μελετών και κειμένων, είμαστε πλέον σε θέση να εξειδικεύσουμε ακόμα περαιτέρω το χωρικό επίπεδο της ανάλυσης μας, και να εξετάσουμε στο επόμενο Κεφάλαιο, τις αντίστοιχες πτυχές των περιφερειακών RIS3 της χώρας μας.

Κεφάλαιο 4: Περιφερειακές Στρατηγικές Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Ελλάδα

Στο παρόν Κεφάλαιο, θα παρουσιαστούν τα ευρήματα του Πίνακα Αποτελεσμάτων Περιφερειακής Καινοτομίας για το 2019 (Regional Innovation Scoreboard 2019) (Hollanders et al., 2019), στη συνέχεια τα πορίσματα ενός ενημερωτικού δελτίου του ΚΚΕρ, το οποίο αφορά την εφαρμογή της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης στις περιφέρειες της χώρας μας (JRC, 2020³), και μετέπειτα, τα ευρήματα μίας μελέτης η οποία εκπονήθηκε για λογαριασμό του ΚΚΕρ (Metaxas, 2019), στα πλαίσια του έργου «Υστερούσες Περιφέρειες» (Lagging Regions), και τα ευρήματα της για τη μία (Περιφέρεια Κρήτης - εφεξής ΠΚ) από τις 3 πιο επιτυχημένες περιφέρειες ΠΚ, Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (εφεξής ΠΔΕ) και Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (εφεξής ΠΑΜΘ) κατά το ΚΚΕρ, η οποία ΠΚ παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον ως η πιο καινοτόμος ελληνική περιφέρεια. Επιπλέον, θα παρουσιαστούν τα πορίσματα μίας μελέτης (Cohen, 2019) για την ΠΚ, η οποία συγκαταλέγεται στα υποδείγματα εφαρμογής βέλτιστων πρακτικών σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, καθώς και τα συμπεράσματα μίας παρουσίασης στα πλαίσια συνεδρίου από την εφαρμογή της Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Ελλάδα. Τέλος, θα παρουσιαστούν τα ευρήματα από την υλοποίηση βέλτιστων πρακτικών περιφερειακών RIS3 σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

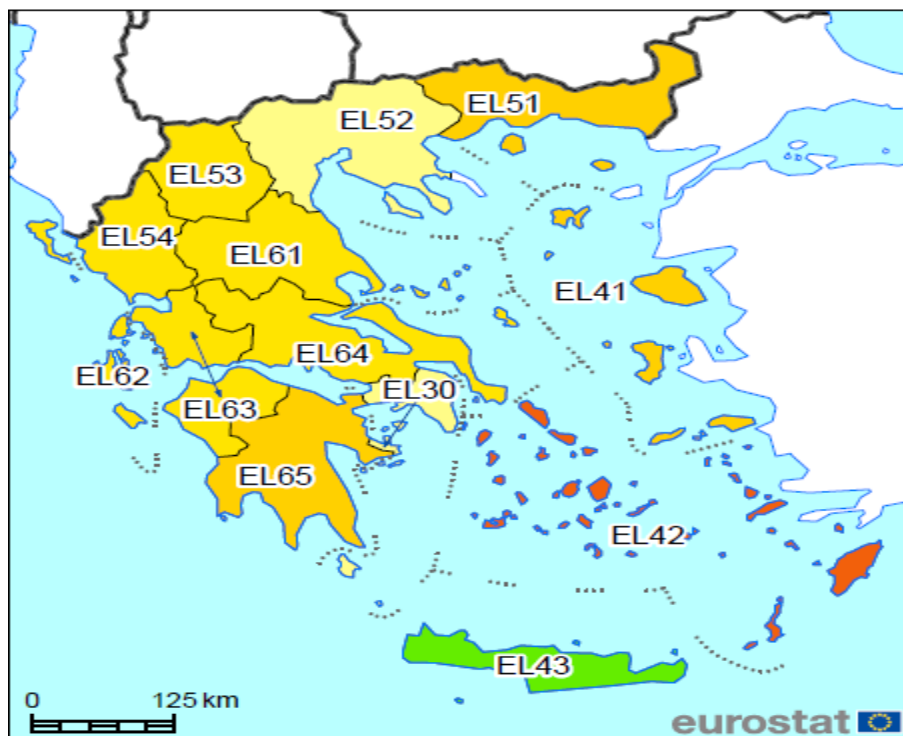
4.1: Παρακολούθηση και αξιολόγηση του σχεδιασμού και της υλοποίησης των Περιφερειακών Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Ελλάδα για την περίοδο 2014-2020

4.1.1: Ευρήματα Πίνακα Αποτελεσμάτων Περιφερειακής Καινοτομίας κατά το έτος 2019 (Regional Innovation Scoreboard 2019) για τις ελληνικές Περιφέρειες

Σύμφωνα με τον Πίνακα Αποτελεσμάτων Περιφερειακής Καινοτομίας για το 2019 (Hollanders et al., 2019 σελ.23): «η Ελλάδα είναι μια χώρα με Μέτρια Επίδοση Καινοτομίας και αποτελείται από 13 Περιφέρειες. η ΠΚ (EL43) είναι η μοναδική ελληνική Περιφέρεια με Καλή Επίδοση Καινοτομίας και η πιο καινοτόμα ελληνική Περιφέρεια, οι περισσότερες από τις άλλες Περιφέρειες είναι Μέτρια Καινοτόμες, με την ΠΑ (EL30) και την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας (εφεξής ΠΚΜ) (EL52) να είναι Μέτρια+ Καινοτόμες, και η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (εφεξής ΠΝΑ) (EL42) είναι η

μόνη ελληνική Περιφέρεια Ουραγός της Καινοτομίας.» Τα ανωτέρω απεικονίζονται στην παρακάτω εικόνα:

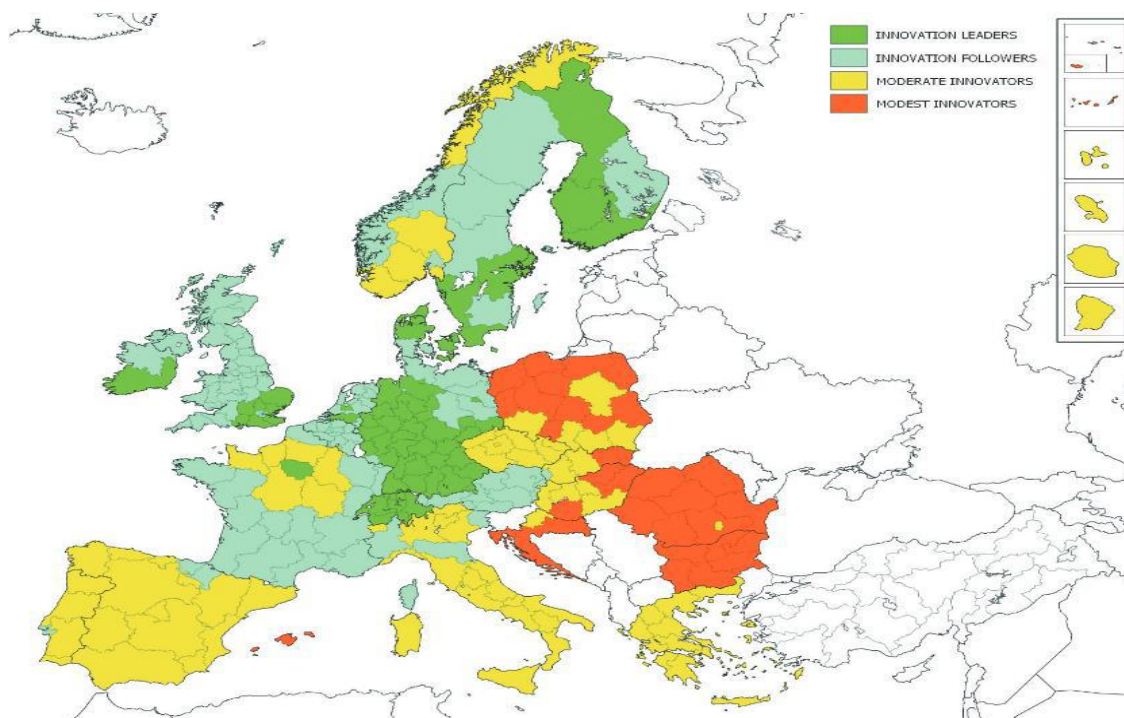
Εικόνα 4: Καινοτομική επίδοση των Περιφερειών της Ελλάδας κατά το έτος 2019.

Πηγή: (Hollanders et al., 2019 σελ.23).

Τα ανωτέρω αποτυπώνουν μια πολύ διαφορετική εικόνα από εκείνη που καταγράφονταν το 2015 στο κείμενο της Εθνικής Στρατηγικής Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση 2014-2020, όπου αναφερόταν ρητά ότι (ΓΓΕΤ, 2015 σελ.23): «Παρά τις διαπεριφερειακές ανισότητες στις καινοτομικές επιδόσεις, το σύνολο των περιφερειών της χώρας ανήκουν στις περιφέρειες της Ευρώπης με μέτριες επιδόσεις στην καινοτομία (Moderate Innovator). Μάλιστα, από το 2004 έως και σήμερα δεν έχουν καταγραφεί σημαντικές μεταβολές στις επιδόσεις καινοτομίας των περιφερειών» και επιπλέον στο ίδιο κείμενο παραθέτονταν ο παρακάτω χάρτης:

Εικόνα 5: Χάρτης κατάταξης περιφερειών ανάλογα με τις επιδόσεις τους στην καινοτομία

Πηγή: Regional Innovation Scoreboard 2014 (παρατίθεται στο (ΓΓΕΤ, 2015 σελ.24)).

Επιπλέον, στον παρακάτω Πίνακα, παρατηρούμε ότι η καινοτομική επίδοση κατά την περίοδο 2011-2019, έχει αυξηθεί για σχεδόν όλες τις Περιφέρειες της Ελλάδας, και πιο έντονα για την ΠΚ (EL43), την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας (εφεξής ΠΔΜ) (EL53) και την Περιφέρεια Ιονίων Νήσων (εφεξής ΠΙΝ) (EL62), ενώ μειώθηκε μόνο για μία περιφέρεια, τη ΠΝΑ (EL42) (Hollanders et al., 2019).

Πίνακας 7: Καινοτομική επίδοση (Περιφερειακός Δείκτης Καινοτομίας - Regional Innovation Index (RII)), Πανευρωπαϊκή Κατάταξη των Περιφερειών της Ελλάδας κατά το έτος 2019 και διαχρονική Μεταβολή της επίδοσης τους κατά την περίοδο 2011-2019.

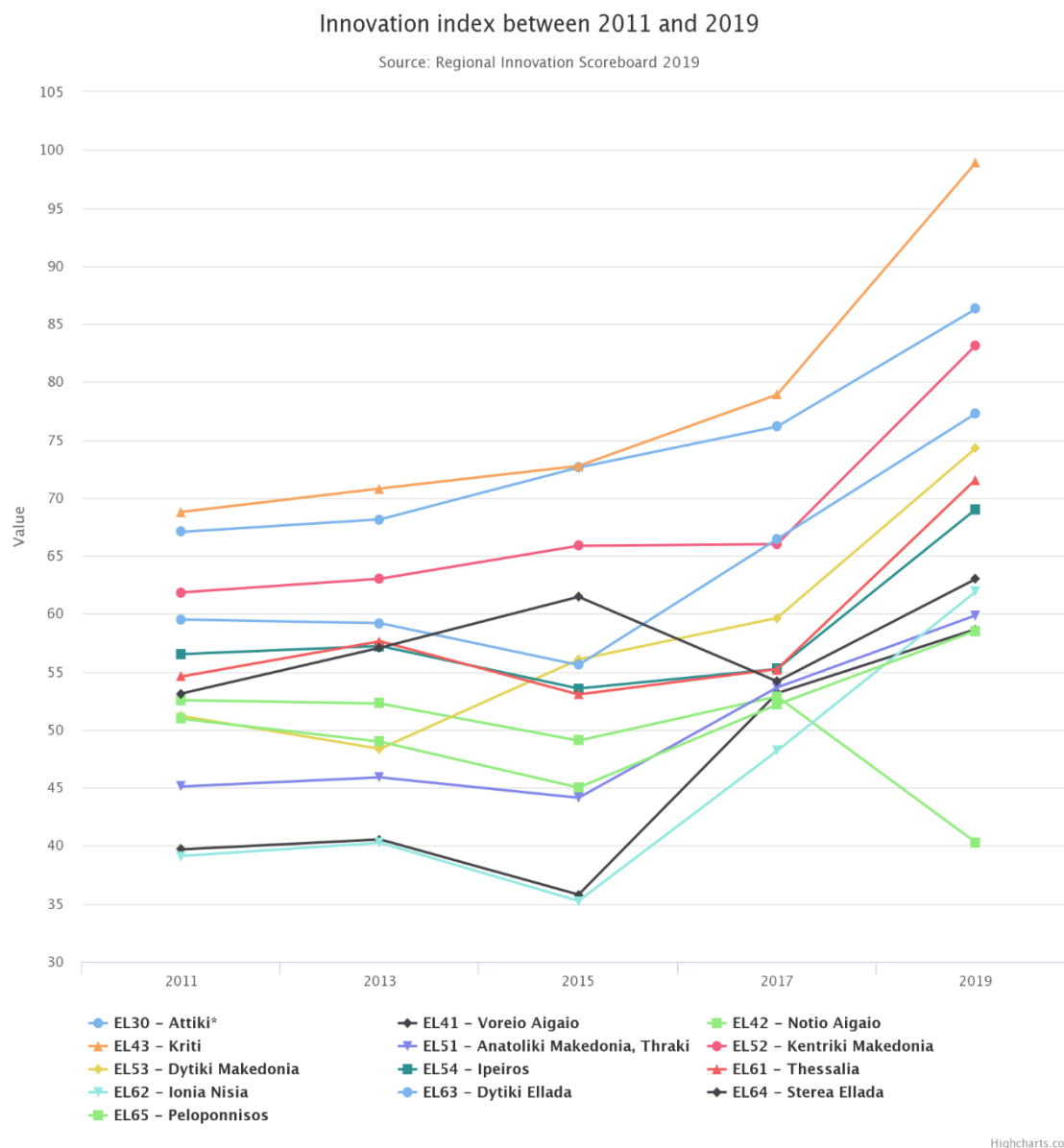
NUTS	Περιφέρεια	RII	Κατάταξη	Ομάδα	Μεταβολή
EL51	ΠΑΜΘ	57,2	183	Μέτρια-	14,8
EL52	ΠΚΜ	79,4	135	Μέτρια+	21,3
EL53	ΠΑΔΜ	70,9	151	Μέτρια	23,1
EL54	ΠΗ	65,9	163	Μέτρια	12,5
EL61	ΠΘ	68,4	158	Μέτρια	17,0
EL62	ΠΙΝ	59,1	175	Μέτρια	22,8
EL63	ΠΑΔΕ	73,8	150	Μέτρια	17,8
EL64	ΠΣΕ	60,2	174	Μέτρια	9,9
EL65	ΠΠ	55,9	190	Μέτρια-	7,6
EL30	ΠΑ	82,4	126	Μέτρια+	19,2
EL41	ΠΒΑ	56,0	188	Μέτρια-	19,0
EL42	ΠΝΑ	38,5	224	Ουραγός	-12,3
EL43	ΠΚ	94,4	95	Καλή-	30,1

Πηγή: (Hollanders et al., 2019 σελ.23).

Στα δύο παρακάτω Σχήματα απεικονίζεται με μεγαλύτερη ακρίβεια η διαχρονική εξέλιξη του Δείκτη καινοτομίας για τις Ελληνικές περιφέρειες κατά την περίοδο 2011-2019. Όπως μπορεί εύκολα να διαπιστωθεί, ενώ κατά την χρονική περίοδο 2011-2015 υπήρχε στασιμότητα ή και υποχώρηση στον Δείκτη Καινοτομίας για τις περισσότερες Περιφέρειες, από το έτος 2015 και μετέπειτα, δηλ. από το έτος έναρξης της υλοποίησης των Περιφερειακών RIS3, υπάρχει ισχυρή βελτίωση του Δείκτη Καινοτομίας σε όλες τις Περιφέρειες πλην της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου (ΠΝΑ), η οποία χαρακτηρίζεται από εξαιρετικά δυσμενή για την καινοτομία ιδιαίτερα γεωγραφικά, οικονομικά και ερευνητικά χαρακτηριστικά. Συνεπώς, αποδεικνύεται ότι η

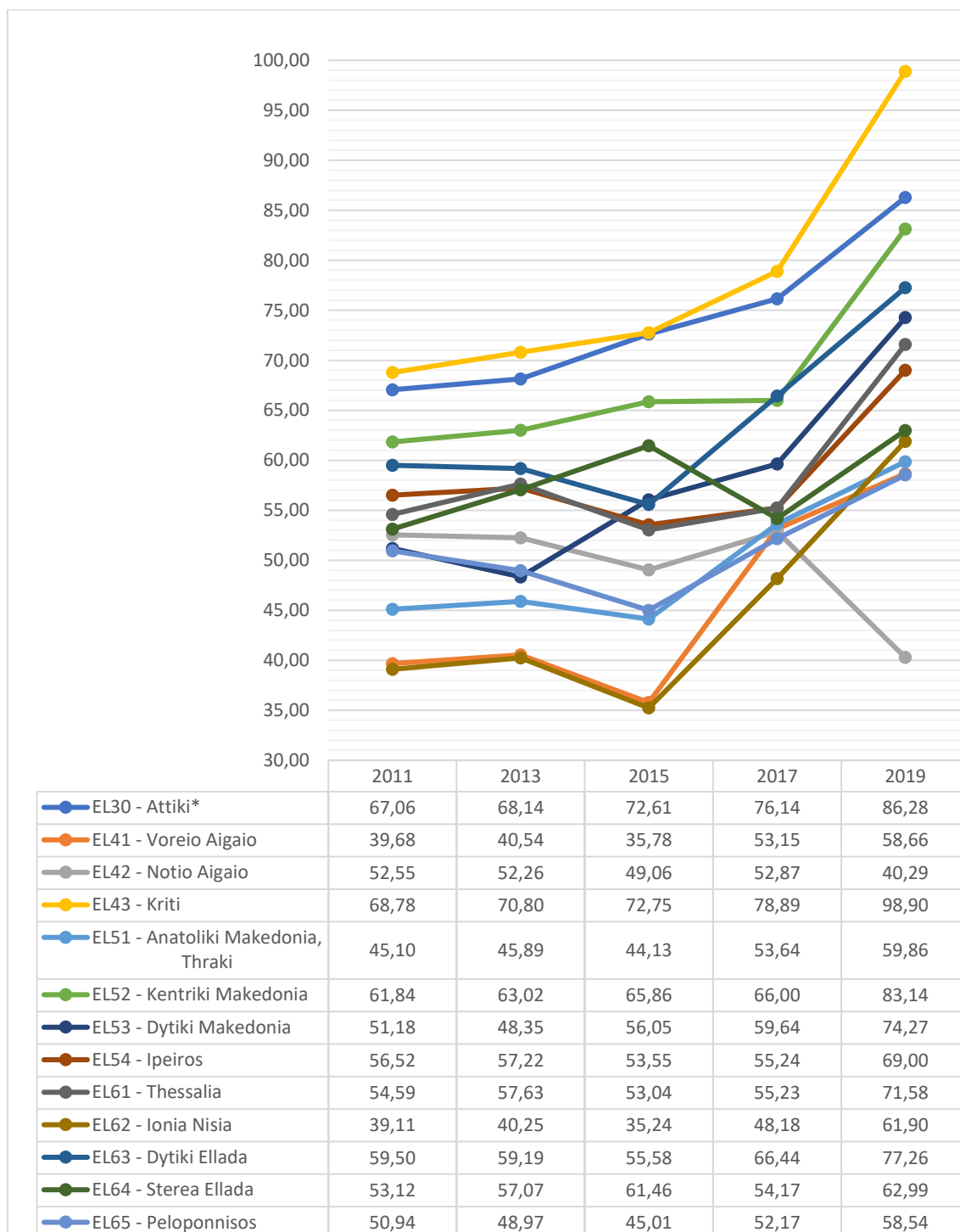
εφαρμογή των περιφερειακών Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης RIS3, έχει επιφέρει σημαντική βελτίωση της καινοτομικής επίδοσης των Περιφερειών.

Εικόνα 6: Διαχρονική Εξέλιξη του Δείκτη καινοτομίας των Περιφερειών της Ελλάδας, για την περίοδο 2011-2019

Πηγή: European Commission (2019). (Παρουσίαση με κατάλληλη επιλογή και επεξεργασία των δεδομένων από τον συντάκτη της παρούσας εργασίας).

Εικόνα 7: Διαχρονική Εξέλιξη του Δείκτη Καινοτομίας των Περιφερειών της Ελλάδας, για την περίοδο 2011-2019 (διαδραστικό γράφημα και πίνακας δεδομένων)

Πηγή: European Commission (2019). (Παρουσίαση με κατάλληλη επιλογή και επεξεργασία των δεδομένων από τον συντάκτη της παρούσας εργασίας).

4.1.2: Ενημερωτικό Δελτίο του ΚΚΕρ για την εφαρμογή της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης στις περιφέρειες της Ελλάδας

Ωστόσο, παρά την γενικά καλή εικόνα που αποτυπώνεται βάσει των δεδομένων που παρουσιάστηκαν ως προς την εφαρμογή και τα αποτελέσματα των περιφερειακών RIS3, εξακολουθούν να υπάρχουν προβλήματα και να υφίστανται αδυναμίες. Σύμφωνα με ενημερωτικό δελτίο του ΚΚΕρ (JRC, 2020³ σελ.2) το οποίο αφορά την εφαρμογή των περιφερειακών RIS3 στη χώρα μας: «**οι εξειδικευμένες μελέτες από εμπειρογνώμονες του ΚΚΕρ (Metaxas, 2017 και 2019), έδειξαν ότι η Ελλάδα έχει σημειώσει πρόοδο στην εφαρμογή του πλαισίου διακυβέρνησης που απαιτείται για την RIS3, αλλά παραμένουν σημαντικές προκλήσεις προς αντιμετώπιση.**

Οι Περιφερειακές αρχές δεν διαθέτουν τις απαιτούμενες ικανότητες ή την εμπειρία εφαρμογής πολιτικών καινοτομίας. Ο συντονισμός μεταξύ της εθνικής και των περιφερειακών RIS3 δεν ήταν επαρκής, με αποτέλεσμα την αλληλεπικάλυψη των εθνικών και περιφερειακών προτεραιοτήτων και μέτρων πολιτικής, και την έλλειψη διάχυσης της τεχνογνωσίας στις περιφέρειες. Δεν υπάρχει κοινό μοντέλο διακυβέρνησης στις περιφέρειες και οι ελλείψεις προσωπικού οδήγησαν σε καθυστερήσεις στην εφαρμογή της RIS3. Ενδεικτικά, έως τον Δεκέμβριο του 2018 μόνο 3 περιφέρειες είχαν δημιουργήσει Τεχνικό Γραφείο για την RIS3 και μόνο ένα ήταν λειτουργικό. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι περιφερειακές S3 έχουν παραχωρηθεί de facto στις Διαχειριστικές Αρχές, οι οποίες τείνουν να τις αντιμετωπίζουν ως άλλο ένα ΕΠ, αποτρέποντας τη συσσώρευση εντός της περιφερειακής διοίκησης, ειδικών ικανοτήτων για την άσκηση πολιτικής καινοτομίας.

Ως αποτέλεσμα των αρχικών καθυστερήσεων και των συνεχιζόμενων κενών στη διακυβέρνηση της RIS3, η ενεργοποίηση των περιφερειών είναι άνιση και αργή (π.χ. έως τον Δεκέμβριο του 2018 δεν είχαν πραγματοποιηθεί πληρωμές στόχου 1 σε επιχειρήσεις). Παρά τα αξιοσημείωτα παραδείγματα καλής πρακτικής ΔΕΑ στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, την Κρήτη και τη Δυτική Ελλάδα, η μακροπρόθεσμη συνέχεια της ΔΕΑ εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση, ενώ τα ΠΣΕΚ κυριαρχούνται από ακαδημαϊκούς και η παρακολούθηση δεν είναι πάντα σύμφωνη με τη λογική της RIS3.

Ωστόσο, έχοντας αποκτήσει εμπειρία από τον πρώτο γύρο της RIS3 και από όλα τα στάδια του κύκλου ζωής της, οι εθνικές και οι περιφερειακές αρχές βρίσκονται

σε καλύτερη θέση για να αποκτήσουν έναν πιο αποτελεσματικό στρατηγικό σχεδιασμό στην προσεχή προγραμματική περίοδο 2021-2027. Η μεταβολή στην αποτελεσματικότητα της εκτέλεσης είναι προφανής, εάν εξετάσουμε τους Κύριους Δείκτες Απόδοσης (εφεξής ΚΔΑ) πριν και μετά την χρονική περίοδο 2015-2018. Οι εθνικές και περιφερειακές αρχές έχουν αναγνωρίσει την αυξημένη σημασία των εύρωστων συστημάτων διακυβέρνησης και της διαφοράς μεταξύ του σχεδιασμού ενός ΠΕΠ και μια Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης.»

4.1.3: Πορίσματα μελέτης, η οποία εκπονήθηκε στα πλαίσια του έργου «Υστερούσες Περιφέρειες» (Lagging Regions)

Στη συνέχεια, θα παρουσιαστούν τα ευρήματα μίας πρόσφατης μελέτης, η οποία εκπονήθηκε για λογαριασμό του ΚΚΕρ στα πλαίσια του έργου «Υστερούσες Περιφέρειες» (Lagging Regions), η οποία είχε ως αντικείμενο τον βαθμό υλοποίησης της RIS3 στην Ελλάδα, καθώς εξετάζει αναλυτικά την εφαρμογή των Περιφερειακών Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης στις 13 ελληνικές περιφέρειες. Στην ανωτέρω μελέτη, επισημαίνεται ότι (Metaxas, 2019 σελ.12): «σχεδόν ενάμιση χρόνο (τέλη του 2018) μετά τη σύνταξη έκθεσης η οποία βασίστηκε στην έρευνα του διεξήχθη κατά το έτος 2017 (Metaxas, 2017), υπάρχουν ακόμα ορισμένα ζητήματα στα οποία δεν παρουσιάστηκε πρόοδος, ενώ σε άλλα θέματα υπήρξαν θετικές εξελίξεις.»

Η ανωτέρω μελέτη καταλήγει στα εξής 3 κομβικά συμπεράσματα (Metaxas, 2019 σελ.13):

- 1) «Το πιο σημαντικό ζήτημα που πρέπει να επιλυθεί είναι η δομή διακυβέρνησης και ειδικά τα Τεχνικά Γραφεία για την RIS3, τα οποία προορίζονται να λειτουργήσουν σε υψηλό διοικητικό-εκτελεστικό (επιτελικό) επίπεδο. Οι περιφέρειες πρέπει να αρχίσουν αμέσως να σχεδιάζουν το μοντέλο που επιθυμούν να ακολουθήσουν και να βρουν τα καταλληλότερα μέσα για τη δημιουργία της μονάδας τους.
- 2) Παρά την απουσία πλήρως λειτουργικών δομών διακυβέρνησης, τα ποσοστά ενεργοποίησης έχουν βελτιωθεί σημαντικά σε σύγκριση με την έρευνα του 2017. Οι καθυστερήσεις λόγω συμμόρφωσης των ΠΥΠ με τους κανόνες για τις Κρατικές Ενισχύσεις και της υποχρεωτικής ανάπτυξης μιας ηλεκτρονικής πλατφόρμας διαχείρισης για κάθε ΠΥΠ, οι οποίες έχουν αναφερθεί από όλες τις Περιφέρειες, δεν

φαίνεται πλέον να αποτελούν σημαντικά εμπόδια τουλάχιστον για τις προσκλήσεις του ΘΣ1.

- 3) Τα συστήματα παρακολούθησης απέχουν πολύ από το να είναι λειτουργικά.** Μέχρι τον χρόνο δημοσίευσης (Οκτώβριος 2019) της μελέτης, δεν είχε αναπτυχθεί το σύστημα παρακολούθησης σε εθνικό επίπεδο, ούτε είχε «περιφερειοποιηθεί» το εθνικό σύστημα, ώστε να καταστεί εφικτή η χρήση του από τα περιφερειακά συστήματα παρακολούθησης. Συνιστάται ιδιαίτερα να επανεξεταστεί κατά πόσον το σύνολο των δεικτών που προτάθηκαν αρχικά, συμμορφώθηκαν ως προς την λογική της παρέμβασης της RIS3. Αυτό θα βοηθήσει στον προσδιορισμό των απαιτούμενων πηγών δεδομένων και θα οδηγήσει τελικά σε ένα έγκυρο σύνολο κοινών δεικτών αποτελεσμάτων, οι οποίοι θα είναι σε συμφωνία με τις προτεραιότητες της RIS3 και όχι με τη λογική των ΕΠ.»

Καταλήγοντας, στην εν λόγω μελέτη αναφέρεται (Metaxas, 2019 σελ.13): **«εάν ανατρέξουμε πίσω στο χρονικό σημείο έναρξης της εισαγωγής της αρχικής έννοιας της RIS3, θα κατανοήσουμε ότι οι περιφερειακές και εθνικές αρχές στην Ελλάδα αντιμετώπισαν την RIS3 μόνο ως τυπική αιρεσιμότητα, επομένως ήταν σίγουρο ότι θα συναντούσαν προβλήματα όταν θα προσπαθούσαν να εφαρμόσουν τις στρατηγικές τους, ενώ ακόμα και τώρα, σε ορισμένες Περιφέρειες δεν είναι σαφές εάν κατανοούν πλήρως τις επιπτώσεις των διαφόρων πτυχών της.»**

Παρακάτω, παρουσιάζονται τα ευρήματα της μελέτης του ΚΚΕρ που μόλις παρουσιάστηκε (Metaxas, 2019), ειδικά για την ΠΚ, καθώς η ΠΚ παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον ως η πιο καινοτόμος ελληνική περιφέρεια και η μόνη ισχυρά καινοτόμος περιφέρεια της Ελλάδας, όπως διαπιστώθηκε προηγουμένως. **Η ανωτέρω μελέτη (Metaxas, 2019), αξιολόγησε τρεις βασικούς τομείς εφαρμογής της RIS3 στην Ελλάδα (διακυβέρνηση, βαθμός ενεργοποίησης και παρακολούθηση) σε όλες τις περιφέρειες της χώρας και σε εθνικό επίπεδο.**

4.1.4: Υλοποίηση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Κρήτης (ΠΚ)

Σύμφωνα με τα ευρήματα της μελέτης για τον τομέα εφαρμογής της Διακυβέρνησης στην ΠΚ ισχύουν τα εξής (Metaxas, 2019 σελ.24):

«Το ΠΣΕΚ της ΠΚ ιδρύθηκε στα τέλη του 2016 και δραστηριοποιείται ενεργά στη δομή διακυβέρνησης. Μέχρι τα τέλη του 2018, είχαν διοργανωθεί 14 συναντήσεις.

Οι κύριοι τομείς στους οποίους το ΠΣΕΚ έχει θετική συμβολή περιλαμβάνουν:

- Αξιολόγηση της εφαρμογής της RIS3.
- Διαρθρωτικές και νομοθετικές αλλαγές με στόχο τη βελτίωση του περιβάλλοντος εφαρμογής της RIS3.
- Ενημερωμένη ανάλυση των σημείων συμφόρησης για την οικονομικά χρήσιμη διάδοση της καινοτομίας στη βιομηχανία, στους ανθρώπινους πόρους και στους ερευνητικούς οργανισμούς.
- Αξιολόγηση του περιφερειακού οικοσυστήματος καινοτομίας και προτάσεις βελτίωσης του.
- Διαμόρφωση ενός πλαισίου κατάλληλου για δικτύωση και συνέργεια με άλλες ελληνικές ή / και ευρωπαϊκές περιφέρειες.
- Αλληλεπίδραση με τη ΔΑ του ΠΕΠ της Περιφέρειας Κρήτης κατά την ανάπτυξη των ΠΥΠ.

Από τον Σεπτέμβριο του 2016 ιδρύθηκε τεχνικό γραφείο RIS3. Η Περιφέρεια Κρήτης ήταν η πρώτη (και εξακολουθούσε στα τέλη του 2018 να είναι η μόνη ελληνική περιφέρεια) που έθεσε σε εφαρμογή μια εξελιγμένη δομή που διευθύνεται από τη Διεύθυνση Σχεδιασμού Περιφερειακής Ανάπτυξης, αλλά με τη συμμετοχή κατάλληλου προσωπικού από όλες τις πηγές της Περιφερειακής Αρχής, τη Διαχειριστική Αρχή (εφεξής ΔΑ) και το περιφερειακό οικοσύστημα καινοτομίας. Η συμβολή σε βασικές πτυχές της ανάπτυξης και εφαρμογής της RIS3 είναι κρίσιμη μέχρι στιγμής.

Η ΔΕΑ υλοποιήθηκε μέσω συναντήσεων, εργαστηρίων και 3 θεματικών πλατφορμών στους τομείς του περιβάλλοντος, του τουρισμού και των αγροτικών τροφίμων. Η δομή της ΔΕΑ εξακολουθεί να αποτελεί ένα πολύ ισχυρό εργαλείο για διαβούλευση, συγκέντρωση ιδεών και απόψεων και καταλύτης για ανοιχτή

συνεργασία μεταξύ της βιομηχανίας και της ερευνητικής και ακαδημαϊκής κοινότητας.»

Αντίστοιχα, για τον τομέα εφαρμογής του Βαθμού Ενεργοποίησης της RIS3 της ΠΚ ισχύουν τα εξής (Metaxas, 2019 σελ.24):

«Η RIS3 στο ΠΕΠ της Περιφέρειας Κρήτης χρηματοδοτείται από τους ακόλουθους Θεματικούς Στόχους: **ΘΣ1: 11,72 εκατ. €, ΘΣ2: 9,72 εκατ. €, ΘΣ3: 30,17 εκατ. € και ΘΣ4: 2 εκατ. €.** Η συνολική συνεισφορά του ΠΕΠ είναι 53,62 εκατ. €. Σε σύγκριση με την προηγούμενη περίοδο αναφοράς, η Περιφέρεια θεωρείται ως μια από τις πιο ενεργές, δεδομένου ότι έχουν εκδοθεί 7 ΠΥΠ από τον Σεπτέμβριο του 2017 και διέθεσε το 100% του διαθέσιμου ποσού για τον ΘΣ1, το 55% του ποσού για τον ΘΣ2 και το 100% του ποσού για τον ΘΣ4 αντίστοιχα. Χρησιμοποιήθηκαν μόνο εργαλεία πολιτικής που αποδίδονται στην επενδυτική προτεραιότητα 1β. Για τον σχεδιασμό των ΠΥΠ (για όλους τους ΘΣ), η ΔΑ του ΠΕΠ έλαβε υπόψη τις περιφερειακές προτεραιότητες RIS3 και τα αποτελέσματα της ΔΕΑ.»

Επίσης, για τον τομέα εφαρμογής του Συστήματος Παρακολούθησης της RIS3 της ΠΚ ισχύουν τα εξής (Metaxas, 2019 σελ.24):

«Όσον αφορά τη δομή του ΣΠ και τους απαραίτητους πόρους:

- Έχουν καθοριστεί εν μέρει η μεθοδολογία και οι λειτουργίες του Συστήματος Παρακολούθησης.
- Έχει καθοριστεί και διαμορφωθεί η βασική μονάδα που θα είναι υπεύθυνη για την εισαγωγή δεδομένων και την αναφορά.
- Έχουν επιλεγεί τα εργαλεία που θα χρησιμοποιηθούν για το ΣΠ.
- Έχουν εντοπιστεί οι ανάγκες σε ανθρώπινο δυναμικό του ΣΠ.
- Η υπάρχουσα τεχνογνωσία είναι επαρκής για την αποτελεσματική λειτουργία του ΣΠ.
- Οι χρηματοοικονομικές ανάγκες του ΣΠ δεν έχουν προσδιοριστεί πλήρως.

Όσον αφορά τους δείκτες και τις πηγές τους:

- Οι δείκτες αποτελεσμάτων και εκροών έχουν καθοριστεί πλήρως και ευθυγραμμίζονται με τη λογική παρέμβασης της RIS3.
- Έχουν καθοριστεί οι πηγές των δεδομένων για τον υπολογισμό των δεικτών.
- Θα χρησιμοποιηθούν μηχανισμοί υποστήριξης.

- Θα χρησιμοποιηθούν εναλλακτικά εργαλεία για τη συμπλήρωση της συλλογής των δεδομένων.

Έχουν προσδιοριστεί και επιλεγεί οι μηχανισμοί επικοινωνίας και διάχυσης για την παρακολούθηση των αποτελεσμάτων. Συλλέχθηκαν ορισμένα σύνολα δεδομένων από το ΣΠ, αλλά δεν επαρκούν για την παραγωγή μιας πλήρους έκθεσης αξιολόγησης. Ωστόσο, είχε προγραμματιστεί μια ενδιάμεση αναθεώρηση σχετικά με την εφαρμογή της RIS3 για το 2019.»

Πίνακας 8: Δημοσιευθείσες Προσκλήσεις ανά ΘΣ στη ΠΚ

Θεματικός Στόχος	Αριθμός ΠΥΠ	Αριθμός Αιτήσεων	ΠΥΠ προς συνολικά δεσμευμένο ποσό ανά ΘΣ (Δημόσια Δαπάνη)	Αιτήσεις προς δεσμευμένο ποσό ανά ΘΣ (Δημόσια Δαπάνη)	Επιλεχθέντα Έργα προς δεσμευμένο ποσό ανά ΘΣ (Δημόσια Δαπάνη)	Πληρωμές προς δεσμευμένο ποσό ανά ΘΣ (Δημόσια Δαπάνη)
ΘΣ1	3	33	100%	63,48%	17,87%	0%
ΘΣ2	3	31	55,25%	74,93%	2,82%	0%
ΘΣ4	1	N/A	100%	N/A	N/A	N/A

Πηγή: (Metaxas, 2019 σελ.24-25).

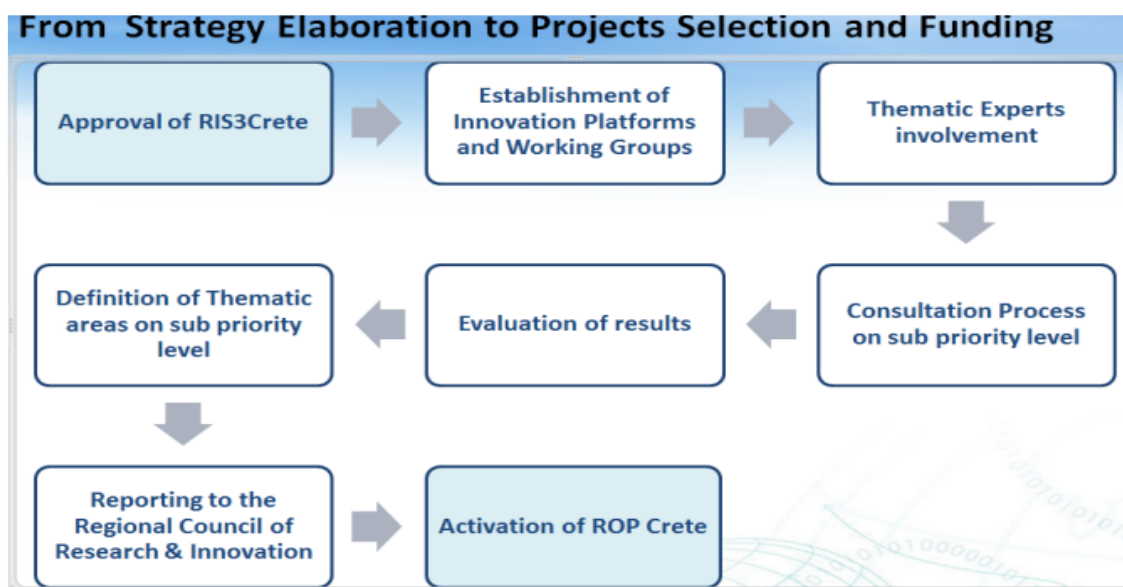
Στο σημείο αυτό, θα παρουσιάσουμε επιπλέον, τα πορίσματα μίας έκθεσης (Cohen, 2019), η οποία επιδίωξε να εξετάσει τον τρόπο με τον οποίο εφαρμόστηκε η προσέγγιση της Έξυπνης Εξειδίκευσης σε Ευρωπαϊκές Περιφέρειες και Κράτη-Μέλη της ΕΕ. Η ανωτέρω έκθεση βασίστηκε σε 35 περιπτώσεις εφαρμογής, ενώ παρέθεσε 10 παραδείγματα καλών πρακτικών εφαρμογής της RIS3 σε ευρωπαϊκές περιφέρειες, στα οποία συμπεριλαμβάνονταν και 2 Ελληνικές Περιφέρειες, η ΠΚΜ και η ΠΚ. Παρακάτω, θα παρουσιάσουμε αναλυτικά, τα πορίσματα της ανωτέρω έκθεσης μόνο για την ΠΚ (Cohen, 2019), για τους λόγους που προαναφέραμε. Αυτό που θεωρείται στην εν λόγω μελέτη ως καλή πρακτική εφαρμογής σε πανευρωπαϊκό επίπεδο από την ΠΚ, είναι η τροφοδότηση της καινοτομικής συνεργασίας μέσα από την εφαρμογή της ΔΕΑ, και συγκεκριμένα, η πρώτη φάση εφαρμογής της ΔΕΑ.

Συγκεκριμένα, η μελέτη (Cohen, 2019 σελ.10) αναφέρει τα εξής: «**Η ενίσχυση του συστήματος διακυβέρνησης θεωρείται ως προτεραιότητα για την περιφερειακή**

διοίκηση της ΠΚ, η οποία επιδιώκει να ενισχύσει τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων μερών στην διαδικασία της S3, ώστε αυτή να περάσει στην κυριότητα τους. Η περιφερειακή αρχή έχει δημιουργήσει μια μονάδα υποστήριξης των επιχειρήσεων με στόχο την κινητοποίηση των τοπικών παραγόντων και τον συντονισμό των κοινών-συνδυαστικών έργων. Η ΠΚ διατύπωσε αρκετά στοιχεία που ήταν ζωτικής σημασίας για την επιτυχία της ΔΕΑ, ιδίως θέτοντας σε ισχύ τα εξής: 1) μία πλατφόρμα καινοτομίας, 2) έναν ειδικό και αποκλειστικό ιστότοπο, 3) μια πλατφόρμα για την αξιολόγηση των έργων των ενδιαφερομένων μερών κατά τη διάρκεια της ΔΕΑ και 4) θεματικές ομάδες εργασίας ανά τομείς προτεραιότητας, οι οποίες οργάνωσαν συναντήσεις σε όλο το νησί.

Η Περιφέρεια δημοσίευσε προσκλήσεις εκδήλωσης ενδιαφέροντος, βάσει του κάθε τομέα προτεραιότητας της S3, για να συλλέξει τις απόψεις των ενδιαφερομένων μερών. Η διαβούλευση συντονίστηκε από εξειδικευμένους θεματικούς εμπειρογνώμονες, οι οποίοι βοήθησαν τους συμμετέχοντες να αλληλεπιδράσουν ο ένας με τον άλλον, παρείχαν ανατροφοδότηση και αξιολόγησαν τις προτεινόμενες ιδέες.»

Εικόνα 8: Η πρώτη φάση εφαρμογής της ΔΕΑ από την ΠΚ

Πηγή: (Cohen, 2019 σελ.10).

4.1.5: Πορίσματα παρουσίασης του ΚΚΕρ στα πλαίσια συνεδρίου του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και Σύνοψη Συμπερασμάτων από την εφαρμογή της Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Ελλάδα

Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν επίσης, τα πορίσματα μίας παρουσίασης του ΚΚΕρ, η οποία αφορούσε την αποκομισθείσα εμπειρία και τις μελλοντικές ευκαιρίες από την εφαρμογή της Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Ελλάδα, η οποία δόθηκε στα πλαίσια πρόσφατου συνεδρίου του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου με θέμα τη χώρα μας (2/7/2020), που συνδιοργάνωσαν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (εφεξής IOBE), και έλαβε υπόψη της όλες τις έρευνες του ΚΚΕρ στις οποίες αναφερθήκαμε. Προσπαθώντας να συνοψίσουμε λοιπόν, **κατά την υλοποίηση της RIS3 μέχρι τώρα στην Ελλάδα (Pontikakis, 2020), καταγράφηκαν τα εξής θετικά στοιχεία:**

- 1) Ενδυναμώθηκαν οι ικανότητες άσκησης καινοτομικής πολιτικής και η εκμάθηση τους από τις ελληνικές περιφέρειες (συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας του δικτύου RIS3),**
- 2) Τουλάχιστον σε αρχικό στάδιο, υπήρξε ανταπόκριση ως προς τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών.**
- 3) Σημειώθηκε πρόοδος στην υποστήριξη της κατάλληλα προσαρμοσμένης στο τοπικό επίπεδο καινοτομίας.**
- 4) Σημειώθηκε πρόοδος ως προς το πλαίσιο διακυβέρνησης της RIS3, αν και παραμένουν σημαντικά κενά,**

ενώ τα αρνητικά σημεία ήταν τα εξής (Pontikakis, 2020):

- 1) Δεν υπήρξε συνοχή μεταξύ των διαφορετικών πηγών χρηματοδότησης της RIS3 και υπάρχει ανάγκη για οριζόντια υποστήριξη σε αυτό το επίπεδο.**
- 2) Τα προβλήματα διαχείρισης και πληροφορικής που παρουσιάστηκαν κατά την έναρξη της RIS3, προξένησαν καθυστερήσεις στη ροή των κονδυλίων προς τους δικαιούχους.**
- 3) Ο σχεδιασμός της RIS3 αποδείχθηκε ότι αποτελεί σημαντική πρόκληση για τις περισσότερες ελληνικές περιφέρειες, καθώς απαιτείται η εφαρμογή πολυεπίπεδου συντονισμού.**
- 4) Υπήρξαν σημαντικές προκλήσεις ως προς τη διατήρηση της δυναμικής και τη διεθνοποίηση της διαδικασίας υλοποίησης της RIS3.**

4.2: Βέλτιστες Πρακτικές των Περιφερειακών Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης κατά την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020 σε πανευρωπαϊκό επίπεδο

Στην Ενότητα 3.3 παρουσιάστηκαν οι βέλτιστες πρακτικές εφαρμογής Εθνικών Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, ενώ στην παρούσα ενότητα θα παρουσιαστούν τα πορίσματα από ορισμένες βέλτιστες πρακτικές εφαρμογής Περιφερειακών Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης, οι οποίες εφαρμόστηκαν κατά την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020. Για να επιτύχουμε τον ανωτέρω σκοπό μας, θα στηριχθούμε και πάλι στα πορίσματα της έκθεσης (Cohen, 2019), η οποία επιδίωξε να εξετάσει τον τρόπο με τον οποίο εφαρμόστηκε η προσέγγιση της Έξυπνης Εξειδίκευσης σε Ευρωπαϊκές Περιφέρειες και ΚΜ της ΕΕ.

Σύμφωνα με την εν λόγω μελέτη (Cohen, 2019 σελ.26): «Οι 35 περιπτώσεις που αναλύθηκαν στην ανωτέρω μελέτη παρείχαν μια εικόνα σχετικά με τους τρόπους με τους οποίους, οι ενεργές περιφέρειες και τα ΚΜ σε όλη την Ευρώπη έχουν υιοθετήσει και διαχειριστεί την ιδέα της Έξυπνης Εξειδίκευσης για να τονώσουν τη συμμετοχή των εδαφικών παραγόντων σε διαδικασίες συμμετοχικής ανάπτυξης, με οδηγό την καινοτομία.

Επίσης, αν και είναι πολύ νωρίς για να εκτιμηθεί ο πλήρης αντίκτυπος των RIS3 ως προς τον οικονομικό μετασχηματισμό, **πρέπει να αναγνωριστεί ότι τόσο οι ανεπτυγμένες όσο και οι λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές έχουν επωφεληθεί από την προσέγγιση της S3. Όσον αφορά τις ανεπτυγμένες, η S3 συνένωσε τα δυναμικά οικοσυστήματα καινοτομίας τα οποία προϋπήρχαν, ενώ όσον αφορά τις λιγότερο ανεπτυγμένες, η S3 έφερε στο προσκήνιο νέες πολιτικές και εργαλεία καινοτομίας για την ενίσχυση της περιφερειακής οικονομίας. Οι Στρατηγικές Έξυπνης Εξειδίκευσης παρέχουν ένα νέο πρότυπο-υπόδειγμα, το οποίο βασίζεται σε ένα περιεκτικό, συνεργατικό, εδαφικό, καινοτομικό πλαίσιο πολιτικής, σύμφωνα με το οποίο οι ενδιαφερόμενοι ενθαρρύνονται να αναπτύξουν προϊόντα και υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας σε καλά καθιερωμένες ή/και νέες κομβικές δραστηριότητες και να αποκτήσουν πρόσβαση σε ευρύτερα συστημικά δίκτυα επιχειρήσεων και καινοτομίας.»**

Επίσης, προέκυψαν 3 βασικά συμπεράσματα από την ανωτέρω μελέτη (Cohen, 2019 σελ.26):

- 1) «Από τις δομημένες αλληλεπιδράσεις με τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, προέκυψε ότι ο συντονισμός μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διακυβέρνησης που

έχουν διαφορετική εξουσιοδότηση και πλαίσιο δραστηριοτήτων και ευθυνών, είναι ένα περίπλοκο ζήτημα, το οποίο συχνά περιπλέκει την επιδίωξη της συνέπειας και της συνοχής της ασκούμενης πολιτικής.

- 2) Όσον αφορά το περιεχόμενο της S3, υπάρχει μια συνεχής ανάγκη ενσωμάτωσης μιας σειράς πρωτοποριακών νέων τεχνολογιών στη διαδικασία της S3, καθώς και μια ανάγκη να ξεκινήσει και να καλλιεργηθεί ένας συνεχής διάλογος μεταξύ των παραγωγικών τομέων και των επιστημονικών πεδίων, προκειμένου να ενισχυθεί η μεταξύ τους γόνιμη αλληλεπίδραση.
- 3) Η μελλοντική έρευνα θα πρέπει να εστιάζει σε επίμονες προκλήσεις και στην αντιμετώπισή τους, ιδίως μέσω της άσκησης στενότερου ελέγχου επί της συνεργατικής ηγεσίας, της κοινωνικής καινοτομίας και των δυνατοτήτων που προσφέρονται από μοντέλα οικολογικής καινοτομίας.»

Αφού παρουσιάσαμε διεξοδικά πληθώρα διαστάσεων των περιφερειακών Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης, βρισκόμαστε πλέον στο σημείο, όπου απαιτείται η σκιαγράφηση των συνεργειών που προκύπτουν μεταξύ των διαφορετικών ευρωπαϊκών πολιτικών και η συμβολή αυτών στην προώθηση των Στρατηγικών RIS3. Επιπλέον, απαιτείται να ανιχνευθούν οι προοπτικές των Στρατηγικών RIS3 για τη νέα Προγραμματική Περίοδο 2021-2027 και η σύνδεση αυτών με θέματα Βιομηχανικής Μετάβασης. Θα προχωρήσουμε σε όλα τα ανωτέρω, στο επόμενο Κεφάλαιο .

Κεφάλαιο 5: Συνέργειες πολιτικών της ΕΕ για προώθηση Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης και Προοπτικές

Στο παρόν Κεφάλαιο, θα αναλύσουμε τη συμβολή των Συνεργειών μεταξύ διαφορετικών πολιτικών σε επίπεδο ΕΕ, στη προώθηση των RIS3, τις προοπτικές των RIS3 κατά την επόμενη Προγραμματική Περίοδο 2021-2027 και θα παρουσιάσουμε τον τρόπο σύνδεσης των Στρατηγικών αυτών, με τα ζητήματα Βιομηχανικής Μετάβασης της χώρας μας και των περιφερειών της.

5.1: Συμβολή των Συνεργειών μεταξύ διαφορετικών πολιτικών σε επίπεδο ΕΕ στη προώθηση των Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης

Στη παρούσα ενότητα θα ξεκινήσουμε την ανάλυση της συμβολής των συνεργειών μεταξύ διαφορετικών πολιτικών σε επίπεδο ΕΕ, ως προς τη προώθηση των RIS3, χρησιμοποιώντας ένα πρόσφατο ενημερωτικό δελτίο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον προϋπολογισμό της ΕΕ κατά τη νέα Προγραμματική Περίοδο 2021-2027, υπάρχουν πλέον αναβαθμισμένες δυνατότητες συνεργειών μεταξύ διαφορετικών ευρωπαϊκών πολιτικών και προγραμμάτων, τα οποία δίνουν έμφαση σε έργα που σχετίζονται με την έρευνα, την καινοτομία και τις RIS3 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018² σελ.1-2): **«Το εκσυγχρονισμένο πλαίσιο της Πολιτικής για τη Συνοχή δίνει τη δυνατότητα για περισσότερες συνέργειες, ... με άλλα μέσα της εργαλειοθήκης του προϋπολογισμού της ΕΕ, τα οποία έχουν τους ίδιους στόχους της καινοτομίας, της δράσης για το κλίμα, της ανάπτυξης και της δημιουργίας θέσεων εργασίας.**

Τα κράτη μέλη μπορούν να επιλέξουν να μεταφέρουν μέρος των κονδυλίων για την Πολιτική Συνοχής στο νέο ταμείο InvestEU, το οποίο ενσωματώνει τα υφιστάμενα χρηματοδοτικά μέσα σε μια ενιαία δομή, με στόχο την τόνωση των επενδύσεων σε στρατηγικούς τομείς, όπως η έρευνα και η καινοτομία, τα ψηφιακά δίκτυα και η οικονομία χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών σε όλη την Ευρώπη. Με τον τρόπο αυτό, τα κράτη μέλη μπορούν να έχουν πρόσβαση στην εγγύηση που παρέχει ο προϋπολογισμός της ΕΕ.

Η «Σφραγίδα Αριστείας» δίνει τη δυνατότητα σε έργα που έχουν αξιολογηθεί θετικά στο πλαίσιο του προγράμματος «Ορίζων Ευρώπη» να χρηματοδοτηθούν από την Πολιτική Συνοχής χωρίς να χρειάζεται να ακολουθηθεί άλλη διαδικασία

επιλογής, εφόσον συνάδουν με τη στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης μιας περιφέρειας ή ενός προγράμματος...Οι νέοι αυτοί κανόνες μπορούν να διευκολύνουν τις συνέργειες μεταξύ της Πολιτικής για τη Συνοχή και των προγραμμάτων Erasmus+, του προγράμματος της ΕΕ για τη μαθησιακή κινητικότητα, και LIFE, του προγράμματος για το περιβάλλον και τη δράση για την κλιματική αλλαγή.»

Επιπλέον, σύμφωνα με πρόσφατο δελτίο τύπου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018¹), μία από τις μορφές στήριξης της πρωτοβουλίας «Κλίμακα Αριστείας» (Stairway to Excellence-S2E) -την οποία συντονίζει το ΚΚΕΡ- προς τις περιφέρειες, θα είναι η εξής: «οι εμπειρογνώμονες της Επιτροπής, καθώς και εξωτερικοί εμπειρογνώμονες θα συμβάλλουν ώστε να αξιοποιηθούν όλες οι δυναμικές πηγές χρηματοδότησης, όπως ο «Ορίζων Ευρώπη», η Ψηφιακή Ευρώπη (Digital Europe) και τα ταμεία της πολιτικής συνοχής, και να συνδυαστούν χάρη στις νέες ευκαιρίες συνεργειών, τις οποίες προσφέρουν οι προτάσεις της Επιτροπής για τα ταμεία της ΕΕ κατά την περίοδο 2021-2027».

5.2: Προοπτικές των Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης κατά την επόμενη Προγραμματική Περίοδο 2021-2027 και Ζητήματα Βιομηχανικής Μετάβασης

5.2.1: Προοπτικές των Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης κατά την επόμενη Προγραμματική Περίοδο 2021-2027

Στην παρούσα ενότητα θα παρουσιαστούν διεξοδικά, οι προοπτικές των Στρατηγικών RIS3 κατά τη νέα Προγραμματική Περίοδο, και θα αποπειραθούμε να συνδέσουμε αυτές, με θέματα βιομηχανικής μετάβασης της Ελλάδας. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον ως προς το τί θα ισχύει στη νέα Προγραμματική Περίοδο 2021-2027 σχετικά με τις RIS3, παρουσιάζει πρόσφατο δελτίο τύπου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018¹), στο οποίο η Επιτροπή ανακοίνωσε την ανανέωση της πρωτοβουλίας «Κλίμακα Αριστείας» (Stairway to Excellence-S2E), έτσι ώστε να εξακολουθήσει να παράσχει προσαρμοσμένη εμπειρογνωμοσύνη στις περιφέρειες που υστερούν στον τομέα της καινοτομίας.

Στο ανωτέρω δελτίο αναφέρονται τα εξής: «Η πρωτοβουλία αυτή θα βοηθήσει τις περιφέρειες να αναπτύξουν, να επικαιροποιήσουν και να προσαρμόσουν τις έξυπνες

στρατηγικές για την εξειδίκευση που διαθέτουν, δηλ. τις περιφερειακές στρατηγικές για την καινοτομία με βάση τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματά τους σε εξειδικευμένους τομείς, ενόψει της έναρξης δημοσιονομικής περιόδου για τα έτη 2021-2027. Θα τις βοηθήσει επίσης να εντοπίσουν τους κατάλληλους πόρους της ΕΕ για να χρηματοδοτήσουν έργα καινοτομίας και να συνδυάσουν τις δυνάμεις τους με άλλες περιφέρειες που διαθέτουν παρόμοια πλεονεκτήματα, προκειμένου να συστήσουν συνεργατικούς σχηματισμούς καινοτομίας.

Σε συνέχεια των προτάσεων της Επιτροπής για τη μελλοντική πολιτική συνοχής, το νέο πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη» (Horizon Europe), και σύμφωνα με το νέο θεματολόγιο της Επιτροπής για την έρευνα και την καινοτομία, η «Κλίμακα Αριστείας» αποτελεί έναν άλλο τρόπο με τον οποίο η Επιτροπή βοηθάει τις περιφέρειες της Ευρώπης να προετοιμαστούν για το μέλλον με φιλόδοξες στρατηγικές καινοτομίας τις οποίες θα στηρίζουν τα ταμεία της ΕΕ με τον προσεχή μακροπρόθεσμο προϋπολογισμό της ΕΕ για την περίοδο 2021-2027.

Η Επίτροπος Περιφερειακής Πολιτικής, κ. Κορίνα Κρέτσου δήλωσε: «Κατά την περίοδο μετά το 2020 η έξυπνη εξειδίκευση θα είναι όσο ποτέ άλλοτε σημαντική. Για να αξιοποιηθεί πλήρως το δυναμικό των στρατηγικών αυτών τα προσεχή έτη χρειαζόμαστε δύο πράγματα: στενότερες συμπράξεις και ισχυρότερο αίσθημα ευθύνης, ιδίως στις περιφέρειες που καλούνται να ανακτήσουν περισσότερο χαμένο έδαφος. Η πρωτοβουλία αυτή θα συμβάλει στην προλείανση του εδάφους για τη χάραξη φιλόδοξων στρατηγικών καινοτομίας τη μετά το 2020 περίοδο.»

Ο κ. Κάρλος Μοέντας, Επίτροπος Έρευνας, Επιστήμης και Καινοτομίας, πρόσθεσε: «Η πρόταση που μόλις υποβάλαμε συνιστά μέχρι στιγμής το πλέον φιλόδοξο πρόγραμμα της ΕΕ για τη χρηματοδότηση της έρευνας και της καινοτομίας («Ορίζων Ευρώπη») ύψους 100 δισ. ευρώ για την περίοδο 2021-2027. Το πρόγραμμα αυτό θα δημιουργήσει περισσότερες ευκαιρίες για τις περιφέρειες ώστε να αξιοποιήσουν το δυναμικό τους σε θέματα έρευνας και καινοτομίας. Η εν λόγω πρωτοβουλία θα τις βοηθήσει να συνδυάσουν τις πηγές χρηματοδότησης της ΕΕ για να χρηματοδοτήσουν έργα καινοτομίας.

Η πρωτοβουλία, την οποία συντονίζει το ΚΚΕρ, θα χορηγεί στις περιφέρειες τέσσερις μορφές στήριξης:

1. Οι εμπειρογνώμονες της Επιτροπής καθώς και εξωτερικοί εμπειρογνώμονες θα βοηθήσουν τις περιφέρειες να εντοπίσουν τομείς που επιδέχονται βελτίωση στις έξυπνες στρατηγικές τους για την εξειδίκευση, στα περιφερειακά συστήματα για

την καινοτομία (ποιότητα των κρατικών ερευνών, αποτελεσματική σύνδεση του επιχειρηματικού κόσμου με τις επιστήμες και φιλικά για τις επιχειρήσεις περιβάλλοντα) και στον τρόπο που συνεργάζονται με άλλες περιφέρειες στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας.

2. Οι εμπειρογνώμονες θα συμβάλλουν επίσης ώστε να αξιοποιηθούν όλες οι δυνατικές πηγές χρηματοδότησης, όπως ο «Ορίζων Ευρώπη», η Ψηφιακή Ευρώπη (Digital Europe) και τα ταμεία της πολιτικής συνοχής, ...
3. Το ΚΚΕρ θα βοηθήσει ώστε να εντοπιστούν και να αντιμετωπιστούν συγκεκριμένες στενώσεις της καινοτομίας στις περιφέρειες, όπως η έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των τοπικών επιχειρηματικών κοινοτήτων και των πανεπιστημίων ή η χαμηλή συμμετοχή στο υφιστάμενο πρόγραμμα «Ορίζων 2020».
4. Το ΚΚΕρ θα παράσχει επίσης ευκαιρίες δικτύωσης και θα διοργανώσει εργαστήρια ώστε να συναντηθούν και να ανταλλάξουν ορθές πρακτικές εκπρόσωποι των περιφερειών όσον αφορά τη χάραξη περιφερειακών στρατηγικών για την καινοτομία. Αυτό θα διευκολύνει την ανάπτυξη συμπράξεων με σκοπό τις διαπεριφερειακές επενδύσεις στην καινοτομία.»

Σύμφωνα με ενημερωτικό δελτίο του, το ΚΚΕρ θα εστιάσει τις δραστηριότητες του για την Ελλάδα μεταξύ άλλων στα εξής σημεία (JRC, 2020³ σελ.2):

- «Υποστήριξη στην προετοιμασία των ελληνικών εθνικών και περιφερειακών αρχών για την επόμενη Προγραμματική Περίοδο 2021-2027, με ιδιαίτερη έμφαση στη διακυβέρνηση και την παρακολούθηση της RIS3.
- Υλοποίηση μελέτης ανασκόπησης της βιομηχανικής μετάβασης στην Ελλάδα.»

5.2.2: Προτάσεις Βελτίωσης ενόψει της νέας Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027

Επιπλέον, ο στόχος μιας άλλης μελέτης, η οποία εκπονήθηκε για λογαριασμό του ΚΚΕρ (Metaxas, 2020 σελ.3): «ήταν να αποκτηθεί μια σαφή κατανόηση του τι πρέπει να γίνει σε σχέση με την παρακολούθηση της RIS3 υπό το φως της νέας προγραμματικής περιόδου 2021-2027 και των αναγκαίων προϋποθέσεων που συνδέονται με τον στόχο της πολιτικής Έξυπνης Ανάπτυξης (Smart Growth). Επομένως, έπρεπε να ελεγχθούν τα Συστήματα Παρακολούθησης της RIS3 σε

εθνικό και περιφερειακό επίπεδο για να κατανοηθεί τι υπάρχει, τι απουσιάζει και να εντοπιστούν κενά στα δεδομένα παρακολούθησης.»

Τα συμπεράσματα της μελέτης αυτής (Metaxas, 2020 σελ.17), ήταν τα ακόλουθα:

- 1) «Οι απαιτήσεις πόρων ενός ολοκληρωμένου συστήματος παρακολούθησης RIS3 είναι σημαντικές και είναι αμφίβολο ότι οι περιφερειακές αρχές έχουν την ικανότητα να τις αντιμετωπίσουν. Αυτό είναι πολύ σημαντικό, καθώς η απουσία αξιόπιστων δεδομένων ακυρώνει την εργασία της αξιολόγησης που ακολουθεί τη λειτουργία της παρακολούθησης.
- 2) Υπήρξε υψηλός βαθμός σύγκλισης μεταξύ των τριών φορέων διαχείρισης και παρακολούθησης (ΠΚΜ, ΠΔΕ και ΓΓΕΤ), οι οποίοι εξετάστηκαν ως προς τους ρόλους και τις ευθύνες τους στην παρακολούθηση των RIS3.
- 3) Οι προσπάθειες για την ανάπτυξη ενός συστήματος παρακολούθησης οδήγησαν σε ορθότερη εκτίμηση της πραγματικής πολυπλοκότητας και του κόστους του.
- 4) Τα δεδομένα που σχετίζονται με την παρακολούθηση των RIS3 καθίστανται πιο εύκολα διαθέσιμα με την πάροδο του χρόνου. Ωστόσο, παραμένουν σημαντικά κενά στην ανωτέρω διαδικασία.
- 5) Ένα σημαντικό εμπόδιο που πρέπει να ξεπεραστεί είναι ότι οι περιφέρειες πρέπει να αποφασίσουν με έναν ομογενοποιημένο τρόπο τους δείκτες που θα πρέπει να συλλέξουν. Εάν το ανωτέρω δεν επιτευχθεί, το ζήτημα της ασυμφωνίας μεταξύ των δεικτών θα εμποδίσει τη διαπεριφερειακή συγκρισιμότητα.
- 6) Η συλλογή δεδομένων ad hoc από επιτόπιες έρευνες σε περιφερειακό επίπεδο είναι δαπανηρή και ενδέχεται να παρουσιάζει περιορισμένη αξία εάν δεν γίνεται με τρόπο συμβατό με την καθιερωμένη διεθνή πρακτική.
- 7) Η RIS3 απαιτεί έναν μεγάλο αριθμό δεικτών αποτελεσμάτων λόγω της εγγενούς πολυπλοκότητάς της, οι περισσότεροι εκ των οποίων είναι διαφορετικοί από εκείνους που χρησιμοποιούνται στα ΕΠ.
- 8) Για τον υπολογισμό των δεικτών απαιτούνται αντίστοιχα σύνολα δεδομένων. Ο αριθμός των σχετικών πηγών δεδομένων που έχει εντοπιστεί, είναι υψηλότερος από ότι πριν από 5 χρόνια. Επιπλέον ζητήματα που αφορούν κυρίως την ανοικτότητα και την επεξεργασία των δεδομένων δεν έχουν ακόμη διευθετηθεί.»

Επίσης, σύμφωνα με την ανωτέρω μελέτη (Metaxas, 2020), η επίτευξη οικονομικών κλίμακας για τα περιφερειακά και εθνικά ΣΠ των RIS3 πρέπει να αποτελέσει τον πρωταρχικό στόχο των ελληνικών αρχών για τη νέα προγραμματική περίοδο 2021-

2027. Με την επίτευξη αυτού του στόχου, θα μπορούσε να δημιουργηθεί μια λίστα ταχέως επιτεύξιμων ωφελειών για την αποτελεσματική λειτουργία των ΣΠ, μερικές από τις οποίες είναι οι ακόλουθες (Metaxas, 2020 σελ.17-18):

- 1) «Θα πρέπει να καταρτιστεί ένα εθνικό, κοινό σύνολο δεικτών αποτελεσμάτων, λαμβάνοντας υπόψη τις κοινές στρατηγικές προτεραιότητες των RIS3 όπως εκφράζονται στις εθνικές και περιφερειακές ΔΕΑ.
- 2) Οι προσθήκες στον προαναφερθέντα κατάλογο δεικτών αποτελεσμάτων θα ήταν εφικτές εάν προτείνονταν από αρκετές περιφέρειες και διατηρούσαν μια κοινή στρατηγική προτεραιότητα.
- 3) Όσον αφορά τη συλλογή δεδομένων και την επεξεργασία τους, θα πρέπει να οριστεί ένα εθνικό σημείο αναφοράς ως εθνικός συσσωρευτής. Ένας κατάλληλος συσσωρευτής είναι το ΕΚΤ, το οποίο διαθέτει αποδεδειγμένη τεχνογνωσία και πόρους (ανθρώπινους και Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών-εφεξής ΤΠΕ) για να παίξει αυτόν τον ρόλο.
- 4) Ο εθνικός συσσωρευτής θα είναι σε θέση να παρακολουθεί όλες τις εξελίξεις και τις αλλαγές στους δείκτες.
- 5) Η ταξινόμηση αποτελεί βασικό ζήτημα για την αποτελεσματική και ομοιογενή παρακολούθηση, καθώς η RIS3 ασχολείται περισσότερο με αλυσίδες αξίας και όχι με μεμονωμένους τομείς.
- 6) Τέλος, ζητήματα πρόσβασης και ποιότητας των δεδομένων θα πρέπει να επιλύονται από καθέναν από τους παρόχους δεδομένων, υπό την καθοδήγηση του εθνικού συσσωρευτή.»

5.2.3: Ζητήματα Βιομηχανικής Μετάβασης στην Ελλάδα

Σύμφωνα με παρουσίαση του ΚΚΕρ (Pontikakis, 2020), οι κυριότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι υστερούσες περιφέρειες είναι οι εξής:

- 1) «Η βιομηχανική παρακμή και η μαζική μετανάστευση.
- 2) Οι απαραίτητες διαρθρωτικές αλλαγές, καθώς παραμένει χαμηλή η παραγωγικότητα του αγροτικού τομέα και του τουρισμού.
- 3) Η μεγάλη δυσκολία στη δυνατότητα άσκησης εμπορίου σε ορισμένους παραγωγικούς τομείς, που έχει ως συνέπεια την μη υλοποίηση επενδύσεων στους τομείς αυτούς.

- 4) Η μη ύπαρξη οικονομιών κλίμακας σε πολλούς παραγωγικούς τομείς και η έλλειψη επιχειρηματικής καινοτομίας.
- 5) Κοινωνικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις.
- 6) Μεγάλες ελλείψεις στις υποδομές.»

Ενώ, οι κυριότερες Παγκόσμιες Τάσεις είναι οι εξής (Pontikakis, 2020):

- 1) «Ο παραγωγικός μετασχηματισμός διαφόρων τομέων της οικονομίας σε βάθος, ιδίως όσον αφορά την ενέργεια, τα συστήματα μεταφορών και τον τομέα της ψηφιοποίησης υπηρεσιών.
- 2) Η επανάκαμψη του ενδιαφέροντος για τη βιομηχανική πολιτική, η οποία δεν αποτελεί πλέον ταμπού.
- 3) Η εμφάνιση ενός νέου πλαισίου σκέψης: Μετασχηματιστική Πολιτική Καινοτομίας.
- 4) Η ανάληψη δράσης από την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία (European Green Deal) και από το Ταμείο Ανάκαμψης της ΕΕ (τα οποία έχουν διαθέσει συνολικούς χρηματοδοτικούς πόρους άνω του 1 τρις ευρώ, για την Μετάβαση στην Πράσινη και Ψηφιακή Οικονομία).»

Από τα ανωτέρω προκύπτει μία επείγουσα ανάγκη για την ανάπτυξη παραγωγικών δυνατοτήτων έντασης γνώσης. Υφίσταται ωστόσο το πρόβλημα πως δεν υπάρχει διαθέσιμο πλαίσιο για την ανάπτυξη ολοκληρωμένης βιομηχανικής πολιτικής. Συνεπώς προκύπτει η αναγκαιότητα της εκ νέου ανακάλυψης των δυνατοτήτων παραγωγικού σχεδιασμού (Pontikakis, 2020). Υπάρχουν 3 λόγοι για τους οποίους είναι απαραίτητη η βιομηχανική μετάβαση (Pontikakis, 2020):

- Από τις αρχές της δεκαετίας του 70, έχει απολεσθεί η ικανότητα εκτέλεσης τεράστιων έργων μέσω μακροπρόθεσμης, μεγάλης κλίμακας δράσης.
- Το κλίμα βρίσκεται σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης: υφίστανται μη διαπραγματεύσιμες προθεσμίες και απαιτείται συντονισμός σε τεράστια κλίμακα.
- Δεν υπάρχει νόημα να αναβιώσουν οι βιομηχανικές πολιτικές του 20ου αιώνα, καθώς οι παλιές συνταγές και σχέδια ξεπεράστηκαν από τις εξελίξεις.

Το ΚΚΕρ θα αναπτύξει μία μελέτη ανασκόπησης για τη βιομηχανική μετάβαση στην Ελλάδα με τη συνεργασία του Υπουργείου Ανάπτυξης και εξωτερικών εμπειρογνομόνων, η οποία θα έχει ως θέμα τις ΑΠΕ, τις μπαταρίες και τις

εφαρμογές τους στην κινητή τηλεφωνία, στη γεωργία, στη ναυτιλία και στην Εθνική Άμυνα, καθώς αυτοί είναι οι τομείς που συνθέτουν τον ελληνικό εξαγωγικό χώρο (Pontikakis, 2020).

Η ανωτέρω μελέτη ανασκόπησης θα διερευνήσει τα μονοπάτια βιομηχανικής μετάβασης που θα μετασχηματίσουν το υπάρχον σύστημα παραγωγής και κατανάλωσης σε ένα μετασχηματισμένο αντίστοιχο σύστημα, μέσω της χρήσης κατευθύνσεων που θα συμβιβάζουν τις εδαφικές αξίες με τις υλικές συνθήκες, ενώ επίσης, θα προσπαθήσει να ανιχνεύσει τι απουσιάζει από τη διαδικασία της βιομηχανικής μετάβασης, δηλαδή τα συστημικά κενά που υπάρχουν και τις περιοχές όπου απαιτείται ενίσχυση της προσπάθειας, ενώ ακόμα, θα έχει προηγηθεί ευρεία διαβούλευση με τα ενδιαφερόμενα μέρη, και ανάλυση όλων των παραμέτρων από τους εμπειρογνώμονες, σύμφωνα με τη μεθοδολογία του ΚΚΕρ (Pontikakis, 2020). **Βάσει όσων παρουσιάστηκαν ανωτέρω, προκύπτει ότι υπάρχουν συγκεκριμένες συνδέσεις τόσο στη μεθοδολογία, όσο και στο περιεχόμενο, μεταξύ των RIS3 και των θεμάτων βιομηχανικής μετάβασης, και επίσης, ότι η πολύτιμη εμπειρία που έχει αποκομισθεί από την υλοποίηση Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης συνδέεται με τη διερεύνηση διάνοιξης μονοπατιών προς τη Βιομηχανική Μετάβαση.**

Στο σημείο αυτό, έχοντας παρουσιάσει αναλυτικά τις δυνατότητες των συνεργειών για την προώθηση των RIS3, τις προοπτικές των RIS3 κατά νέα προγραμματική περίοδο και τον τρόπο διασύνδεσης τους με θέματα βιομηχανικής μετάβασης, και αφού σε όλα τα προηγούμενα κεφάλαια μελετήσαμε διεξοδικά όλα τα κρίσιμα ζητήματα, πτυχές και διαστάσεις των RIS3, είμαστε πλέον έτοιμοι στο επόμενο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, να ανακεφαλαιώσουμε και να παρουσιάσουμε τα συμπεράσματα μας.

Συμπεράσματα

Στην προσπάθεια να συνοψιστεί όλο το πλούσιο υλικό που παρατέθηκε στην παρούσα τελική εργασία και το οποίο ανέδειξε: α) τις πολλαπλές διαστάσεις που εμπεριέχονται στην εφαρμογή των Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, τόσο στην Ελλάδα όσο και στα άλλα ΚΜ της ΕΕ, β) τα οφέλη και τα πλεονεκτήματα, αλλά και τα τυχόν προβλήματα, αστοχίες και αδυναμίες που προέκυψαν κατά την εφαρμογή τους, και ιδίως, γ) την σπουδαιότητα που διαδραματίζουν οι ανωτέρω Στρατηγικές τόσο για τη διατήρηση και ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής οικονομίας όσο και για την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής της ΕΕ, σε επίπεδο ΚΜ και περιφερειών, θα ανακεφαλαιώσουμε και θα παρουσιάσουμε εν συντομία τα κυριότερα συμπεράσματα των προηγούμενων Κεφαλαίων.

Είδαμε στις αρχικές Ενότητες ότι η RIS3 εισήχθη στην ΕΕ ως μέρος μιας εκ των προτέρων αιρεσιμότητας των ΕΔΕΤ για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020 και αποτελεί ένα Πλαίσιο Εργασίας για την εφαρμογή μιας Στρατηγικής Πολιτικής για την Καινοτομία και μια προσέγγιση βασισμένη στη θέση, για να οδηγήσει στην καθοδηγούμενη από τη καινοτομία οικονομική ανάπτυξη, ενώ τα βασικά χαρακτηριστικά της είναι η συμμετοχή των ενδιαφερομένων πλευρών, ο μακροπρόθεσμος σχεδιασμός και προγραμματισμός και η εστίαση στα οικονομικά πλεονεκτήματα. **Ως προς την υλοποίηση της ευρωπαϊκής RIS3, είδαμε ότι αναπτύχθηκαν περισσότερες από 120 Στρατηγικές Έξυπνης Εξειδίκευσης, διατέθηκαν πάνω από 67 δισεκατομμύρια ευρώ για την υποστήριξη των στρατηγικών αυτών, στο πλαίσιο των ΕΔΕΤ και της εθνικής και περιφερειακής χρηματοδότησης, και έως το 2020, αναμενόταν η είσοδος στην αγορά 15.000 νέων προϊόντων και η δημιουργία 140.000 νεοσύστατων επιχειρήσεων και 350.000 νέων θέσεων εργασίας.**

Επιπλέον, διαπιστώσαμε ότι υιοθετήθηκε ένα σύστημα 1 εθνικής και 13 περιφερειακών RIS3 και καθορίστηκαν 8 τομείς προτεραιότητας, ότι μέσα στο 2019 υπήρξε σημαντική πρόοδος στην ενεργοποίηση των πόρων των Επενδυτικών Προτεραιοτήτων 1α και 1β με διπλασιασμό των πληρωμών ΕΛΚΕ για την 1α, με αύξηση του προϋπολογισμού των προσκλήσεων της 1β κατά 40%, με αύξηση στον αριθμό των ενταγμένων έργων και του ύψους της Δημόσιας Δαπάνης των ενταγμένων έργων κατά 47% και 13% για την 1β, και με ιδιαίτερα μεγάλη αύξηση των δαπανών που έχουν καταχωρηθεί στο ΟΠΣ, κατά 142%.

Επίσης είδαμε, ότι κατά την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020, διατέθηκε συνολικά ένα τεράστιο ποσό για την εφαρμογή των Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Ελλάδα, το οποίο ανέρχεται στα 1.145,7 εκ. ευρώ, εκ των οποίων διατέθηκε περίπου 1 δις ευρώ (1.002, 6 εκ. ευρώ) για τις ανάγκες του ΕΠΑΝΕΚ (88% του συνολικού ποσού), ενώ για τα ΠΕΠ διατέθηκαν 143,1 εκ. ευρώ (12%).

Επιπλέον παρουσιάστηκε αναλυτικά, η μεγάλη πρόοδος που έχει συντελεστεί στη καινοτομική επίδοση της χώρας μας, τη περίοδο 2015-2019 τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο (με τις ελληνικές περιφέρειες να βελτιώνουν όλες πλην μίας τις επιδόσεις τους), η οποία αποτυπώνεται στους ευρωπαϊκούς δείκτες καινοτομίας, με την Ελλάδα να διαθέτει πλέον μία ισχυρά καινοτόμο Περιφέρεια (ΠΚ) και 2 Μέτρια+ καινοτόμες (ΠΑ και ΠΚΜ), αλλά και μία Περιφέρεια ουραγό στη καινοτομία (ΠΝΑ).

Επιπρόσθετα, καταγράφηκαν διεξοδικά τα θετικά και τα αρνητικά σημεία κατά την υλοποίηση της RIS3, τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, ενώ παραθέσαμε και πορίσματα από μελέτες ευρωπαϊκών βέλτιστων πρακτικών εφαρμογής RIS3 και στα 2 επίπεδα. Τέλος, παρουσιάστηκε η συμβολή των συνεργειών μεταξύ διαφορετικών πολιτικών σε επίπεδο ΕΕ στη προώθηση των Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης, οι προοπτικές των Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης κατά τη νέα Προγραμματική Περίοδο 2021-2027, κατατέθηκαν Προτάσεις Βελτίωσης ενόψει της νέας Προγραμματικής Περιόδου και αναλύθηκαν ζητήματα βιομηχανικής μετάβασης της Ελλάδας.

Από όλα τα ανωτέρω, αποδείχθηκε με τον πλέον εμφατικό τρόπο και πέραν κάθε αμφιβολίας, η σπουδαιότητα και η κρισιμότητα που διαδραματίζουν στην οικονομική ανάπτυξη με βιώσιμο, έξυπνο, πράσινο και ψηφιακό πρόσημο και στην οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή της ΕΕ, των ΚΜ και των περιφερειών τους, οι Στρατηγικές Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση (Στρατηγικές RIS3).

Σε μια προσπάθεια συμπύκνωσης των πολύτιμων ευρημάτων, πορισμάτων και προτάσεων βελτίωσης που παρουσιάστηκαν προηγουμένως, θεωρούμε ως σημαντικότερα τα εξής:

Θετικά Στοιχεία:

1. Ενδυναμώθηκαν οι ικανότητες άσκησης καινοτομικής πολιτικής και η εκμάθησή τους από τις ελληνικές περιφέρειες

2. Δημιουργία δικτύου RIS3.
3. Ανταπόκριση ως προς τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών.
4. Παρά την απουσία πλήρως λειτουργικών δομών διακυβέρνησης, τα ποσοστά ενεργοποίησης έχουν βελτιωθεί σημαντικά σε σύγκριση με έρευνα του 2017.
5. Σημειώθηκε πρόοδος στην υποστήριξη της κατάλληλα προσαρμοσμένης στο τοπικό επίπεδο καινοτομίας.
6. Σημειώθηκε πρόοδος ως προς το πλαίσιο διακυβέρνησης της RIS3, αν και παραμένουν σημαντικά κενά.

Αρνητικά Σημεία:

1. Δεν υπήρξε συνοχή μεταξύ των διαφορετικών πηγών χρηματοδότησης της RIS3 και υπάρχει ανάγκη για οριζόντια υποστήριξη σε αυτό το επίπεδο.
2. Τα προβλήματα διαχείρισης και πληροφορικής που παρουσιάστηκαν κατά την έναρξη της RIS3, προξένησαν καθυστερήσεις στη ροή των κονδυλίων προς τους δικαιούχους.
3. Ο σχεδιασμός της RIS3 αποδείχθηκε ότι αποτελεί σημαντική πρόκληση για τις περισσότερες ελληνικές περιφέρειες, καθώς απαιτείται η εφαρμογή πολυεπίπεδου συντονισμού.
4. Υπήρξαν σημαντικές προκλήσεις ως προς τη διατήρηση της δυναμικής και τη διεθνοποίηση της διαδικασίας υλοποίησης της RIS3.
5. Τα συστήματα παρακολούθησης απέχουν πολύ από το να είναι λειτουργικά.

Προτάσεις Βελτίωσης:

1. Εμπλουτισμός των δεικτών παρακολούθησης.
2. Συντονισμός της ΓΓΕΤ με τις ΕΥΔ των ΕΠ των Περιφερειών.
3. Στελέχωση της ΓΓΕΤ και επικοινωνία με άλλες Υπηρεσίες και Φορείς.
4. Απλοποίηση Προσκλήσεων.
5. Ολοκλήρωση της RIS3 με τομείς ποιότητας ζωής.
6. Ανάπτυξη ευφούς εργαλείου παρακολούθησης.
7. Διαμεσολαβητές Καινοτομίας.
8. Επίλυση προβλημάτων των δομών διακυβέρνησης και δημιουργία Τεχνικών Γραφείων για την RIS3 στις περιφέρειες.

9. Η επίτευξη οικονομίων κλίμακας για τα περιφερειακά και εθνικά ΣΠ των RIS3 πρέπει να αποτελέσει τον πρωταρχικό στόχο για τη νέα προγραμματική περίοδο 2021-2027. Με την επίτευξη του στόχου αυτού, θα υπάρξουν τα εξής οφέλη:
- i. Κατάρτιση ενός εθνικού, κοινού συνόλου δεικτών αποτελεσμάτων, λαμβάνοντας υπόψη τις κοινές στρατηγικές προτεραιότητες των RIS3 όπως εκφράζονται στις εθνικές και περιφερειακές ΔΕΑ.
 - ii. Διατήρηση μιας κοινής στρατηγικής προτεραιότητας από τις περιφέρειες, με κοινές προτάσεις και προσθήκες στον κατάλογο των δεικτών αποτελεσμάτων.
 - iii. Επιλογή του ΕΚΤ ως εθνικού συσσωρευτή συλλογής δεδομένων και επεξεργασία τους.
 - iv. Ο εθνικός συσσωρευτής θα είναι σε θέση να παρακολουθεί όλες τις εξελίξεις και τις αλλαγές στους δείκτες.
 - v. Η ταξινόμηση να αποτελεί βασικό ζήτημα για την αποτελεσματική και ομοιογενή παρακολούθηση.
 - vi. Επίλυση ζητημάτων πρόσβασης και ποιότητας των δεδομένων από καθέναν από τους παρόχους δεδομένων, υπό την καθοδήγηση του εθνικού συσσωρευτή.

Εν τέλει, οι Στρατηγικές Έξυπνης Εξειδίκευσης προσέφεραν στην Ελλάδα μια ευκαιρία να διοχετεύσει περισσότερα κονδύλια προς την έρευνα και την καινοτομία, να επιμηκύνει τους ορίζοντες σχεδιασμού και να διευκολύνει την Πολιτική Συνοχής, να συνεργαστεί στενότερα με τα ενδιαφερόμενα μέρη (κυρίως τις επιχειρήσεις), να αναπτύξουν οι ελληνικές περιφέρειες τοπικά κατάλληλες στρατηγικές καινοτομίας και να ενισχύσουν την καθοδηγούμενη από τη καινοτομία ανάπτυξη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

A) Βιβλία

- 1) **Foray, D. (2015).** *Smart Specialisation: Challenges and Opportunities for Regional Innovation Policies*, Routledge.

B) Άρθρα

- 2) **Hausmann, R. and Rodrik, D. (2003).** "Economic Development as Self-Discovery", *Journal of Development Economics*, vol.72, December 2003, 603-633.

Γ) Διαδικτυακές Πηγές

- 3) **Bevilacqua, C., Provenzano, V., Pizzimenti, P., Maione, C., Cappellano, F. and Spisto, A. (2015).** *Smart Specialisation Strategy: The Territorial Dimension of Research and Innovation Regional Policies*. DOI: 10.13140/RG.2.1.4895.5925. Conference Paper: XXXVI Conferenza Italiana di Scienze Regionali. At: Cosenza Italy. [pdf]. Προσβάσιμο στο https://www.researchgate.net/publication/285200551_SMART_SPECIALISATION_STRATEGY_THE_TERRITORIAL_DIMENSION_OF_RESEARCH_AND_INNOVATION_REGIONAL_POLICIES (Τελευταία επίσκεψη 8/9/2020).
- 4) **Cohen, C. (2019).** *JRC Technical Report, Implementing Smart Specialisation: An analysis of practices across Europe*, EUR 29976 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, ISBN 978-92-76-13088-8, doi:10.2760/759464, JRC118729. Προσβάσιμο στο https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC118729/implementation_examples_final_pubsy.27.11.2019_vf_online.pdf «Επίσημη ιστοσελίδα των εκδόσεων του ΚΚΕρ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής» (Τελευταία επίσκεψη 30/8/2020).
- 5) **Foray, D., David, P. A. and Hall, B., (2009).** *Smart Specialisation – The Concept*. Προσβάσιμο στο https://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/kfg_policy_brief_no9.pdf?11111 «Επίσημη ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής» (Τελευταία επίσκεψη 8/9/2020).
- 6) **Foray, D., Goddard, J., Goenaga Beldarrain, X., Landabaso, M., McCann, P., Morgan, K., Nauwelaers, C. and Ortega-Argilés, R. (2012).** *Guide to Research and*

- Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS3)*. [pdf]. Προσβάσιμο στο https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/smart_specialisation/smart_ris3_2012.pdf «Επίσημη ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής» (Τελευταία επίσκεψη 8/9/2020).
- 7) **Hollanders, H., Es-Sadki, N. and Merkelbach I. (2019)**. *Regional Innovation Scoreboard 2019*. Προσβάσιμο στο <https://ec.europa.eu/growth/sites/growth/files/ris2019.pdf> «Επίσημη ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής» (Τελευταία επίσκεψη 13/9/2020).
- 8) **Joint Research Centre-JRC (2020¹)**. *What is Smart Specialisation?* Προσβάσιμο στο <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/what-is-smart-specialisation-> «Επίσημη ιστοσελίδα της Πλατφόρμας για την Έξυπνη Εξειδίκευση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής» (Τελευταία επίσκεψη 8/9/2020).
- 9) **Joint Research Centre-JRC (2020²)**. *Smart Specialisation. Strengthening Innovation in Europe's Regions*. Προσβάσιμο στο https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/smart_spec/strength_innov_regions_en.pdf «Επίσημη ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής» (Τελευταία επίσκεψη 9/9/2020).
- 10) **Joint Research Centre-JRC (2020³)**. “*Smart Specialisation Platform *Greece**”. Προσβάσιμο στο <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/documents/20182/374428/MORE+ON+GREECE+E+%28Final%29.pdf/10250e8e-88b7-4cae-bfde-76b962484090> «Επίσημη ιστοσελίδα της Πλατφόρμας για την Έξυπνη Εξειδίκευση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής» (Τελευταία επίσκεψη 13/9/2020).
- 11) **Joint Research Centre-JRC (2020⁴)**. *Entrepreneurial Discovery Process – EDP. What is the entrepreneurial discovery process (EDP) about?* Προσβάσιμο στο <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/entrepreneurial-discovery-edp> «Επίσημη ιστοσελίδα της Πλατφόρμας για την Έξυπνη Εξειδίκευση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής» (Τελευταία επίσκεψη 11/9/2020).
- 12) **Metaxas, M. (2017)**. “*Summary Report on RIS3 implementation status in Greece. 6 November 2017*”, Προσβάσιμο στο https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/documents/20182/196760/Summary+Report+on+RIS3+implementation+status+in+Greece_Nov+2017/1ae08e35-fa34-4f3b-95b7-c2765a92e8e4 «Επίσημη ιστοσελίδα της Πλατφόρμας για την Έξυπνη Εξειδίκευση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής» (Τελευταία επίσκεψη 17/8/2020).

- 13) **Metaxas, M. (2019)**. “*Summary Report on RIS3 implementation status in Greece. 2019 Edition*”, Προσβάσιμο στο <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/documents/20182/196760/Summary+Report+on+RIS3+implementation+status+in+Greece/6ed38b2e-fb3b-4252-8e83-8c66b041587e> «Επίσημη ιστοσελίδα της Πλατφόρμας για την Έξυπνη Εξειδίκευση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής» (Τελευταία επίσκεψη 17/8/2020).
- 14) **Metaxas, M. (2020)**. “*RIS3 Monitoring System in Greece Pilot Study*”, Προσβάσιμο στο <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/documents/20182/196760/RIS3+Monitoring+System+in+Greece+%E2%80%93Pilot+Study/ad46c500-9700-483d-b230-7c7955dc3c21> «Επίσημη ιστοσελίδα της Πλατφόρμας για την Έξυπνη Εξειδίκευση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής» (Τελευταία επίσκεψη 17/8/2020).
- 15) **Pontikakis, D. (2020)**. *Smart Specialisation in Greece: experience and future opportunities. Session 9: Manufacturing, innovation, and smart specialisation: improving competitiveness*. PowerPoint Presentation. Προσβάσιμο στο http://iobe.gr/EC_Conference2020/Dimitrios%20Pontikakis%20-%20Presentation%20European_Semester_Greece_July_2020.pdf «Επίσημη ιστοσελίδα του IOBE» (Τελευταία επίσκεψη 25/8/2020).
- 16) **European Commission (2019)**. *Regional Innovation Scoreboard Edition 2019*. Προσβάσιμο στο https://interactivetool.eu/RIS/rIS_2.html#a «Διαδραστικό Εργαλείο του Πίνακα Αποτελεσμάτων Περιφερειακής Καινοτομίας για το 2019 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής» (Τελευταία επίσκεψη 18/9/2020).
- 17) **European Commission (2020)**. *European Innovation Scoreboard 2020 p.49*. Προσβάσιμο στο <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/41877> «Επίσημη ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής» (Τελευταία επίσκεψη 12/9/2020).

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

Α) Διαδικτυακές Πηγές

- 18) **Planet Ανώνυμη Εταιρεία Παροχής Συμβουλευτικών Υπηρεσιών (2019¹)**. 1η Έκθεση Προόδου της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης – Περίοδος 2014-2017. Ιούλιος 2019. Παραδοτέο του Έργου: Παρακολούθηση της προόδου υλοποίησης της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) 2014-2020. Προσβάσιμο στο <http://www.gsrt.gr/central.aspx?sId=120I466I1396I646I496396&olID=824&neID=824&neTa=20237&ncID=0&neHC=0&tbid=0&lrID=2&oldUIID=aI824I0I120I466I1396I0I2&actionID=load> «Επίσημη ιστοσελίδα της ΓΓΕΤ» (Τελευταία επίσκεψη 12/9/2020).
- 19) **Planet Ανώνυμη Εταιρεία Παροχής Συμβουλευτικών Υπηρεσιών (2019²)**. 2η Έκθεση Προόδου της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης – Έτος 2018. Σεπτέμβριος 2019. Παραδοτέο του Έργου: Παρακολούθηση της προόδου υλοποίησης της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) 2014-2020. Προσβάσιμο στο <http://www.gsrt.gr/central.aspx?sId=120I466I1396I646I496396&olID=824&neID=824&neTa=20237&ncID=0&neHC=0&tbid=0&lrID=2&oldUIID=aI824I0I120I466I1396I0I2&actionID=load> «Επίσημη ιστοσελίδα της ΓΓΕΤ» (Τελευταία επίσκεψη 12/9/2020).
- 20) **Planet Ανώνυμη Εταιρεία Παροχής Συμβουλευτικών Υπηρεσιών (2020)**. 3η Έκθεση Προόδου της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης – Έτος 2019. Απρίλιος 2020. Παραδοτέο του Έργου: Παρακολούθηση της προόδου υλοποίησης της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) 2014-2020. Προσβάσιμο στο <http://www.gsrt.gr/central.aspx?sId=120I466I1396I646I496396&olID=824&neID=824&neTa=20237&ncID=0&neHC=0&tbid=0&lrID=2&oldUIID=aI824I0I120I466I1396I0I2&actionID=load> «Επίσημη ιστοσελίδα της ΓΓΕΤ» (Τελευταία επίσκεψη 12/9/2020).
- 21) **Γενική Γραμματεία Δημοσίων Επενδύσεων και ΕΣΠΑ - ΓΓΔΕΕΣΠΑ, Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Ελληνική Δημοκρατία (χ.χ.)**. Στρατηγική Έρευνας και Τεχνολογίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση (RIS3). Προσβάσιμο στο <https://www.espa.gr/el/pages/staticRIS3.aspx> «Επίσημη ιστοσελίδα του ΕΣΠΑ» (Τελευταία επίσκεψη 10/9/2020).

- 22) Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας – ΓΓΕΤ, Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Ελληνική Δημοκρατία (2015¹). *Εθνική Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση 2014-2020. RIS3*. Προσβάσιμο στο http://www.gsrt.gr/News/Files/New1034/RIS3V.5_21.7.2015.pdf «Επίσημη ιστοσελίδα της ΓΓΕΤ» (Τελευταία επίσκεψη 10/9/2020).
- 23) Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας – ΓΓΕΤ, Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Ελληνική Δημοκρατία (2015²). *Εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης*. Προσβάσιμο στο http://www.gsrt.gr/central.aspx?sId=124I458I1163I646I509701&olID=402&neID=589&neTa=1_1034&ncID=0&neHC=0&tbid=0&lrID=2&oldUIID=aI402I0I100I271I941I0I1&actionID=load «Επίσημη ιστοσελίδα της ΓΓΕΤ» (Τελευταία επίσκεψη 11/9/2020).
- 24) Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2014). *Εθνικές/Περιφερειακές Στρατηγικές Καινοτομίας για Έξυπνη Εξειδίκευση (RIS3), Πολιτική Συνοχής 2014-2020, Μάρτιος 2014*. Προσβάσιμο στο https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/smart_specialisation_el.pdf «Επίσημη ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής» (Τελευταία επίσκεψη 20/7/2020).
- 25) Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2018¹). *Η πολιτική συνοχής μετά το 2020: Η Επιτροπή βοηθάει στην ενίσχυση της καινοτομίας στις περιφέρειες της Ευρώπης*. Προσβάσιμο στο https://ec.europa.eu/greece/news/20180619/stairway_to_excellence_cohesion_policy_horizon_el «Επίσημη ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής» (Τελευταία επίσκεψη 14/9/2020).
- 26) Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2018²). *Προϋπολογισμός της ΕΕ για το Μέλλον. Περιφερειακή Ανάπτυξη και Συνοχή. Περισσότερες Ευκαιρίες για Συνέργειες στο Πλαίσιο του Προϋπολογισμού της ΕΕ*. Προσβάσιμο στο https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/budget-may2018-more-opportunities-synergies_el.pdf «Επίσημη ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής» (Τελευταία επίσκεψη 14/9/2020).

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Ταμείο
για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση

Ε.Π.
**ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΔΗΜΟΣΙΟΥ
ΤΟΜΕΑ**
L O M E T

ΕΣΠΑ
2014-2020
ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΣΔΔΑ)

Πειραιώς 211, ΤΚ 177 78, Τάυρος

τηλ: 2131306349 , fax: 2131306479

www.ekdd.gr